

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

Fakulta bezpečnostně právní

Katedra trestního práva

Týrání osoby žijící ve společném obydlí

Diplomová práce

Maltreatment of a person living in common dwelling

Master thesis

VEDOUCÍ PRÁCE

JUDr. Lucie Budayová, Ph.D.

AUTORKA PRÁCE

Bc. Kristýna Rechcíglová

PRAHA

2023

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpala v práci, řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Praze dne

Bc. Kristýna REHCÍGLOVÁ

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla především poděkovat JUDr. Lucii Budayové, Ph.D. za cenné rady, vřelý přístup, předání zkušeností a odborné vedení při vypracování mé diplomové práce.

Anotace

Tato diplomová práce se zabývá trestným činem týrání osoby žijící ve společném obydlí, jakož i tématem domácího násilí obecně. Na problematiku je nahlíženo z pohledu trestního i kriminologického. Důraz je kladen nejen na analýzu skutkové podstaty zmíněného trestného činu, právní rámec domácího násilí v České republice, ale i na oběti a jejich práva. Práce zahrnuje také pohled na pachatele trestného činu. Vrcholem práce je popis současného stavu legislativy i praxe v tuzemsku s návrhy pro zlepšení do budoucna spolu s komparací tuzemské právní úpravy se zahraniční. Z výsledných zjištění je patrné, že systém pomoci obětem domácího násilí vykazuje komplikace, stejně jako roztržitá právní úprava v této oblasti.

Klíčová slova

Týrání, domácí násilí, pachatel, rodina, oběť, skutková podstata, pandemie

Annotation

This thesis deals with the crime of Abuse of a Person Living in a Common Dwelling, as well as the topic of domestic violence in general. The issue is viewed from both a criminal and criminological perspective. Emphasis is placed not only on the analysis of the facts of this crime, the legal framework of domestic violence in the Czech Republic, but also on the victims and their rights. The work also includes a view of the perpetrator of the crime. The culmination of the work is a description of the current state of legislation and practice in our country with suggestions for improvement in the future, together with a comparison of domestic legislation with foreign legislation. The resulting findings show that the system of assistance to victims of domestic violence shows complications, as well as fragmented legislation in this area.

Key words

Abuse, domestic violence, perpetrator, family, victim, actus reus, pandemic

Obsah

Seznam použitých zkratk	7
Úvod	8
1 POJEM DOMÁCÍ NÁSILÍ A JEHO ZNAKY	10
1.1 Druhy, formy a rizikové faktory domácího násilí	12
1.1.1 Fyzické násilí	14
1.1.2 Psychické násilí	15
1.1.3 Sexuální násilí	16
1.1.4 Sociální násilí	17
1.1.5 Ekonomické násilí	17
1.2 Příčiny vzniku domácího násilí	18
1.3 Domácí násilí během opatření proti COVID-19 (2020)	19
2 MÝTY O DOMÁCÍM NÁSILÍ A JEHO AKTÉŘI	24
2.1 Mýtus ideální oběti	25
2.2 Pachatel domácího násilí	26
2.3 Oběť domácího násilí	29
2.3.1 Pomoc obětem domácího násilí	31
2.3.2 Syndrom týrané osoby	34
3 PRÁVNÍ ÚPRAVA V OBLASTI DOMÁCÍHO NÁSILÍ	37
3.1 Právní rámec ochrany proti domácímu násilí v České republice	39
3.2 Trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí	47
3.2.1 Znaký skutkové podstaty trestného činu dle § 199 TZ	48
3.2.2 Ukládání sankcí	54
4 PRÁVA OBĚTI TRESTNÉHO ČINU TÝRÁNÍ OSOBY ŽIJÍCÍ VE SPOLEČNÉM OBYDLÍ	59
4.1 Zvlášť zranitelná oběť	63
4.2 Poškozený	64
4.3 Odškodňování obětí v kontextu domácího a sexualizovaného násilí	66

5 KOMPARACE SE ZAHRANIČNÍ PRÁVNÍ ÚPRAVOU.....	69
5.1 Domestic Abuse Act 2021.....	70
5.2 Východiska pro oběti domácího násilí ve Spojeném království.....	75
6 AKTUÁLNÍ STAV DOMÁCÍHO NÁSILÍ V ČESKÉ REPUBLICE.....	79
6.1 Roztříštěnost systému	80
6.2 Interdisciplinární spolupráce	84
6.3 Doporučení ke změně praxe a legislativy	85
Závěr.....	90
Seznam použité literatury.....	92
Komentáře a monografie	92
Studie a výzkumné zprávy	94
Články.....	94
Internetové zdroje	95
Právní předpisy	101
Judikatura	102
Seznam příloh.....	102
Přílohy práce.....	103

Seznam použitých zkratek

TZ	zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
TŘ	zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů
OZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
ZOTČ	zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, ve znění pozdějších předpisů
ZODN	zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím, ve znění pozdějších předpisů
PolČR	zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů
tr. zák.	zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů
ZSPOD	zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů
ZŘS	zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů
OČTR	orgány činné v trestním řízení
TOS	trest odnětí svobody
TČ	trestný čin, trestné činy
OSPOD	orgán sociálně-právní ochrany dětí
NS	Nejvyšší soud

Úvod

Tato diplomová práce na téma týrání osoby žijící ve společném obydlí si především klade za cíl zevrubně popsat problematiku domácího násilí. Na domácí násilí je zde pohlíženo nejen z kriminologického úhlu pohledu, ale především z pohledu trestního práva. Je nezbytné vymezit pojem domácího násilí pro pozdější vhléd do problematiky, stejně jako jeho formy či příčiny vzniku. Navíc je v této práci kladen důraz i na domácí násilí během pandemie COVID-19: jakými změnami procházelo v podmínkách a opatřeních, které bylo třeba v důsledku šíření tohoto viru nastavit. V rámci kriminologického pohledu nejsou opominuty kapitoly věnované jak oběti, tak pachateli.

Ke zvolení tématu této diplomové práce mě vedla především osobní zainteresovanost v této oblasti. Již předchozí, bakalářská práce, byla zaměřena na sexuální trestné činy, které do jisté míry s domácím násilím, které je obsahem této práce, korespondují. Dle mého názoru lze spatřovat podobnosti například v jisté bagatelizaci a nevzdělanosti ať již ze strany společnosti, justice nebo orgánů činných v trestním řízení (dále jen OČTŘ). V posledních letech společností tato témata sice rezonují s větším důrazem, než tomu bylo dříve, ovšem domnívám se, že pokud nedojde k výrazné osvětě širokého okolí, k hlubším změnám, ať již v přístupu k obětem nebo k pachatelům, bohužel nedojde. Lze se bavit o změně trestněprávní politiky, o úpravě zákona, ovšem do jaké míry toto bude účinné, pokud okolí bude v této problematice stále nevzdělané, pokud se trestný čin (dále jen TČ) týrání osoby žijící ve společném obydlí spolu s korespondujícími TČ nebude trestat dostatečně, pokud společnost spolu s aktéry, kteří mají v tomto rozhodující slovo, budou mít k této věci vlažný přístup, pokud oběti nebudou mít zastání a nebudou cítit oporu?

Hlavní část práce-pohled trestního práva na problematiku domácího násilí a potažmo samotného TČ týrání osoby žijící ve společném obydlí, je rozčleněna do více kapitol. Pro zasazení TČ a charakteristiky skutkové podstaty je třeba obecný výklad právní úpravy v této oblasti, stejně jako její vývoj. Nechybí ani vymezení práv obětí dle zákona o obětech. Domácí násilí, byť v posledních

letech více osvětleno a probíráno, stále vzbuzuje řadu otázek a námětů k diskusi. Proto nakonec, ve světle aktuální právní úpravy a situace v oblasti domácího násilí je uvedena komparace se zahraniční právní úpravou, jakož i návrhy ke změně úpravy či přístupu v tuzemsku.

V této diplomové práci byly využity metody zkoumání jako komparace nebo analýza. Komparace byla využita primárně k porovnání české a britské legislativy, poměrů nebo pomoci obětem při řešení domácího násilí. Analýzou byla podrobena primárně tuzemská legislativa a klíčové prvky zohledňující domácí násilí.

Závěrem bych ráda prostřednictvím této práce odpověděla na otázku, zda v současné době je domácí násilí vnímáno jako citelný problém pro společnost a zda mechanismy, které jsou nastaveny, fungují tak, aby přispívaly k úspěšnému řešení TČ, které souvisejí s domácím násilím. Ve světle zjištěných informací je také důležité si odpovědět na otázku, jestli Česká republika v současnosti patří mezi premianty v této oblasti, jak zvládla situaci během pandemie COVID-19 a zda je prostor pro zlepšení.

1 POJEM DOMÁCÍ NÁSILÍ A JEHO ZNAKY

Fenomén domácího násilí můžeme zařadit mezi tzv. nové formy kriminálního násilí. V České republice se pozornost k tomuto tématu upřela poměrně nedávno, dá se říct cca dvacet let zpátky.¹ Dle sociologických šetření agentury STEM (2001, 2006) je násilí přítomné v každé čtvrté rodině.² Ta samá agentura v roce 2001 vyhodnotila, že 2/5 obětí násilí a jedna třetina agresorů měla středoškolské nebo vysokoškolské vzdělání a 70 % domácností, kde k násilí došlo, bylo buď průměrně, nebo nadprůměrně materiálně zajištěno.³ Rovněž, dle Kovářové, je nahlašováno pouze 5 % případů domácího násilí a jedním z důvodů, proč tomu tak je, je obava oběti, že pachatel odejde bez trestu.⁴

Zaměříme-li se na druhé slovo-násilí, rozumíme jím především útoky na tělesnou integritu, špatné nakládání či pohrůžky násilím jiného typu, které má za cíl způsobit újmu fyzického, psychického, sexuálního charakteru. Pojem domácího násilí je široký a obsahuje různé druhy. Samotný termín se používá hlavně v anglické literatuře a skýtá v sobě především násilí mezi partnery (sezdané, nesezdané). V německy mluvících zemích zahrnuje termín širší problematiku, převažuje zde termín násilí v rodině a domácnosti. Existují debaty na téma, zda pod domácí násilí zahrnout rovněž týrání dětí rodiči nebo starých rodičů svými dospělými potomky⁵.

Vyskytující se především v rodinném a partnerském prostředí, domácí násilí vykazuje typické rysy. Prvním takovým rysem je fakt, že se toto násilí děje v privátním prostředí a beze svědků (až na děti, které jimi bývají až v 90 %

¹ GŘIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. *Kriminologie*. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. s. 283-284.

² ŠEVČÍK, Drahomír a Naděžda ŠPATENKOVÁ. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, 2011. s. 7.

³ MATES, Pavel. Příspěvek k právnímu řešení problému domácího násilí. *Právní zpravodaj*. 2007, č. 5, s. 8.

⁴ Konference o domácím násilí odhalila záludnosti jeho dokazování a ne/trestání - Svět práva - Advokátní deník. *Advokátní deník - Novinky ze světa advokacie* [online]. [cit. 05. 09 .2022] Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2022/01/14/konference-o-domacim-nasili-odhalila-zaludnosti-jeho-dokazovani-a-netrestani/>

⁵ MATOUŠKOVÁ, Ingrid. *Aplikovaná forenzní psychologie*. Praha: Grada, 2013. Psyché (Grada). s. 22.

případů domácího násilí⁶). Zadruhé jde o opakovaný a dlouhodobý děj. Zatřetí zde dochází k eskalaci a nabývání na intenzitě násilí. Naposledy-existuje jasné rozdělení rolí při páchání takového násilí. Cílem pachatele je naprostá kontrola nad životem oběti, kdy se se stupňující intenzitou snižuje možnost násilí zastavit. Obecně převažují případy, kdy pachatelem je muž. Není ovšem vyloučeno, že obětí se může stát muž, případně dítě či senior. Díky kriminologickým statistikám a údajům z jiných zemí je známé, že v 90-95 % bývá pachatelem fyzického násilí muž, i když přibývá žen, které jsou fyzicky násilné vůči svému partnerovi. I přes fakt, že mužských obětí je v případě domácího násilí naprostá menšina, není možné je přehlížet a zlehčovat jejich újmu.⁷ Následky nemusejí být jen fyzického charakteru, mohou a často vedou k silným psychickým problémům. Při extrémní eskalaci násilí může dojít až k smrti oběti.

Domácí násilí není jev, který můžeme pozorovat pouze např. u nižších vrstev. Naopak, jev prostupuje celou společností, napříč všemi vrstvami. Nehraje zde roli ani vzdělání ani ekonomická situace. Problematikou se zabývá nejen právo trestní, ale rovněž občanské, přestupkové a mnoho dalších. V trestním zákoníku (zákon č. 40/2009 Sb., dále jen TZ) můžeme tento jev hledat třeba pod skutkovými podstatami činů jako: omezování osobní svobody (§ 171 TZ), zbavení osobní svobody (§ 170 TZ), ublížení na zdraví (§ 146 TZ), týrání osoby žijící ve společném obydlí (§ 199 TZ) a další.⁸

Problematikou domácího násilí se v průběhu let zabývala řada terénních šetření a sociologických výzkumů. Příkladem lze uvést sociologický výzkum z roku 2001, realizovaný agenturou STEM, již zmíněný v odstavcích výše. Ta samá agentura uvedla ještě jeden výzkum, a to v roce 2006. Tohoto výzkumu se zúčastnilo více jak 1600 respondentů (obyvatelé ČR, starší 15 let). Bylo zjištěno, že 97 % dotázaných vědělo, co si pod domácím násilím představit. Nicméně byla rovněž

⁶ HRONOVÁ, Martina . Teoretická část. In Kolektiv. Dětská svědectví násilí. Praha: ROSA, 2008, s. 6.

⁷ Zpráva Muži a násilí v České republice | Vláda ČR. Úvodní stránka | Vláda ČR [online]. [cit. 16.12.2022]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/cz/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/dokumenty/zprava-muzi-a-nasili-v-ceske-republice-150013#_ftn6

⁸ ZOUBKOVÁ, Ivana. *Kriminologický slovník*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. s. 41-42.

vysoká neinformovanost o adekvátní reakci na tento jev. Mimo zmíněné je hodno uvést i Mezinárodní výzkum z roku 2003, kterého se účastnila Česká republika, a který se zabýval primárně násilím na ženách ve více než 20 zemích po celém světě. Tento výzkum hlavně přispěl k řešení domácího násilí, páchaného na ženách. Podal také nezměrné množství informací z této oblasti. Již tehdy bylo zjištěno, že zhruba 38 % žen během života zažilo od svého partnera nějakou formu sexuálního nebo fyzického násilí.⁹

Díky zákonu č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím (dále jen ZODN) má Policie ČR oprávnění uplatnit institut vykázání. Samotný institut vykázání upravuje zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky (dále jen PolČR) v § 44. V praxi, pokud policie zjistí, že v daném případě se jedná o násilníka v domácnosti, má pravomoc ho vykázat ze společného obydlí. Jedná se o preventivní opatření. Následně můžou být zahájeny úkony trestního řízení, za účelem zjištění, zda jednání osoby má znaky TČ (příp. může být vedeno přestupkové řízení). Zakázat lze vstup do společného obydlí a okolí obydlí na dobu 10 dnů. Tato doba nemůže být zkrácena a souhlas ohrožené osoby se nevyžaduje.¹⁰ Lhůtu deseti dnů lze také prodloužit, a to na základě návrhu na vydání předběžného opatření, dle občanského soudního řádu.¹¹

1.1 Druhy, formy a rizikové faktory domácího násilí

Domácí násilí je charakteristické ne násilím jako takovým, ale okolnostmi, za kterých k němu dochází. Jak bylo výše avizováno, je to druh násilí probíhající mezi lidmi, svázanými určitými vztahy (mohou to být společné děti, majetek, bydliště a další.). Dochází k němu za zavřenými dveřmi a jedná se o naprosté popření základních lidských hodnot a práv. Mezi nejčastěji uváděné druhy

⁹ ŠEVČÍK, Drahomír a Naděžda ŠPATENKOVÁ. Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence. Praha: Portál, 2011. s. 28-30.

¹⁰ Domácí násilí - institut vykázání a další informace - Ministerstvo vnitra České republiky. Úvodní strana - Ministerstvo vnitra České republiky [online]. Copyright © 2022 Ministerstvo vnitra České republiky, všechna práva vyhrazena [cit. 31.07.2022]. Dostupné z:

<https://www.mvcr.cz/clanek/domaci-nasili-institut-vykazani-a-dalsi-informace.aspx>

¹¹ GRIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. *Kriminologie*. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. s. 285.

domácího násilí patří: fyzické, psychické, sexuální, ekonomické a sociální (Někteří autoři uvádějí jako poddruh navíc emocionální či verbální násilí¹²).¹³ Všemi se autorka zabývá v následujících podkapitolách. Pachatel/násilník většinou nevyužívá pouze jednoho druhu, nýbrž je kombinuje.¹⁴

Mezi základní formy domácích násilí se řadí např.:

- a) sociální izolace oběti: zákaz styku s příbuznými/rodinou oběti, konstantní dohled nad životem a trávením času, zákaz nebo omezování určitých aktivit dle výběru pachatele
- b) vyčerpávání: odpírání spánku, jídla nebo tekutin
- c) citové týrání: neustálá kritika a srážení sebevědomí, vyvolávání pocitu viny, předstírání milostného poměru s jinou osobou
- d) vydírání: např. navádění dětí proti druhému rodiči, výhrůžky typu, že dojde-li k opuštění rodiny, druhý partner děti již nikdy neuvidí
- e) zastrasování: demonstrování síly, křik jako nástroj vyvolávání strachu, výhrůžky různého typu (sebevražda, vražda, opuštění rodiny...).¹⁵

Domácí násilí, jak již bylo jednou uvedeno, je jevem, který není výjimečný ve společnosti a probíhá na všech úrovních napříč společenským spektrem. I tak existují v této problematice rizikové faktory. Těmi může být např.: mladší věk (18-30), kriminální kariéra, nezaměstnanost, drogy, pachatel vyrůstal v násilnické rodině, pouze základní vzdělání a další.¹⁶

Je podstatné zmínit, že domácí násilí probíhá v opakujících se cyklech. Má tedy poměrně předvídatelný vzorec. Jako první cyklus popsala Lenore Walkerová (1979) a rozdělila jej do 4 fází, které se střídají. Při střídání se postupně zkracuje doba mezi jednotlivými fázemi. Níže je uvedeno rozdělení dle Walkerové:

¹² Emocionální násilí identifikují např. autoři Zlámal či Dufková

¹³ GRIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. *Kriminologie*. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. s. 284.

¹⁴ MATOUŠKOVÁ, Ingrid. *Aplikovaná forenzní psychologie*. Praha: Grada, 2013. Psyché (Grada). s. 24.

¹⁵ Tamtéž, s. 24.

¹⁶ Tamtéž, s. 25.

1. Fáze = Hromadění napětí (vzrůstání tlaku), ohrožená osoba může pociťovat strach
2. Incident = dochází ke zneužívání (fyzickému, psychickému atd., typickými jsou výhrůžky, hádky či zastrašování ohrožené osoby)
3. Usmíření = týrající osoba se kaje a prosí o odpuštění, situaci rovněž může omlouvat či zlehčovat
4. Klid = tuto fázi můžeme také nazvat líbánky, vše je zapomenuto, dokud nedojde k zopakování incidentu.¹⁷

Nakonec, současné výzkumy se dle Čírtkové¹⁸ rovněž zaměřují na tzv. „nové“ problémy v domácím násilí, a sice separační násilí a nátlakové kontrolující násilí. Pod separačním násilím si můžeme představit to násilí, jež probíhá v partnerském vztahu v průběhu rozchodu či rozvodu. Naproti tomu nátlakové kontrolující násilí představuje neustálý psychický tlak na oběť a naprostá kontrola nad její osobou.¹⁹

1.1.1 Fyzické násilí

Pod fyzickým násilím na oběti si lze nejčastěji představit fackování, kopance, bití, tahání za vlasy, pálení, ohrožování zbraní (nůž, pistole...), znehybňování oběti atd.²⁰ Cílem je zastrašení oběti, její poškození a ohrožení. Jedná se opravdu o široké spektrum chování.

Fyzické násilí bylo často přítomno i během pandemie COVID-19, jelikož kvůli zavedené karanténě nemohla oběť ven. Nešlo samozřejmě pouze o fyzické násilí, ale velmi často chování uvnitř domácnosti vysublimovalo až do této podoby. V rámci evidence neziskových organizací lze rozdělit fyzické násilí na

¹⁷ ŠEVČÍK, Drahomír a Naděžda ŠPATENKOVÁ. Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence. Praha: Portál, 2011. s. 52-53.

¹⁸ O separačním násilím se zmiňuje ve své publikaci Domácí násilí. Nebezpečné rodinné vztahy ve 21. století

¹⁹ GRIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. *Kriminologie*. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. s. 284.

²⁰ MATOUŠKOVÁ, Ingrid. *Aplikovaná forenzní psychologie*. Praha: Grada, 2013. Psyché (Grada). s. 24.

to, jež zanechává viditelné stopy a na to, které probíhá, ale stopy nezanechává. Organizace překvapivě potvrdily, že pouze malá část žen, žádajících o pomoc, uvedla fyzické násilí s viditelnými stopami. Tyto stopy může odhalit např. lékař při vyšetření a jedná se třeba o známky škracení, rozbitý obličej, zlomené končetiny nebo popálení cigaretami. Mezi druhý typ fyzického násilí, který je podstatně častější pak můžeme zařadit standartní projevy jako: kopance, facky, vyražený dech, postrkování atd. V případě, že jde o fyzické násilí, které zanechává stopy, je opravdu klíčové, jak připomínají soudci, zajistit lékařské zprávy, tzn. důkazní materiál. Fyzické násilí, které tak viditelné projevy na oběti nezanechává, může být pro soudy důvodem pro postoupení věci do přestupkového řízení nebo uložení podmíněně odloženého TOS.²¹ Nicméně vyskytují se i případy, ve kterých je poškozená oběť soudem zhodnocena jako nedůvěryhodná, jelikož např. zůstala s pachatelem i přes první fyzický útok nebo vytvořila okolnosti ke spáchání činu. Uvedeným příkladem může být Rozsudek Městského soudu v Brně ze dne 1. června 2020 sp. zn. 3 T 60/2020, ve kterém soud uvedl, že sice oběť obžalovaného nevyprovokovala ke znásilnění, nicméně tím, že byla v podnapilém stavu, k činu přispěla.

1.1.2 Psychické násilí

Vymezení tohoto typu násilí je složité. Zpravidla se ovšem jedná o opakované, eskalující slovní nebo jiné projevy agrese, které mají za cíl vytvořit nerovný vztah a poškodit hlavně duševní zdraví oběti.²² Tento druh násilí obsahuje především týrání slovy, ponižování oběti a její zesměšňování, podrývání sebevědomí. Pachatel de facto kontroluje život partnera. Kontroluje ho a vyslýchá dle potřeby. Může dojít k vyhrožování (rozvodem, odebráním dětí, sebevraždou, vraždou...) či ke stalkingu (sledování a pronásledování oběti).²³ Psychické násilí bylo označeno finskou autorkou Piispou za mentální týrání či mučení. U případů

²¹ Sociologický ústav AV ČR, v. v. i. [online]. Copyright © [cit. 22.09.2022]. Dostupné z: https://www.soc.cas.cz/sites/default/files/publikace/blanka_nyklova_dana_moree_-_nasili_na_zenach_v_souvislosti_s_covid-19.pdf, s. 21, 82-83.

²² ČÍRŤKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Praha: Grada, 2008. Psyché (Grada). s. 23.

²³ MATOUŠKOVÁ, Ingrid. *Aplikovaná forenzní psychologie*. Praha: Grada, 2013. Psyché (Grada). s. 24.

domácího násilí dochází k tomuto typu takřka ve 100 %. K traumatizaci dochází samotným faktem, že nás mučí blízká osoba/partner.²⁴ Oběť je velice často také vyvedena z míry faktem, že tohoto typu násilí se dopouští jí blízká osoba a má strach z její pomsty, případně cítí stud z celé situace.²⁵

Vyhodnocení znaků psychického týrání může být ovšem do jisté míry komplikované. Díky ZODN lze uplatnit intervenci vůči pachateli, což platí i pro závažné psychické násilí, kde chybí prvky násilí fyzického, nicméně existence jistých okolností činí případy složitými (např. prokazatelnost psychického týrání, nemožnost odluky od násilného partnera...).²⁶

1.1.3 Sexuální násilí

Sexuální činy na oběti jsou všechny ty, které oběť nepodstupuje dobrovolně či podstupuje s obrovskou nechtí. Tyto činy jsou vynucovány.²⁷ Může jít o nucení k sexu/ sexuálním praktikám násilím nebo výhrůzkami násilí. Není vyloučeno i znásilnění. Je to druh násilí, který je na oběti uplatňován formou fyzického násilí s velice vážnými psychickými důsledky pro oběť.²⁸ Tento typ násilí se nejčastěji vyskytuje mezi partnery. Díky statistikám z USA je známo, že třetina až polovina týraných žen byla alespoň jednou znásilněna svým partnerem. Není vyloučeno, že i muži jsou vystaveni sexuálnímu násilí ze strany žen, ovšem pro svou delikátnost je toto téma do jisté míry nedostatečně empiricky prozkoumáno. Je nutné podotknout, že v případě sexuálního násilí není ani vynucený sex mezi manžely něco, co se dá tolerovat. Vždy musí být přítomna dobrovolnost obou jedinců a v žádném případě nesmí jít o akt podrobení si druhého. Realitou zůstává fakt, že často i po ukončení vztahu dochází k pokračování násilí ve

²⁴ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Praha: Grada, 2008. Psyché (Grada). s. 20-21.

²⁵ BAXA, Josef, KRÁL, Vladimír. Domácí násilí a právní možnosti jeho řešení. *Trestněprávní revue*, 2002, ročník 1, č. 10, s. 284-286.

²⁶ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Praha: Grada, 2008. Psyché (Grada). s. 24-25.

²⁷ MATOUŠKOVÁ, Ingrid. *Aplikovaná forenzní psychologie*. Praha: Grada, 2013. Psyché (Grada). s. 24.

²⁸ Sociologický ústav AV ČR, v. v. i. [online]. Copyright © [cit. 22.09.2022]. Dostupné z: https://www.soc.cas.cz/sites/default/files/publikace/blanka_nyklova_dana_moree_-_nasili_na_zenach_v_souvislosti_s_covid-19.pdf, s. 22.

formě nebezpečného pronásledování, tzv. *ex-partner stalkingu*²⁹. Sexuální násilí představuje vážný problém mj. i z důvodu, že se nejhůře dokazuje. Pokud nejsou fyzické známky (např. oděrky) po sexuálním útoku, je opravdu problém ho dokázat.³⁰

1.1.4 Sociální násilí

Sociální násilí zahrnuje postupnou kompletní izolaci oběti od okolí. Násilníkovi jde především o to, získat kompletní a naprostou kontrolu nad svou obětí. Můžeme sem zahrnout postupné vymizení sociálních kontaktů, zamezování styku s přáteli a rodinou či zneužívání dětí a dalších osob jako prostředků k vyvíjení tlaku na ohroženou osobu. Ta se později může ze sociálního prostředí stahovat sama.³¹ Sociální násilí spolu s ekonomickým násilím ovšem patří mezi ty druhy, které nejsou vzhledem k ostatním třem zmíněným druhům (fyzické, psychické, sexuální) „tak akutní“, nebo nejsou primárním podnětem pro přivolání policie. Spíše jaksi dotvářejí obraz celkového dění.³²

1.1.5 Ekonomické násilí

Pachatel oběti zamezí přístup k financím či nad nimi má kontrolu. Může jít o vlastní či rodinné finanční prostředky.³³ Tento druh v sobě často zahrnuje i odpírání financí při péči o dítě nebo zabraňování oběti ve výkonu zaměstnání. Na základě tohoto může být i obtížné pro oběť vyhledat pomoc skrz komunikační prostředky, protože nedisponuje např. dostatečnými financemi. Velmi podstatnou formou ekonomického násilí je také zneužití či vyhrožování nedostupností bydlení. Pokud násilný partner je také vlastníkem místa živobytí, může

²⁹ ŠEVČÍK, Drahomír a Naděžda ŠPATENKOVÁ. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, 2011. s.51.

³⁰ Sociologický ústav AV ČR, v. v. i. [online]. Copyright © [cit. 22.09.2022]. Dostupné z: https://www.soc.cas.cz/sites/default/files/publikace/blanka_nyklova_dana_moree_-_nasili_na_zenach_v_souvislosti_s_covid-19.pdf, s. 42, 86-87.

³¹ ŠEVČÍK, Drahomír a Naděžda ŠPATENKOVÁ. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, 2011. s. 50.

³² Sociologický ústav AV ČR, v. v. i. [online]. Copyright © [cit. 22.09.2022]. Dostupné z: https://www.soc.cas.cz/sites/default/files/publikace/blanka_nyklova_dana_moree_-_nasili_na_zenach_v_souvislosti_s_covid-19.pdf, str. 42, 88

³³ MATOUŠKOVÁ, Ingrid. *Aplikovaná forenzní psychologie*. Praha: Grada, 2013. Psyché (Grada). s. 24.

vyhrožovat oběti, že ji odebere dítě.³⁴ Podstatné je ale dodat, že ekonomické násilí patří mezi ty druhy, které se snadněji dokazují, ovšem soudci zdůrazňují v tomto ohledu horší vymahatelnost.³⁵

Nakonec, v rámci výčtu druhů domácího násilí, je uvedena v přílohách [tabulka](#) č. 1 organizace ROSA, která uvádí nejčastější typy násilí, evidované u klientek, které zde pravidelně dochází na osobní konzultace.³⁶

1.2 Příčiny vzniku domácího násilí

Vysvětlit příčiny domácího násilí je komplexní záležitost, která si v průběhu času našla vysvětlení v různých teoriích. Teorie lze rozdělit na jednofaktorové a multifaktorové přístupy. Mezi jednofaktorové teorie se řadí: biologicko-genetické, psychologické, sociologické teorie a feministické přístupy. Teorie biologicko-genetické byly velmi brzy překonány, jelikož podávaly vysvětlení pouze k predispozicím k agresivnímu chování. Psychologické teorie kladly důraz na povahové anomálie člověka a jejich podíl na vzniklém násilí. Jedním z nabídnutých řešení je verze transgeneračního přenosu vzorců (násilného) chování. Vlivná byla také teorie rodinného systému ze 70. let 20. století, která předpokládala stres v rodině jako následek násilí. Nicméně již nenacházela pádné vysvětlení k tomu, proč se stres nevyskytuje ve všech rodinách, když se s ním všechny rodiny musejí vyrovnávat (smrt, rozvod, nevěra...). Sociologické a feministické přístupy se do značné míry prolínají. Zastávají názor poukazující na fakt, že organizace rodiny a rodinného života predisponuje vznik násilného chování. Domácí násilí je vnímáno jako výsledek činnosti (typicky) mužské společnosti. Velký důraz je kladen i na míru tolerance násilí ve společnosti. Jelikož zcela logicky, pokud je násilí přijímáno jako normální a oběti jsou obviněny, že si za to mohou samy, další a další lidé (děti, muži, ženy) postupně

³⁴ Sociologický ústav AV ČR, v. v. i. [online]. Copyright © [cit. 22.09.2022]. Dostupné z: https://www.soc.cas.cz/sites/default/files/publikace/blanka_nyklova_dana_moree_-_nasili_na_zenach_v_souvislosti_s_covid-19.pdf, s. 22.

³⁵ Tamtéž, s. 42, 88.

³⁶ Tamtéž, s. 23-24.

přejímají názor, že násilí je velice spolehlivý prostředek pro dosažení svého cíle.³⁷

V současné době se preferují multifaktorové přístupy. Významný je kauzální model D. G. Duttona, který popisuje čtyři skupiny/úrovně příčin a zdrojů domácího násilí, které se navzájem protínají a prolínají.

Jsou jimi:

- a) Makrosystém (kulturní úroveň)-hierarchie v patriarchální společnosti,
- b) Ontogenická úroveň (individuální)-individuální charakteristiky jedince ohroženého a páchajícího násilí, rizikovým zůstává faktor násilí v dětství,
- c) Exosystém (komunitní úroveň)-sociální okolí násilníka, které určuje jeho chování, rizikovými faktory jsou ty, které přispívají k rozvoji násilí (nezaměstnanost, nedostatek peněz atd.),
- d) Mikrosystém (rodinná úroveň)-rodina, problematické je uplatnit kontrolu, jelikož vše probíhá v privátním prostředí, jsou zde předem rozdělené role.³⁸

1.3 Domácí násilí během opatření proti COVID-19 (2020)

Pandemie COVID-19 vypukla v prosinci roku 2019 v čínském městě Wu-chan. V České republice byly první případy zaznamenány v březnu roku 2020. Z důvodu masivního šíření nemoci a nedostatečné a nevyvinuté obrany proti ní (nedostatku vakcín) se začaly globálně zavádět karantény. Omezení kontaktů a karanténa se přizpůsobovaly aktuální situaci a počtu nakažených a hospitalizovaných. Tato kapitola je zaměřena především na rok 2020, tedy počátek pandemie.

Přestože karanténa měla jistě pozitivní důsledek v tom, že se zamezilo extrémnímu a rychlému šíření nákazy, došlo i k negativním důsledkům. Spousta osob kvůli uzávěrám přišlo o zaměstnání a stalo se tak ekonomicky nestabilními. To vedlo k celkové frustraci, rozrušení a strachu z budoucnosti. U mnoha lidí

³⁷ŠEVČÍK, Drahomír a Naděžda ŠPATENKOVÁ. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, 2011. s. 32-37.

³⁸Tamtéž, s. 32-37.

došlo k porušení psychiky i z důvodů dlouhodobého odloučení a osamělosti. Globálně došlo k nárůstu intenzity domácího násilí. Tento jev lze nazývat skrytou nebo stínovou pandemií. Nejenže onemocnění narušovalo sociální strukturu, ale docházelo i k prohlubování genderové nerovnosti. Je zdokumentováno, že v tragických situacích, jako např. zemětřesení na Haiti (2007) nebo hurikánu Katrina (2005) docházelo také k významnému nárůstu partnerského násilí. Díky mediálním zprávám lze také zjistit, že k nárůstu domácího násilí došlo i ve vyspělých zemích, např. v Austrálii to bylo o 5 % nebo v USA o 21-35 %.³⁹ Vláda v Austrálii rovněž např. uvedla, že Google za posledních pět let během vypuknutí epidemie zaregistroval nejvíce vyhledávání pomoci s domácím násilím, s nárůstem o 75 %. Vláda zavedla balíček 150 milionů AUD (92 milionů USD) na podporu obětí domácího, rodinného a sexuálního násilí v důsledku dopadu koronaviru.⁴⁰

Zaměříme-li svou pozornost na náš stát, víme, že díky výzkumu Násilí na ženách v souvislosti s COVID-19 od Nyklové a Moore během první vlny covidových opatření vzrostlo domácí násilí v České republice až o 50 %.⁴¹ Tento výzkum, jak již napovídá název, vznikl jako reakce na pandemii v roce 2020. Obě výzkumnice byly již dříve v kontaktu s nestátními neziskovými organizacemi, potýkajícími se s domácím násilím, jako např. ROSA, proFem nebo Acorus. Výzkum byl rovněž doplněn daty od tzv. pilířů pomoci-policie ČR, orgán sociálně-právní ochrany dětí (dále jen OSPOD), intervenční centra. Nakonec byly přidány i soudy, advokáti a advokátky. Celý výzkum se snažil primárně zodpovědět otázku, jaký měla pandemie a opatření přijímaná v souvislosti s ní, vliv na násilí na ženách – v kontextu domácího násilí. Výzkum byl rozdělen na 3 fáze, z nichž každá probíhala v jiném období roku 2020, soustředila se na jinou skupinu

³⁹ Heidler, Petra & Chilaka, Ramya & Bhattacharya, Sudip & Abd El-Tawab Moawad, Wesam & Hamza, Nouran & Chahal, Priyanka & Saleem, Sheikh & King, Isabel & Dam, Lisa. (2022). [cit. 21.11.2022]. Tackling domestic violence during COVID times. Researchgate.

⁴⁰ Women are using code words at pharmacies to escape domestic violence | CNN. CNN International - Breaking News, US News, World News and Video [online]. Copyright © 2023 Cable News Network. A Warner Bros. Discovery Company. All Rights Reserved. [cit. 13.01.2023]. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2020/04/02/europe/domestic-violence-coronavirus-lockdown-intl/index.html>

⁴¹ Bez trestu | Tvrdá data. Bez trestu [online]. [cit. 05. 09. 2022]. Dostupné z: <https://www.beztrestu.cz/tvrda-data>

respondentů a rovněž zahrnovala i různé kraje v rámci ČR. Hlavním důvodem pro výzkum, potažmo sběr dat, byla jistá nesrovnalost mezi frekvencí výskytu domácího násilí registrovanou nezávislými organizacemi a mezi frekvencí výskytu zaznamenanou institucemi státní správy (např. PČR, OSPOD, IC). Pomáhající organizace působící na území celé České republiky potvrdily, že nárůst poptávky o jejich služby již během první jarní covidové vlny, vzrostl až o 40 %. Během podzimu se nárůst oproti roku 2019 vyšplhal až k 50 %. Pro zajímavost, v roce 2020 v organizaci ROSA zaměstnankyně Informačního a poradenského centra přijaly 1990 telefonních hovorů a dotazů prostřednictvím internetu. Oproti roku 2019 došlo ke zvýšení o 708 kontaktů. Oproti tomu PČR, OSPOD a další, během pandemie nárůst vůbec neevidovaly.⁴² Samotná intenzita násilí případů byla díky zavedeným opatřením, stejně jako určité nejistotě ohledně budoucnosti, vyšší. Na tomto faktu se shodly všechny organizace, které pracují v systému. Také předávání dětí se zhruba v 1/3 daných případů ukázalo v této době jako vážný problém.⁴³ Nutno podotknout, že domácí násilí se často rozvinulo nejen již v dříve zasažených rodinách, ale např. i tam, kde by za jiných okolností bylo vše bez problému. Díky nejistotě doby, strachu o zdraví sebe i blízkých, ekonomické situace, vznikaly často konflikty partnerské, rodinné, i mezi dětmi.⁴⁴

Policie hodnotí především podle množství případů, kdy byl užit institut vykázání. Během pandemie případů značně ubylo. Institut vykázání často budí dojem jakéhosi potvrzení, zda se o domácí násilí jedná či nikoliv. V praxi ovšem ani PČR neměla kam násilníky vykazovat v době zavedených opatření. Město Příbram snad jako jediné řeklo, že bude stanovena budova pro vykazování násilníků.⁴⁵ Nicméně ze statistik je známo, že ne každá oběť se chce obrátit na

⁴² Sociologický ústav AV ČR, v. v. i. [online]. Copyright © [cit. 22.09.2022]. Dostupné z: https://www.soc.cas.cz/sites/default/files/publikace/blanka_nyklova_dana_moree_-_nasili_na_zenach_v_souvislosti_s_covid-19.pdf, s. 6-20.

⁴³ Tamtéž, s. 28.

⁴⁴ DK. Nárůst domácího násilí během karantény způsobil strach z neznámého a ztráta komfortní zóny, tvrdí psychologka. In: ct24.cz [online]. Praha: Česká televize, 2020, 9. července 2020 [cit. 08.10.2022]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3262430-domaciho-nasili-v-roce-2020-pribylo-organizace-pomahajici-obetem-eviduji-narust>

⁴⁵ Sociologický ústav AV ČR, v. v. i. [online]. Copyright © [cit. 22.09.2022]. Dostupné z: https://www.soc.cas.cz/sites/default/files/publikace/blanka_nyklova_dana_moree_-_nasili_na_zenach_v_souvislosti_s_covid-19.pdf, s. 42.

policii. Pouze 8 % obětí (žen) se na policii skutečně obrátí.⁴⁶ Ze statistik intervenčních center vyplývá, že v roce 2020 bylo na území ČR vykázáno celkem 1169 osob. Nejvíce se vykazovalo v Praze, Ústeckém a Jihomoravském kraji. V následujícím roce 2021 počet ještě klesl, a to na 959 vykázaných násilných osob ze společného obydlí.⁴⁷ Pokles v roce 2020 lze demonstrovat pro srovnání také na statistikách z roku 2019, kdy bylo vykázáno za stejné období 1259 osob.⁴⁸

Pracovnice nejmenovaného OSPODu označila období prvního nouzového stavu jako tzv. „pseudozklidnění“. Byť případů domácího násilí ubylo, neubylo obecně násilí. Nejen to-jedna z pracovnic intervenčního centra také dodává, že toto období či tato situace byly příznivé pro pachatele v tom smyslu, že měl to, co chtěl, a sice neustálou kontrolu nad obětí. Díky tomu mohl být podstatně vyrovnanější. *„Velmi často je totiž násilí vázáno na žárlivost – v okamžiku, kdy žena není doma nebo je v zaměstnání, partner začíná žárlit. To najednou opadlo, protože doma byla a v zaměstnání nebyla. Nebyl důvod ji hlídat. Takže ta tenze z druhé strany dokonce i klesala.“*⁴⁹ Co může být pro agresora příznivějšího než to, že nastane doba zákazů vycházení, navštěvování, stýkání se. Podstatným aspektem domácího násilí je aplikování kontroly moci a stav pandemie byl pro pachatele stavem ideálním.⁵⁰

V oblasti soudnictví docházelo mnohdy k průtahům i v závažných případech domácího násilí. Byla také pozastavena činnost značného množství soudů (na

⁴⁶GROSSMANOVÁ, Michaela. Domácího násilí v roce 2020 přibylo. Organizace pomáhající obětem evidují nárůst poptávky po svých službách. In: ct24.cz. [online]. Praha: Česká televize, 2021, 30. ledna 2021 [cit. 08.10.2022]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3262430-domaciho-nasili-v-roce-2020-pribylo-organizace-pomahajici-obetem-eviduji-narust>

⁴⁷ *Asociace pracovníků intervenčních center* [online]. Copyright ©C [cit. 27.01.2023]. Dostupné z: <http://www.domaci-nasili.cz/wp-content/uploads/Koment%C3%A1%C5%99-APIC-2020-2021.pdf>

⁴⁸Tamtéž

⁴⁹ Sociologický ústav AV ČR, v. v. i. [online]. Copyright © [cit. 22.09.2022]. Dostupné z: https://www.soc.cas.cz/sites/default/files/publikace/blanka_nyklova_dana_moree_-_nasili_na_zenach_v_souvislosti_s_covid-19.pdf, s. 6 – 20.

⁵⁰ Šéfka Bílého kruhu bezpečí: Máme toho teď opravdu hodně naloženo, což nahrává i domácímu násilí | iROZHLAS - spolehlivé zprávy. *iROZHLAS - spolehlivé a rychlé zprávy* [online]. Copyright © 1997 [cit. 16.12.2022]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zivotni-styl/spolecnost/domaci-nasili-koronavirus-bily-kruh_2105061847_zuj

doporučení Ministerstva spravedlnosti). Pro kontext se jedná o období jara 2020, kdy byly řešeny především neodkladné případy. Vyskytly se dokonce případy, kdy soudy předpokládaly jistou paralýzu i u organizací, které zprostředkovávaly styk s dítětem. V některém z případů si soud ani neověřil důvody uzavření pracoviště, ale automaticky předpokládal, že je uzavřeno kvůli karanténě. Kvůli tomu i např. schválil předání dítěte (bez přihlédnutí k důvodům pro řízené kontakty) otci, který tak zažádal s důvodem uzavření tohoto pracoviště. Dítě nemělo být správně předáno bez asistence, to ale již soud neověřoval.⁵¹

Pandemie měla také vážné dopady na osoby ohrožené domácím násilím. Jako první se dostavily psychické, jelikož oběti byly často odříznuty od rodiny, terapeutů nebo další pomoci. Byly de facto uzavřeny na jednom místě každý den s násilnou osobou. Objevil se naprostý nedostatek sociálního bydlení, krizových lůžek nebo míst v azylových domech. Také děti se staly daleko ohroženější skupinou, ze které často vystupuje více oznamovatelů.⁵²

Obecně lze říct, že tato neobvyklá situace, na kterou nebyl nikdo připraven, tedy pandemie COVID-19, vynesla do popředí řadu nesrovnalostí v systému, pokud se bavíme o stavu domácího násilí v tuzemsku. Již výše zmíněná disproporce mezi čísly pomáhajících organizací a mezi vyjádřením PČR a dalších o případech domácího násilí. Zatímco organizace zaznamenaly nárůst, PČR vykazovala dokonce úbytek případů. Pilíře pomoci (PČR, OSPOD, IC) fungovaly poměrně nesoudržně, i přes fakt, že např. PČR nebo OSPOD mají jiné zřizovatele. Toto může být mimo jiné i důvod latence této trestné činnosti.⁵³ Přestože se výzkum zabýval především rokem 2020, pro srovnání je zde uveden ještě rok 2021, kdy taktéž pokračovala pandemie COVID-19 a s ní spojená opatření. V roce 2021 bylo 510 případů domácího násilí.⁵⁴

⁵¹ Sociologický ústav AV ČR, v. v. i. [online]. Copyright © [cit. 22.09.2022]. Dostupné z: https://www.soc.cas.cz/sites/default/files/publikace/blanka_nyklova_dana_moree_-_nasili_na_zenach_v_souvislosti_s_covid-19.pdf, s. 6 – 20.

⁵² Tamtéž, s. 38.

⁵³ Tamtéž, s. 60-61.

⁵⁴ Soustava státního zastupitelství [online]. Copyright © [cit. 01.11.2022]. Dostupné z: https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2022/07/Zo%C4%8C_2021-textov%C3%A1_%C4%8D%C3%A1st.pdf

2 MÝTY O DOMÁCÍM NÁSILÍ A JEHO AKTÉŘI

Existuje celá řada mýtů, které se týkají této problematiky. Jeden z tvrzených mýtů je, že domácí násilí existuje a trvá proto, že si ho oběť vlastně nechá líbit. Navazuje na to také spekulace, proč osoba, jež je ve vztahu pravidelně týraná, z něj prostě neodejde? Proč s pachatelem nadále zůstává? Jedním z možných vysvětlení, které bylo nabídnuto, je to, že osoba je na pachateli psychicky závislá. Mýtus má i „vědeckou“ oporu v modelech kodependence. Dle Cermaka je hlavním příznakem kodependence neschopnost odejít od chronicky násilného partnera. Obětem byly doporučeny dlouhodobé terapie jako pomoc. Nicméně tato teorie patologické závislosti byla v průběhu času zpochybněna. A to z toho důvodu, že dle kritiků měla jednak za cíl přivést nové pacienty k psychoterapeutům, jednak očerňovala oběti (*blaming the victim*), že díky své nevyrovnanosti nejsou schopné od partnera odejít. V současné době lze chování oběti vysvětlit na teorii naučené bezmoci a ne na osobnostním nedostatku.⁵⁵

Oběti domácího násilí rovněž zřídka kdy chtějí zveřejnit těžkosti, kterými procházejí. Neradi o násilí mluví. Mohou se např. bát reakce násilného partnera, který si nad nimi udržuje moc. Důležitý je ovšem samotný fakt, že k násilí dochází v cyklech. Střídají se vlastně období klidu a napětí. Postupem času se ovšem fáze cyklu zkracují a dochází k nárůstu intenzity násilí na oběti. Častým důvodem také může být snaha oběti udržet pohromadě rodinu a dát dětem zázemí. Mohou vznikat obavy o bydlení, finance či názor okolí.⁵⁶

Mezi další mýty o domácím násilí lze zařadit např. i názor, že se jedná o záležitost sociálně slabších skupin, že ženy partnery často vyprovokují k násilnému chování (a tím pádem jsou viníky) nebo že za násilí může alkohol či drogy.⁵⁷ Pro zajímavost jsou v [tabulce](#) č. 2 uvedena různá stanoviska vztahující se k mýtům či obecně proklamovaným výrokům o domácím násilí. Data jsou čerpána z výzkumu veřejného mínění o domácím násilí, který probíhal od

⁵⁵ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Viktimologie pro forenzní praxi*. Praha: Portál, 2014. s. 67-68.

⁵⁶ HRONOVÁ, Martina. Teoretická část. In Kolektiv. *Dětská svědectví násilí*. Praha: ROSA, 2008, s. 8

⁵⁷ Tamtéž, s. 10.

července do srpna roku 2015. Počet dotázaných osob byl 1500 a velikost výběrového souboru byla 1435. Věková hranice byla od 15 let výš. Výzkum se primárně zabýval zjištěním názorů a postojů spojených s projevy domácího násilí a zkušenost s tímto fenoménem.⁵⁸

2.1 Mýtus ideální oběti

Tzv. mýtus ideální oběti je pojem, který zavedl do viktimologie jako první Nils Christie (1986), kriminolog původem z Norska. Existenci pojmenování tohoto mýtu předchází jistá hierarchie viktimizace u obětí ve společnosti. Jinak řečeno, některé typy obětí dle svých individuálních rysů a charakteristik jsou ve společnosti přijímány odlišně než jiné. S jejich společenským statutem souvisí i to, jak k nim poté přistupují zdroje pomoci a podpory. V roce 2009 Carrabine se spoluautory dokonce zjistili, že téměř 65 % viktimizovaných homosexuálů/leseb z výše uvedených důvodů raději trestní oznámení nepodává. Dle Christieho (1986) má ideální oběť jisté rysy, díky kterým k ní společnost i ostatní přistupují o poznání citlivěji a berou ji dokonce věrohodněji. Taková oběť je zpravidla:

- a) Slabší než pachatel (žena, senior, nemocná osoba, dítě),
- b) Oběť nepodstupovala zbytečně riziko, věnovala se běžné činnosti,
- c) Ničím se nepříčinila,
- d) Pachatelem byla cizí osoba,
- e) Pachatel je silnější a špatný,
- f) Oběť je kombinací akurátní síly, slabosti a atraktivity, je to správná oběť.

Ideální oběť je zarytý stereotyp, který může oběti s jinými rysy, než výše zmíněnými značně poškodit, zejména v tom smyslu, že pokud se nacházejí na dně hierarchie viktimizace, snižuje se jejich šance o prosazení. Mezi tyto oběti se mohou řadit prostitutky či drogově závislí. Ideální oběti poté získávají největší prostor v médiích a mohou ovlivnit přístup společnosti i justice v rozhodování o pachatelích, právech obětích a dalších. Vnímání oběti je esenciální především v případech sexuálních trestných činů, domácího násilí či stalkingu. V těchto

⁵⁸TOPINKA, Daniel, ed. Domácí násilí z perspektivy aplikovaného výzkumu: základní fakta a výsledky. Ostrava: SocioFactor, 2016. s. 29.

případech může oběť vystupovat rozličně. Obětí může být kdokoliv, stejně jako pachatelem. Zásadně neplatí názory typu, že pokud je oběť čistá a morální, pachatel musí být zlý a špatný, stejně jako pokud pachatel vystupuje slušně a solidně, není pravidlem, že oběť bude pochybná a nevěrohodná. Otázkou zůstává, zda i se změnou přístupu dojde někdy k tomu, že v klíčových momentech obhájci obviněných přestanou oběť očerňovat.⁵⁹

2.2 Pachatel domácího násilí

Pachatelé domácího násilí povětšinou vystupují jako navenek milí lidé, nicméně skrytě bývají výjimeční manipulátoři, kteří jsou charakterističtí nedostatkem empatie a touhou naprosto ovládnout a podřídit si svou oběť. Pocházejí ze všech socioekonomických vrstev a často pocházejí z rodin, které byly problematické (tzn. přítomnost rozvodu, despotie ze strany rodiče/rodičů, alkohol, násilí atd.). Pachatel může mít své násilné chování vůči oběti rovněž naučeno ze své vlastní rodiny, kde to působilo jako prostředek komunikace. Často si nepřipouští vliv svého chování na děti, které jsou svědky trestné činnosti, nicméně Světová zdravotnická organizace samotnou přítomnost dítěte označuje za psychické týrání. Agresor si nepřipouští vliv chování ani za něj necítí lítost, věří, že na něj měl právo. Z 95 % bývá pachatelem muž.⁶⁰ Ovšem nejen přítomnost násilí v domácnostech během dětství může být u násilného muže hlavní příčinou. Často jsou také žárliví a majetničtí, zastávají dělení genderových rolí (muži jsou ženám nadřazeni, mají právo je bít), sex mohou vnímat v mocenské perspektivě jako nástroj dominance a může se zdát, že mají víc tváří, v jednu chvíli jsou milí a pozorní, v další vulgární a agresivní.⁶¹

Byla nastíněna jakási obecná charakteristika pachatele domácího násilí, nicméně je třeba říci, že pachatelem může být jak muž, tak žena. Identifikace žen jako násilných partnerů je každopádně velice obtížná, protože týraní partneri

⁵⁹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Viktimologie pro forenzní praxi*. Praha: Portál, 2014. s. 27-31.

⁶⁰ HRONOVÁ, Martina. Teoretická část. In Kolektiv. *Dětská svědectví násilí*. Praha: ROSA, 2008, s. 14-15.

⁶¹ ŠEVČÍK, Drahomír a Naděžda ŠPATENKOVÁ. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, 2011. s. 71.

se k tomuto faktu přiznávají s neochotou. Z oficiálních statistik vycházejí ženy jako pachatelé jen ve zlomcích případů. V roce 2005 se objevily snahy o shrnutí důvodů pro domácí násilí na mužích v ČR (*Domácí násilí – násilí na mužích a seniorech*). Z výzkumu plyne, že důvody pro násilí páchané ženami na mužích jsou např.: zneužívání alkoholu a drog, žárlivost a potřeba kompletní kontroly nad sociálními kontakty, psychický nátlak, výhrůžky aj. Studie z roku 1991 rovněž zjistily, že cca 75 % mužů po fyzickém útoku zažívá vztek, 40 % citový otřes či deprese, asi 30 % mužů toužilo po pomstě, 23 % se chtělo ochránit, 15 % zažívalo stud a zhruba 10 % zažívalo bezmoc. Výzkumy žen jako pachatelů jsou důležitým přínosem, protože i v současnosti se k nim přistupuje s velkými rozpaky v ohledu na to, že by mohly být agresory. I zde do určité míry platí zažitý názor, že je to nezvyklé a většinou je to naopak, žena se přeci takto nechová.⁶²

Velice důležité v přístupu k pachateli je, umět si odpovědět na otázku, v čem spočívá motivace jeho útoků, proč se opakovaně dopouští násilí na blízkých osobách a jaký je jeho přístup k násilí obecně. Díky tomu lze poté patřičně přistupovat ke snaze o jeho nápravu či terapii. Výše byl popsán jakýsi typický model pachatele a jeho chování, nicméně neexistuje jasná typologie pachatelů domácího násilí a v mnohých situacích jsou popisovány jen nejtěžší a nejzávažnější formy násilí. Pro stanovení typologie se psychologické přístupy zaměřují hlavně na závažnost a intenzitu stávajícího násilí (partnerského), zda se násilí projevuje pouze v tomto vztahu a zda je přítomna porucha osobnosti. Dutton říká, že existuje větší pravděpodobnost poruchy osobnosti u pachatele, který má na svědomí závažné formy domácího násilí. Rozděluje také poruchy osobnosti na ty, které se projevují jak v soukromí, tak i na veřejnosti či veřejném prostoru a ty, které jsou viditelné jen v partnerských/intimních vztazích. Jiný přístup zvolil Holtzworth-Munroe (1994) se svým týmem, když definoval 2 druhy faktorů: distanční proměnné a proximální faktory. Mezi distanční proměnné zařadil zkušenosti z dětství (např. zneužívání), zkušenosti přebrané od vrstevníků a temperament. Do proximálních faktorů naopak zařadil např. postoj

⁶² ŠEVČÍK, Drahomír a Naděžda ŠPATENKOVÁ. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, 2011., s. 65-70.

k ženám, postoj k násilí, sociální schopnosti či vazbu k jiným osobám (např. schopnost empatie). V praxi se nicméně ustálila jakási typologie bez autora, která bývá pochopitelnou. Dělí pachatele na ty, kteří násilné chování uplatňují pouze v soukromí, na ty, kteří násilí používají jako nástroj i mimo soukromí, na násilníky, kteří se potýkají s nějakou závislostí a na násilníky, kteří si s sebou nesou psychické břemeno.⁶³

U pachatelů domácího násilí lze sledovat tzv. neutralizační techniky. Znamená to vlastně racionalizační postupy, které pachatelé uplatňují, aby sladili své násilné chování se společenskými pravidly. Mezi tyto techniky patří např.: odmítání odpovědnosti, popírání („dělám to pro její dobro“), svalování viny na oběť („zaslouží si to kvůli své provokaci“). Na závěr lze zmínit populární typologii autorů Jacobsona a Gottmana (autoři knihy *When Men Batter Women*). Ti rozdělili pachatele na dvě skupiny, a to: pitbully a kobry. Kobry jsou násilní i vůči ostatním osobám, nejen partnerovi, jsou neempatičtí, cítí nadřazenost, často charizmatičtí s možnými výskyty násilí v dětství v rodině. Pitbullové se naproti tomu projevují násilně primárně vůči svému partnerovi, trpí depresemi a motivací jim může být strach z opuštění s tím, že mohou projevovat náznaky viny.⁶⁴

V rámci diskuze nad prevencí či určitou pomocí pachatelům tak, aby se eliminovalo domácí násilí, nebo jeho další projevy je třeba zmínit terapeutické programy, které probíhají jako reakce na tuto záležitost. Pachatelé jsou typičtí tím, že se díky obranným mechanismům snaží vyhnout odpovědnosti za své jednání, případně svalit vinu na oběť. Terapeutické programy vznikly za účelem tyto mechanismy rozbít a přivést pachatele k zodpovědnosti za své činy. Myšlenky do Evropy proudily převážně z USA a Anglie. Z USA to může být např. program DAIP (*Domestic Abuse Intervention Program*). Tímto programem se v roce 1984 v Německu inspiroval vysokoškolský profesor, který byl sám dříve pachatelem násilí na své ženě. Zrealizoval projekt s názvem „Muži proti

⁶³ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Praha: Grada, 2008. Psyché (Grada). s. 36-40.

⁶⁴VOŇKOVÁ, Jiřina a Ivana SPOUSTOVÁ. *Domácí násilí z pohledu žen a dětí: právní stav k 1.1.2016*. 3. přepracované vydání. Praha: proFem, 2016. s. 38-41.

mužskému násilí“. Mezi účastníky byli především pachatelé fyzického a sexuálního násilí a mladiství pachatelé. Ze závěrů je patrné, že často nešlo o alkoholiky, nýbrž bylo zjištěno, že k násilí by došlo tak či tak, jelikož se mnohdy jednalo o nahromaděný stres a hněv, který muži ventilovali. Pro zvládnutí terapie je třeba vytrvat průměrně po dobu jednoho roku až dvou let. Zmíněný program dosáhl veliké úspěšnosti, díky němu vznikla propojená poradenská centra nejen v Německu, ale i ve Švýcarsku a Rakousku. Různí autoři se shodují na tom, že aby programy dosáhly úspěšnosti, je třeba si jasně vymezit a definovat cíle, individuálně rozebrat pachatelovu osobnost, klást důraz na motivaci k absolvování programu nebo také propojit program s probační a mediační službou a alternativními tresty. Je nezbytné propojení státní a nestátní sféry. Nestátní organizace se primárně zaměřují na pomoc obětem, zatímco státní orgány hlavně na trestání pachatelů. Pro účinnost a postupné vymýcení je vhodné zařadit nějaký typ terapeutického programu. V České republice se tomuto tématu věnuje Liga otevřených mužů (program Bílá stužka ČR-muži proti násilí: <https://www.muziprotinasili.cz/>). Dále je nezbytné zmínit např. organizace Persefona, Viola, Adra, které se rovněž zabývají terapií pro násilné muže.⁶⁵

2.3 Oběť domácího násilí

Úvodem, označení osoby jako oběti TČ a vnímání osoby jako oběti, je ovlivněno do určité míry jistými kulturními či genderovými stereotypy. V České republice je nešťastné to, že oběti často nevěří systému a ten zase jim. Tento fakt se výrazně podílí na samotném postavení oběti.⁶⁶ V současné době dle Čírtkové není pravidlem, že oběťmi jsou pouze bité ženy. Jsou jimi i senioři, muži, děti apod. A nejde jen o fyzické násilí, nýbrž i psychické týrání a další.⁶⁷ V [tabulce](#) č. 3, uvedené v přílohách práce, jsou uvedeny počty obětí domácího násilí z hlediska kategorií žena/muž/dítě/senior v České republice v letech 2012-2021,

⁶⁵ VOŇKOVÁ, Jiřina a Ivana SPOUSTOVÁ. *Domácí násilí z pohledu žen a dětí: právní stav k 1.1.2016*. 3. přepracované vydání. Praha: proFem, 2016. s. 41-45.

⁶⁶ Sociologický ústav AV ČR, v. v. i. [online]. Copyright © [cit. 22.09.2022]. Dostupné z: https://www.soc.cas.cz/sites/default/files/publikace/blanka_nyklova_dana_moree_-_nasili_na_zenach_v_souvislosti_s_covid-19.pdf, s. 121.

⁶⁷ Konference o domácím násilí odhalila záluždnosti jeho dokazování a ne/trestání - Svět práva - Advokátní deník. Advokátní deník - Novinky ze světa advokacie [online]. [cit. 05. 09. 2022] Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2022/01/14/konference-o-domacim-nasili-odhalila-zaludnosti-jeho-dokazovani-a-netrestani/>

zpracované státním zastupitelstvím ve Zprávě o činnosti státního zastupitelství za rok 2021 (Tabulková část I.).⁶⁸

Typicky ovšem bývají oběťmi ženy (a to až ve více jak 90 % případů). Dle centra pro ženy ROSA přichází do střediska žádat o pomoc nejčastěji ženy ve věkové skupině 30-44 let. Nejčastěji jsou zastoupeny ženy se středoškolským vzděláním (60 %), následovány ženami se vzděláním vysokoškolským (22 %). Více jak 80 % žen má zkušenost s fyzickým násilím v podobě fackování, bití, škrcení atd. Domácí násilí, v jakékoli formě, nechává na obětech šrámy v podobě psychických obtíží. Oběti mohou trpět nízkým sebevědomím, cítí se zodpovědně za násilí, které probíhá, velmi často jsou depresivní, věří, že chování vůči nim vyprovokovaly atp.⁶⁹ Nicméně je u oběti také možný tzv. posttraumatický rozvoj. Oběť se upne k nějaké aktivitě, která ji pomáhá přežít těžké období, udržuje ji při životě a získává pro ni ztracené sebevědomí.⁷⁰

V roce 2010 byla vydána Radou Evropy rezoluce, ve které mimo jiné zaznělo, že pakliže je matka obětí násilí a dítě je svědkem, je toto jednání posuzováno jako psychické týrání dítěte a může zapříčinit nezdravý psychický vývoj. Pokud se také v rodině vyskytuje násilí, je velká pravděpodobnost, že se vyskytne tzv. syndrom CAN (syndrom týraného a zneužívaného dítěte). Rizikový je i ten fakt, že děti mají tendenci k nápodobě chování svých rodičů a mohly by takové chování replikovat. Trpí častěji zvýšenou agresivitou a mohou se stát také pachateli kriminálních jednání. V ZOTČ jsou považovány za zvláště zranitelné oběti a v zákoně o sociálně-právní ochraně dětí (dále jen ZSPOD) jsou považovány za ohrožené jedince. V soudní praxi je dodnes zažitý názor, že

⁶⁸ Soustava státního zastupitelství [online]. Copyright © [cit. 18.10.2022]. Dostupné z: https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2022/07/Zo%C4%86_2021_tabulkov%C3%A1_%C4%8D%C3%A1st_I.pdf – Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2021 Tabulková část I., s. 281.

⁶⁹ HRONOVÁ, Martina . Teoretická část. In Kolektiv. Dětská svědectví násilí. Praha: ROSA, 2008, s. 11.

⁷⁰ Konference o domácím násilí odhalila záludnosti jeho dokazování a ne/trestání - Svět práva - Advokátní deník. Advokátní deník - Novinky ze světa advokacie [online]. [cit. 05. 09 .2022] Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2022/01/14/konference-o-domacim-nasili-odhalila-zaludnosti-jeho-dokazovani-a-netrestani/>

násilné chování otce vůči matce nezletilých dětí nemá žádný vliv na jeho výchovu svých dětí, a proto z této povinnosti není vyjmut.⁷¹

Co se týká vztahu mezi obětí a pachatelem, v přílohách práce je opět uvedena [tabulka](#) (č. 4) z dat Státního zastupitelství pro léta 2012-2021. Z uvedeného je patrné, že nejvíce případů je ve vztahu manžel-manželka či druh-družka.⁷² V souvislosti s tématem vztahu oběti a pachatele domácího násilí je příznačné také zmínit tzv. Stockholmský syndrom. Oběť trpící tímto syndromem má emocionální vazbu na pachatele. Snaží se mu zavděčit, chránit jej a pomáhat mu. Díky tomuto jejímu chování si de facto kupuje pachatelovu shovívavost a chrání se. Vzhledem k izolaci, zastrašování, přesvědčení o tom, že není úniku a odměnám ze strany násilníka, se oběť stává značně submisivní.⁷³ Nejvýraznějším znakem je tedy jakési stranění se pachateli a rozporný vztah k zachráncům. Příkladem chování oběti může být např. neochota vypovídat proti pachatelovi.⁷⁴ Kromě Stockholmského syndromu je pro oběti také typická tzn. naučená bezmoc. Je možné, že v dětství nebo v průběhu života zažívaly chvíle, kdy jejich situace neměla východisko. Naučily se proto reagovat rezignovaně či submisivně a toto chování později zopakovaly během násilí, které na ně aplikoval pachatel. De facto se naučily být oběťmi.⁷⁵

2.3.1 Pomoc obětem domácího násilí

Existují různé druhy pomoci obětem domácího násilí. V následujících kapitolách budou nastíněna práva oběti v trestním řízení nebo i ochrana jejich práv v různých právních úpravách (např. zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, dále jen OZ), nicméně zde jsou uvedeny i další druhy pomoci. Zajisté jsou formou pomoci centra pro oběti domácího násilí. V České republice momentálně

⁷¹ VOŇKOVÁ, Jiřina a Ivana SPOUSTOVÁ. *Domácí násilí z pohledu žen a dětí: právní stav k 1.1.2016*. 3. přepracované vydání. Praha: profem, 2016. s. 68-85.

⁷² Soustava státního zastupitelství [online]. Copyright © [cit. 18.10.2022]. Dostupné z:

https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2022/07/Zo%C4%86_2021_tabulkov%C3%A1_%C4%8D%C3%A1st_I.pdf – Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2021 Tabulková část I., s. 281.

⁷³ HRONOVÁ, Martina . Teoretická část. In Kolektiv. *Dětská svědectví násilí*. Praha: ROSA, 2008, s. 12-13.

⁷⁴ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Policejní psychologie*. Praha: Portál, 2004., s. 202-203

⁷⁵ VOŇKOVÁ, Jiřina a Ivana SPOUSTOVÁ. *Domácí násilí z pohledu žen a dětí: právní stav k 1.1.2016*. 3. přepracované vydání. Praha: profem, 2016. s. 78-79.

vznikají nová centra, ovšem i přes tento fakt, jich je značný nedostatek. Celkem jich bude 5 a budou se zaměřovat na poskytnutí psychologické, poradenské či právní pomoci. Konkrétně v Praze je budou zaštiťovat organizace ROSA a proFem. Měla by vzniknout specializovaná výslechová místnost a možnost odebrání vzorků po napadení ne nutně k nahlášení TČ, ale pouze k uchování. V každém kraji nyní fungují intervenční centra, ovšem z dlouhodobého hlediska je nedostatek specializovaných pobytových a krizových služeb pro oběti domácího násilí. Ve specializovaných azylových domech by měl být dostatek míst pro oběti. Dle doporučení Rady Evropy by mělo připadnout jedno rodinné lůžko (dospělý a děti) na 7 500 až 10 000 obyvatel. Mimo Prahu by měla vzniknout ještě centra rovněž v Brně, Českých Budějovicích, Mostě a Ostravě. Jde opravdu o klíčovou záležitost, jelikož dle statistik se s domácím násilím za život setká každá třetí žena. V roce 2020 vyhledalo ošetření 168 tisíc obětí. Za rok policie vykázala 1 500 násilníků z domova. V důsledku pandemie COVID-19 narostla poptávka po těchto službách, a to až o 40 %.⁷⁶

Intervenční centra mají významnou roli při poskytování pomoci obětem. Úpravu poskytuje zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách (§ 60a). Psychologická a sociálně-právní pomoc, poskytovaná odborníky z intervenčních center, je nabídnuta ohrožené osobě nejpozději do 48 hodin od doručení záznamu o vykázání intervenčnímu centru. Intervenční centra poskytují primárně poradenství, krizové intervence, pomoc ve formě poskytnutí podpory nebo při řešení osobních problémů či jednání s úřady, výčet práv aj.⁷⁷

Jednou z forem pomoci obětem domácího násilí může být pomoc nabízená advokátkou JUDr. Hrdou, která ji zprostředkovává skrze svou advokátní kancelář. Nabízí právní poradenství včetně možnosti nechat se zastupovat před orgány státu. Stejně jako obětem lze pomoci i lidem falešně obviněným z páchaní domácího násilí. Hrdá na svém webu rovněž popisuje praktické rady

⁷⁶ VLČKOVÁ, Tereza. V Česku vzniknou centra pro oběti domácího násilí. I tak jich bude nedostatek. In: iDnes.cz. [online]. Praha: Mafra 2021, 22. listopadu 2021 15:56 [cit. 31.07.2022]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/profem-rosa-domaci-nasili-sexualni-nasili-krizova-centra.A211122_133704_domaci_vlc

⁷⁷ ŠEVČÍK, Drahomír a Naděžda ŠPATENKOVÁ. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, 2011. s. 143-148.

pro oběti, jak v tíživé situaci postupovat. V první řadě radí vyhledat svého lékaře, kterému je třeba důkladně popsat zranění, aby je mohl zaznamenat do lékařské zprávy. Neméně důležitou součástí představují organizace, zabývající se pomocí v těchto konkrétních případech. Mohou např. poradit nejlepší způsob, jak ukončit násilný vztah. Z pozice oběti se také můžete zeptat, jak sestavit tzv. bezpečnostní plán, únikovou cestu. Je třeba zjistit i možnosti vykázaní pachatele ze společného obydlí, možnost poskytnutí odborné pomoci atp. Každý má právo volby, zda pachatele nahlásí na policii a podá trestní oznámení. Oběť závažného domácího násilí, resp. zvláště zranitelná oběť dle § 51 odst. 2 trestního řádu (dále jen TR) a § 2 odst. 4 ZOTČ, má dokonce právo na bezplatného zmocněnce na náklady státu, který ji pomůže v trestním řízení.⁷⁸

Oběti domácího násilí mohou také využít mobilní aplikaci Bright Sky, jak avizovala v rozhovoru pro Události, komentáře v červenci 2020 psycholožka Tereza Bydžovská. Tato aplikace slouží primárně obětem jako úschova potřebných dokumentů k nahlášení TČ. Z dokumentů to mohou být např. fotografie nebo nahrávky, které jsou esenciální pro trestní řízení. Ovšem ne všem obětem může aplikace pomoci, jelikož ne každý, i v současné době, vlastní telefon. Případně mu může být zabaven násilníkem. Pokud je zabaven, aplikace má ale výhodu, a to tu, že je v ní vše skryto.⁷⁹

Faktem ovšem zůstává, že pokud ohrožená osoba žádá o pomoc a není výrazně majetkově zajištěná, může dojít i k tomu, že k vyřešení její situace nedojde. Odkazuje se zde hlavně na nesnadný přístup ke kvalitní právní či psychologické pomoci, levnému bydlení, nedostupnosti dávek či sociálního bydlení atd. Dochází tedy často k jevu, že ti, kteří o pomoc nejvíce stojí a nejvíce ji potřebují, těm se jí nedostane.⁸⁰

⁷⁸ Domáci násilí | AK Hrdá. Automatický výběr jazyka | AK Hrdá [online]. Copyright ©Copyright 2018 [cit. 20.09.2022]. Dostupné z: <https://www.akhrda.cz/cs/pravni-sluzby/domaci-nasilii>

⁷⁹ DK. Nárůst domácího násilí během karantény způsobil strach z neznámého a ztráta komfortní zóny, tvrdí psycholožka. In: ct24.cz [online]. Praha:Česká televize, 2020, 9. července 2020 [cit. 08.10.2022]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3262430-domaciho-nasilii-v-roce-2020-pribylo-organizace-pomahajici-obetem-eviduji-narust>

⁸⁰ Sociologický ústav AV ČR, v. v. i. [online]. Copyright © [cit. 22.09.2022]. Dostupné z: https://www.soc.cas.cz/sites/default/files/publikace/blanka_nyklova_dana_moree_-_nasilii_na_zenach_v_souvislosti_s_covid-19.pdf, s. 177.

2.3.2 Syndrom týrané osoby

Syndrom týrané osoby (nebo také v překladu *Battered person syndrom-BPS/ Battered spouse syndrom-syndrom týraného partnera*) je následníkem původního syndromu týrané ženy ze 70. let minulého století. Nese v sobě výčet následků, které vznikají při vystavení traumatu a násilí ze strany partnera nebo blízké osoby. Původně byly vytyčeny čtyři charakteristiky syndromu týrané ženy podle E. Walkerové, a to:

- A) oběť domácího násilí věří, že je to její chyba,
- B) oběť ztrácí schopnost najít efektivní řešení situace,
- C) oběť se bojí o sebe a své děti,
- D) oběť věří, že partner (agresor) vše ví a je všemocný.

Následné výzkumy přinesly řadu nových informací k této problematice, a sice např. fakt, že BPS nemusí vzniknout a projevit se u každé oběti domácího násilí. V mnohých případech záleží např. na typu domácího násilí, previktimní osobnosti či reakci okolí. Předchůdce (syndrom týrané ženy) je důležitý díky svému nástupu do soudních síní. Šlo především o kauzy v USA, kdy týraná osoba byla obviněna ze smrti tyrana a obhajoba hledala spravedlnost především v tom smyslu, že daná osoba jednala v nepřičetnosti či musela použít nutnou obranu proti násilníkovi. Pro současné trestní kauzy je klíčové popsat přesný obraz syndromu týrané osoby, stejně jako chování, jež týraná osoba považovala z násilníkovy strany jako život ohrožující. Symptomy syndromu se nicméně týkají výhradně vztahu s útočníkem. Neznamená to, že týraná osoba nemůže být výkonná či jinak efektivní např. se svými dětmi nebo ve své profesi. V očích neodborníků se nicméně toto může jevit jako důvod k nevěrohodnosti osoby. Bohužel převažuje zažitý názor, že oběť by se měla chovat podle určitého předem daného vzorce.⁸¹

Syndrom týrané osoby můžeme obecně chápat jako soubor určitých vlastností a následků týrání, které vedou u zneužívaného jedince k tomu, že nedokáže

⁸¹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Praha: Grada, 2008. Psyché (Grada). s. 31-36.

patříčně reagovat na násilí, které je na něm aplikováno.⁸² Dle definice vzniká BPS za předpokladu zopakování cyklu domácího násilí (3 fází) alespoň dvakrát. Je spojen hlavně s dlouhodobým domácím násilím, kde převažují prvky fyzického násilí. Jelikož neexistuje jeden akurátní profil osoby, vystavené týrání a násilí, není BPS definován přesným seznamem symptomů. Přestože se ovšem reakce obětí na týrání odlišuje, je možné vymežit alespoň základní oblasti psychiky, kde se jako následek traumatizace násilím projevují určité změny. Pro BPS jsou podstatné tyto poruchy:

- A) změny v kognitivní oblasti osobnosti (sebeobviňování, naučená bezmoc, naivita-důvěra ve falešné sliby atd.),
- B) změny v emocionální oblasti osobnosti (pocity jako stud, vina, strach, deprese, závislost na násilníkovi, nízká sebejistota atd.),
- C) změny v behaviorální oblasti osobnosti (návraty k násilnému partnerovi, neochota spolupráce s OČTŘ, extrémní výkyvy v chování-hysterie/apatie, skrývání před okolím atd.)⁸³.

Typickými symptomy u týrané osoby jsou obecně tzv. *flashbacky* (znovuprožívání traumatické události), poruchy příjmu potravy, poruchy spánku v podobě těžkých nočních můr, všudypřítomný strach, úzkost, deprese. Nezřídka lze u obětí pozorovat např. také výbušnost nebo přecitlivělost či obecně přehnané reakce, stud, nervozitu, nízké sebevědomí, apatii, submisivitu atd. Jedinec často neví, kdo sám je, pochybuje o své osobě. Jelikož je v mnohých případech vystaven sociální izolaci a násilný partner mu de facto předvádí střídající se období týrání a klidu, kdy může oběti prokázat i chvilkovou laskavost, bývá násilník nakonec paradoxně i jedinou osobou, která je ve výsledku k oběti občas i milá. Symptom, který činí situaci často problematickou či bezvýchodnou je fakt, že oběť spíše odmítá pomoc v přesvědčení, že *to stejně nepomůže*. Je třeba brát na vědomí, že týrání je přítomno v rodinách, kde jsou partneri sezdaní, mají děti. Není tak jednoduché všechny svazky zprerhat a pro oběť to může být další z důvodů, který ji vede k návratu do násilného vztahu.

⁸² ŠEVČÍK, Drahomír a Naděžda ŠPATENKOVÁ. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, 2011. s. 42.

⁸³ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Viktimologie pro forenzní praxi*. Praha: Portál, 2014. s. 92-95.

Může odmítat pomoc, rozvod nebo rozchod, nicméně to neznamena, že není v situaci, kdy silně potrebuje pomoc zvenčí.⁸⁴

⁸⁴ ŠEVČÍK, Drahomír a Naděžda ŠPATENKOVÁ. *Domáci násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, 2011. s. 42-45.

3 PRÁVNÍ ÚPRAVA V OBLASTI DOMÁCÍHO NÁSILÍ

Dá se říci, že na konci 90. let 20. století byl v České republice přístup k problematice domácího násilí dosti vlažný. Jak již bylo uvedeno na začátku této práce, k významnému pokroku v přístupu k domácímu násilí došlo v posledních dvaceti letech. Nejen díky neziskovým organizacím, ale také díky postupným úpravám v právní sféře, došlo k progresu. Pro Českou republiku byl zlomový rok 2002, kdy Výbor OSN pro odstranění diskriminace žen naší zemi vyzval k důslednému trestání domácího násilí a přijetí prostředků ochrany pro oběti.⁸⁵ Významnou změnou se stala novela trestního zákona z roku 2004 (Zákon č. 91/2004, kterým se mění zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů-dále jen tr. zák.). Byla zavedena nová skutková podstata TČ týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě podle § 215a tr. zák. V nové úpravě TZ (2009) je odpovídající skutková podstata již vedena pod § 199 týrání osoby žijící ve společném obydlí.

Průkopnická role se také přisuzuje občanskému sdružení Bílý kruh bezpečí (BKB), které poskytuje pomoc obětem trestné činnosti v ČR od roku 1991. Od roku 2000 byl na popud tohoto sdružení realizován projekt Domácí násilí.⁸⁶ Důležitou změnu přinesl rok 2002, kdy začalo být expertní skupinou Aliance proti domácímu násilí připravováno znění zákona na ochranu před domácím násilím. Zákon nabyl účinnosti 1. ledna 2007 (ZODN). Tento zákon mj. zajistil novelizaci občanského soudního řádu nebo zavedl institut vykázání (PoIČR).⁸⁷ V praxi začalo fungovat 15 intervenčních center, která poskytovala a poskytují pomoc a ochranu obětem domácího násilí.⁸⁸ Na počátku dubna 2013 rovněž nabyla účinnost první část zákona č. 45/2013 Sb., o obětech TČ. O pár měsíců později,

⁸⁵ VOŇKOVÁ, Jiřina a Ivana SPOUSTOVÁ. *Domácí násilí z pohledu žen a dětí: právní stav k 1.1.2016*. 3. přepracované vydání. Praha: proFem, 2016. s. 95-96.

⁸⁶ Bližší informace o projektu na stránkách: <https://www.domacinasili.cz/>

⁸⁷ ČUHELOVÁ, Kateřina. *Předběžná opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Právo prakticky. s. 9.

⁸⁸ ŠEVČÍK, Drahomír a Naděžda ŠPATENKOVÁ. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, 2011. s. 7-9.

na počátku srpna stejného roku, nabyla účinnost druhá část, která do trestního řádu (dále jen TR) zavádí institut předběžných opatření.⁸⁹

Domácí násilí bylo vždy považováno za negativní společenský jev, ovšem v České republice se mu dostalo pozornosti skrze právní úpravu vesměs nedávno. Nejvýznačnější změna v procesní rovině je zavedení institutu vykázání. Pro vykázání byly určeny 4 poznávací znaky, díky kterým dochází k identifikaci domácího násilí. Místo definice dochází tedy k jistému zjednodušení či redukci na tyto identifikátory, uznávané jak PČR, tak soudy či advokáty. Jde o: společnou domácnost, jasně rozdělené role, eskalaci násilí a opakovanost.⁹⁰

K rozšíření právní úpravy došlo i nabytím účinnosti zákona č. 89/2012 Sb. (nového) OZ. Spolu s OZ nabyl účinnost také zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále jen ZŘS). Snahou bylo posílení ochrany před domácím násilím, leč dle některých názorů se právní úprava spíše zkomplikovala.⁹¹ OZ obsahuje tzv. Zvláštní ustanovení proti domácímu násilí, a to konkrétně v § 751 -§ 753. Ustanovení obsahuje možnost jednoho z manželů ve společném bydlení v domě nebo bytě, obrátit se na soud v případě, že se další soužití stane pro něj nesnesitelným z důvodu tělesného nebo duševního násilí. Soud může omezit nebo i vyloučit na návrh dotčené osoby právo druhého manžela v domě nebo bytě bydlet. A to až na dobu 6 měsíců. Domáhat se tohoto práva mají i jiné osoby mimo dotčené.⁹²

Na mezinárodní úrovni lze zmínit některé dokumenty, které se věnují zde probírané problematice. Spektrum dokumentů, kde lze nalézt základní lidská práva, je široké, nicméně zde bude nastíněn jen základní přehled. Na úrovni OSN je to např.: Deklarace OSN o odstranění násilí páchaného na ženách z roku 1993 nebo Rezoluce o odstranění domácího násilí páchaného na ženách

⁸⁹ ČUHELOVÁ, Kateřina. *Předběžná opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Právo prakticky. s. 10.

⁹⁰ Sociologický ústav AV ČR, v. v. i. [online]. Copyright © [cit. 22.09.2022]. Dostupné z: https://www.soc.cas.cz/sites/default/files/publikace/blanka_nyklova_dana_moree_-_nasili_na_zenach_v_souvislosti_s_covid-19.pdf, s. 79-80.

⁹¹ SCHELLE, Karel a Jaromír TAUCHEN. *Sexuální trestné činy včera a dnes*. Ostrava: Key Publishing, 2014. Monografie (Key Publishing: European Society for History of Law). s. 280.

⁹² Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

z roku 2004 (je zde přímo zmíněn pojem domácího násilí). Na úrovni Evropské unie to pak může být např.: Strategie pro rovnost mužů a žen na období 2020-2025.⁹³ Neméně významným dokumentem je Úmluva Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí (známá jako Istanbulská úmluva). Jako první ji v roce 2012 ratifikovalo Turecko.⁹⁴

3.1 Právní rámec ochrany proti domácímu násilí v České republice

Na úvod je třeba uvést, že právní řád České republiky chrání oběť proti všem formám násilí především v Ústavě České republiky č. 1/1993 Sb. a v Listině základních práv a svobod č. 2/1993 Sb.⁹⁵ Domácí násilí, přestože není v zákoně vyloženě definováno, vyskytuje se v dílčích zákonech a právních úpravách, ze kterých byly již některé zmíněny v této práci, nicméně pro připomenutí jsou shrnuty a rozvedeny v této kapitole. Jde zejména o:⁹⁶

a) Zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím

Tento zákon má primárně preventivní účinek. Jeho přijetím byly novelizovány PolČR, tr. zák., zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, zákon č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení a zákon č. 114/1988 Sb., o působnosti orgánů České republiky v sociálním zabezpečení. ZODN se soustředí na 3 hlavní aktéry ochrany, resp. policii ČR, soudy a intervenční centra.⁹⁷ Novelizací zákona o sociálním zabezpečení došlo k významné události, a sice zakotvení

⁹³ POLÁK, Peter. Trestnoprávne možnosti riešenia domáceho násilia. Praha: Wolters Kluwer, 2019. s. 157-172.

⁹⁴ Úmluva Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí – Wikipedie. [online]. [cit. 08.02.2022]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/%C3%9Amluva_Rady_Evropy_o_prevenci_a_pot%C3%ADr%C3%A1n%C3%AD_n%C3%A1sil%C3%AD_v%C5%AF%C4%8

⁹⁵ Legislativa v ČR - ROSA Centrum. *DOMŮ - ROSA Centrum* [online]. Copyright © Copyright [cit. 19.11.2022]. Dostupné z: <https://www.rosacentrum.cz/informace-pro-zeny/legislativa-v-cr/>

⁹⁶ Sociologický ústav AV ČR, v. v. i. [online]. Copyright © [cit. 22.09.2022]. Dostupné z: https://www.soc.cas.cz/sites/default/files/publikace/blanka_nyklova_dana_moree_-_nasili_na_zenach_v_souvislosti_s_covid-19.pdf, s. 78.

⁹⁷ ŠEVČÍK, Drahomír a Naděžda ŠPATENKOVÁ. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, 2011. s. 132.

intervenčních center, která zaštitují např. bezprostřední psychologickou pomoc nebo pomoc azylového charakteru obětem domácího násilí.⁹⁸

b) Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky

Pol ČR hraje důležitou roli hlavně z toho důvodu, že jak již bylo několikrát uvedeno, konkrétně v § 44-47, je upraveno tzv. vykázání. Na zákon mj. navazuje pokyn policejního prezidenta č. 166 ze dne 23. prosince 2009 o provádění vykázání.⁹⁹ Podstatné je zmínit, že vykázání není bráno jako sankce, nýbrž spíše jako preventivní akt, uskutečněný v důsledku chování násilné osoby.¹⁰⁰ V Pol ČR je řečeno, že pokud lze na základě zjištěných skutečností, především s ohledem na předcházející útoky, důvodně předpokládat, že se osoba dopustí nebezpečného útoku proti životu, zdraví či svobodě, nebo zvláště závažného útoku proti lidské důstojnosti, policista je oprávněn vykázat takovou osobu z bytu nebo domu společně obývaného s ohroženou osobou, nebo i z bezprostředního okolí společného obydlí. Vykázání může být učiněno i bez dané osoby (v nepřítomnosti) nebo bez souhlasu ohrožené osoby a uděluje se na 10 dnů. Pokud je podán návrh na vydání předběžného opatření dle ZŘS, je doba vykázání prodloužena do dne nabytí právní moci rozhodnutí soudu o takovém návrhu.¹⁰¹ Policie zkoumá situaci na místě-intenzitu, role osob, stupňování, společnou domácnost a ohrožené osoby. Provede lustraci v informačních systémech a zjistí, jestli byly již v minulosti řešeny s policií násilné případy v dané domácnosti. Rovněž sama zjistí od jiných osob-např. sousedů více informací k prověřovaným osobám.¹⁰² Pro zajímavost k frekvenci uplatňování institutu vykázání-v ČR (ve všech krajích) bylo od 1. ledna do 31. prosince 2022 provedeno 1086 vykázání. Nejvíce jich proběhlo v Ústeckém kraji (celkem 177).¹⁰³ Pro srovnání, v lednu roku 2007, tedy měsíc po účinnosti

⁹⁸ KOČOVÁ, Klára. Domácí násilí a tzv. vykázání – nový institut právního řádu ČR. Bulletin advokacie, 2007, č. 10, s. 34-38.

⁹⁹ GŘIVNA, Tomáš. *Oběti trestných činů: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. Beckova edice komentované zákony. s. 95.

¹⁰⁰ KOČOVÁ, Klára. Domácí násilí a tzv. vykázání – nový institut právního řádu ČR. Bulletin advokacie, 2007, č. 10, s. 34-38.

¹⁰¹ Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky

¹⁰² ŠEVČÍK, Drahořmír a Naděžda ŠPATENKOVÁ. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, 2011. s. 133.

¹⁰³ *Asociace pracovníků intervenčních center* [online]. Copyright © [cit. 27.01.2023]. Dostupné z: <http://www.domaci-nasili.cz/wp-content/uploads/Rok-2022-statistiky.pdf>

ZODN došlo k vykázání celkem 89 osob. Převážně byly ohroženými osobami ženy. 46 % představovalo násilí mezi manželi a 30 % mezi družkou a druhem. 17 % náleželo tzv. transgeneračnímu násilí, ve kterém dochází k násilí ze strany dospělých dětí na svých rodičích.¹⁰⁴

c) Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

ZŘS obsahuje občanskoprávní úpravu tzv. předběžných opatření, která může oběť využít za účelem provizorní ochrany a úpravy vztahů. Úprava předběžných opatření se nachází v § 400 a následujících (*Předběžné řízení ve věci ochrany proti domácímu násilí*). Většinou tomuto ale předchází policejní vykázání, trvající po dobu 10 dnů. Poté oběť může soudu podat návrh na předběžné opatření. Pakliže soud shledá důvody pro vydání, vydá jej na dobu 1 měsíce a může ho i prodloužit max. na dobu 6 měsíců.¹⁰⁵ V rozhodnutí soud ukládá předběžným opatřením hlavně povinnost, aby odpůrce opustil společné obydlí (i jeho bezprostřední okolí), nezdržoval se na onom místě a nevstupoval do něj, dále aby se zdržel setkávání s navrhovatelem a rovněž se zdržel nežádoucího sledování a obtěžování navrhovatele. O návrhu na předběžné opatření soud rozhoduje do 48 hodin.¹⁰⁶ Aktuální úprava předběžných opatření navazuje na původní, která byla obsažena v občanském zákoníku č. 40/1964 Sb.¹⁰⁷

d) Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Mimo úpravy rodinného a manželského práva obsahuje OZ také § 751, tj. zvláštní ustanovení proti domácímu násilí. V tomto ustanovení (a dalších) je uvedeno, že pokud se stane společné bydlení manželů v domě nebo bytě pro jednoho nesnesitelným, kvůli probíhajícímu násilí na něm či na jiném člověku (nezletilé dítě), žijícím v domácnosti, je možné na návrh dotčeného manžela

¹⁰⁴ KOČOVÁ, Klára. Domácí násilí a tzv. vykázání – nový institut právního řádu ČR. Bulletin advokacie, 2007, č. 10, s. 34-38.

¹⁰⁵ Předběžné opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí | vzory.cz. vzory.cz | *Mám na to právo! Vzory smluv, žalob, dohod a dalších dokumentů pro každý den* [online]. Copyright © 2022 Vzory.cz z.s. a dodavatelé obsahu. [cit. 20.10.2022]. Dostupné z: <https://www.vzory.cz/vzory/spory-soudy/predbezne-opatreni-ve-vecech-ochrany-proti-domacimu-nasili/#.Y1Ek63ZBw2w>

¹⁰⁶ § 404 - § 405 Zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰⁷ BORČEVSKÝ, Pavel, Lucie BUDAYOVÁ, Helena KREJČÍKOVÁ, Martina SLÁMOVÁ, Barbora SOVIČKOVÁ a Alena TIBITANZLOVÁ. Aktuální otázky trestního zákonodárství s akcentem na přípravné řízení. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2020. s. 53.

soudně omezit nebo i vyloučit na určitou dobu právo druhého v domě nebo bytě bydlet. Soudní omezení práva manžela v domě nebo bytě bydlet se vydá na dobu nejdéle šesti měsíců.¹⁰⁸ Související ustanovení v rámci občanského zákoníku jsou např.: § 80 (bydliště), § 743 a násl. (rodinná domácnost) nebo § 3021 (použití ustanovení o domácího násilí u jiných osob).¹⁰⁹

e) Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

Občanský soudní řád je důležitý v problematice domácího násilí především kvůli ustanovením o předběžných opatřeních v § 74 -75c, § 76 odst. 1 písm. a), e) a násl. Předběžné opatření může nařídit předseda senátu a to v případě, že je potřeba dočasně upravit poměry účastníků. Takové opatření předseda nařizuje na návrh dle § 75 odst. 1. a může se jím nařídit např. dle § 76 písm. e) vykonání něčeho, zdržení se či snášení.¹¹⁰

f) Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí

ZSPOD určuje práva a povinnosti (dětí, které žijí v rodinách), kde se vyskytuje domácí násilí (nejen). Toto je ustanoveno v § 6 písm. g). Pro účely této práce je významné podotknout, že OSPOD je důležitý zejména pro svou oznamovací a informační povinnost, kdy při jakémkoli podezření na násilí v rodině či na dítěti je povinnen informovat OČTŘ. Samotné dítě má právo požádat tyto orgány o pomoc a ty jsou povinny mu ji poskytnout (§ 8 odst. 1).¹¹¹ OSPOD je povinnen také vždy jednat v souladu s veřejným zájmem a primárně s ohledem na dítě (může to být v rozporu s názorem ohrožené osoby, často matky).¹¹²

g) Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Dle TZ postupují OČTŘ v případě dosažení intenzity TČ. S domácím násilím souvisí vícero skutkových podstat TČ obsažených v TZ. Kromě zvláštní úpravy obsažené v § 199 týrání osoby žijící ve společném obydlí, může být vyšetřování vedeno také pro spáchání např.: TČ týrání svěřené osoby (§ 198 TZ), ublížení

¹⁰⁸ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰⁹ GRIVNA, Tomáš. *Oběti trestných činů: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. Beckova edice komentované zákony. s. 676.

¹¹⁰ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

¹¹¹ Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

¹¹² VOŇKOVÁ, Jiřina a Ivana SPOUSTOVÁ. *Domácí násilí z pohledu žen a dětí: právní stav k 1.1.2016*. 3. přepracované vydání. Praha: profem, 2016. s. 100-101.

na zdraví (§ 146 TZ), omezování osobní svobody (§ 171 TZ), znásilnění (§ 185 TZ), vydírání (§ 176 TZ) nebo nebezpečného pronásledování, obtěžování (§ 354 TZ; *stalking*).¹¹³

h) Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád

V rámci trestního stíhání je důležitá role poškozeného jako ohrožené osoby zejména v tom smyslu, že její souhlas je podmínkou pro trestní stíhání obviněné osoby, pokud se jedná o osobu blízkou. V § 163 (*Trestní stíhání se souhlasem poškozeného*) TŘ je uveden taxativní výčet TČ, kde je právo souhlasu s trestním stíháním uplatňováno. Je ovšem na místě říct, že tento souhlas se nevztahuje na TČ uvedený v § 199 TZ.¹¹⁴ V TŘ jsou rovněž upravena předběžná opatření dle § 88c jako prevence proti domácímu násilí. Těmito opatřeními lze např. uložit obviněnému zákaz styku s poškozeným nebo jím blízkými osobami nebo zákaz vstupu do společného obydlí, které je obývané spolu s poškozeným a jeho bezprostředního okolí. Tato opatření jsou ukládána z moci úřední, i když lze podat podnět k uložení ze strany oběti/poškozeného.¹¹⁵ Předběžná opatření byla do TŘ zavedena zákonem č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů (ZOTČ), čímž byl TŘ novelizován. Tato opatření umožňují již v přípravném řízení patřičně zareagovat na nastalé specifické situace, které obsahují znaky domácího násilí nebo nebezpečného pronásledování. Předběžná opatření slouží k prozatímnímu řešení situace a poměrů mezi dotyčnými osobami. V přípravném řízení mají předběžná opatření, ukládaná v trestním řízení význam v tom smyslu, že se díky nim vazba stává institutem ultima ratio, resp. k ní lze přistoupit pouze za předpokladu naplnění některého z vazebních důvodů nebo nelze využít žádné mírnější způsoby, které TŘ umožňuje.¹¹⁶ Náhrada vazby předběžným opatřením je možná v případě vazebního důvodu § 67 písm. c) TŘ, a sice, z jednání obviněného nebo z jiných skutečností vyplývá důvodná obava, že obviněný bude

¹¹³ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

¹¹⁴ Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů

¹¹⁵ VOŇKOVÁ, Jiřina a Ivana SPOUSTOVÁ. *Domácí násilí z pohledu žen a dětí: právní stav k 1.1.2016*. 3. přepracované vydání. Praha: proFem, 2016. s. 177.

¹¹⁶ BORČEVSKÝ, Pavel, Lucie BUDAYOVÁ, Helena KREJČÍKOVÁ, Martina SLÁMOVÁ, Barbora SOVIČKOVÁ a Alena TIBITANZLOVÁ. *Aktuální otázky trestního zákonodárství s akcentem na přípravné řízení*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2020. s. 53-54.

opakovat trestnou činnost, pro kterou je stíhán, anebo dokoná TČ, o který se pokusil, nebo který připravoval, nebo kterým hrozil.¹¹⁷

i) Zákon č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích

V § 7 tohoto zákona můžeme nalézt tzv. přestupky, proti občanskému soužití, dle kterých lze také postupovat v případech domácího násilí. Nicméně pokud dojde k naplnění odst. 1 písm. b) nebo c) - např. se fyzická osoba dopustí přestupku tím, že jinému ublíží na zdraví, v odst. 7 je poté stanoveno, že pakliže se tak stane mezi osobami blízkými, lze řízení zahájit a pokračovat v něm pouze se souhlasem osoby postižené přestupkem.¹¹⁸

j) Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách

Tento zákon primárně stanovuje podmínky výkonu intervenčních center jako orgánu pomoci obětem domácího násilí.

k) Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů

Tento zákon přinesl významné změny v přístupu k obětem TČ v České republice obecně, i v kontextu probíraného tématu. V první řadě definuje samotnou oběť. Velice významná je také např. úprava práv obětí, jako je poskytování různých druhů pomoci oběti (peněžité, psychologické, právní).¹¹⁹ ZOTČ přináší nová neexistující práva oběti a také posiluje a rozšiřuje práva zavedená (např. speciální výslechová pravidla). Průlomovým okamžikem, který předcházel přijetí ZOTČ, byla také možnost oběti jako poškozené osoby v trestním řízení domáhat se nejen náhrady škody, ale také nemajetkové újmy a vydání bezdůvodného obohacení. Jedním z nedostatků právní úpravy může být absence uvedení účelu zákona.¹²⁰

¹¹⁷ Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů

¹¹⁸ Zákon č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích, ve znění pozdějších předpisů

¹¹⁹ VOŇKOVÁ, Jiřina a Ivana SPOUSTOVÁ. *Domácí násilí z pohledu žen a dětí: právní stav k 1.1.2016*. 3. přepracované vydání. Praha: proFem, 2016. s. 104.

¹²⁰ Bulletin advokacie, odborný právní portál | Zákon o obětech trestných činů – jeho nedostatky a možnosti řešení. Bulletin advokacie, odborný právní portál | Domů [online]. Copyright © [cit. 15.11.2022]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/zakon-o-obetech-trestnych-cinu-jeho-nedostatky-a-moznosti-reseni#ftn3>

I) Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství

Zákon upravuje vznik registrovaného partnerství, tedy trvalého společenství dvou osob stejného pohlaví, jejich práva a povinnosti vůči sobě či zánik partnerství. Tento zákon je také velmi důležitý ve smyslu vztahující se úpravy na registrované partnery OZ, obsahující ustanovení o manželství a vzájemných právech a povinnostech. Na registrované partnery se užití ustanovení obdobně. Zákon tedy umožňuje ochranu jak manželství, tak registrovaného partnerství nebo i pouhého soužití, kdy osoby nejsou sezdány apod.¹²¹

Nakonec v rámci řešení domácího násilí v České republice je na místě uvést Akční plán prevence domácího a genderově podmíněného násilí na léta 2019-2022. Pro vysvětlení, genderově podmíněné násilí, tak jak je uvedeno v čl. 3 Úmluvy Rady Evropy o prevenci a boji proti násilí na ženách a domácímu násilí (Istanbulská úmluva) znamená takové násilí, které je stručně řečeno zaměřeno proti ženě proto, že je žena, anebo takové, které ženy postihuje ve vyšší míře.¹²² Za účelem zlepšení prevence tohoto násilí a ochrany a postavení oběti Česká republika přijala množství opatření v průběhu posledních let. Tento akční plán je třetím strategickým dokumentem v této oblasti, vydaný vládou ČR. Tento plán je celkově rozdělen do 3 strategických oblastí a obsahuje 24 opatření. Opatření mají na starosti a v gesci jednotlivá ministerstva s tím, že některá opatření může pokrývat více ministerstev. Při uplatňování Akčního plánu má být bráno v potaz znevýhodnění některých osob (např. osoby se zdravotním postižením, osoby bez domova, Romové a Romky...). Nyní zde bude uveden krátký popis jednotlivých oblastí, které obsahuje tento plán a některých opatření, které jsou v nich obsažena.

a) 1. Oblast = Prevence domácího a genderově podmíněného násilí

V této oblasti je akcentováno na vzdělávání o tomto násilí, a to zejména profesí, které s ohroženými osobami přicházejí do styku, také škol nebo pedagogických

¹²¹ VOŇKOVÁ, Jiřina a Ivana SPOUSTOVÁ. *Domácí násilí z pohledu žen a dětí: právní stav k 1.1.2016*. 3. přepracované vydání. Praha: proFem, 2016. s. 105.

¹²² PRESSEROVÁ, Petra, Martina HOUŽVOVÁ, Veronika JEŽKOVÁ, Nella ŠIMKOVSKÁ a kolektiv. *Odškodňování obětí trestných činů v kontextu násilí na ženách*. 1. vydání. Praha: proFem, 2022. s. 8.

pracovníků. Dalším bodem je nutný systematický sběr dat v této oblasti, programy pro práci s původci tohoto násilí nebo také kampaně zaměřené hlavně na prevenci proti domácímu a genderově podmíněnému násilí.

b) 2. Oblast = Ochrana a podpora osob ohrožených domácím a genderově podmíněným násilím (i děti)

Zde se jedná hlavně o: dostupnost specializovaných služeb ohroženým osobám, jako: ambulantních, pobytových, krizových nebo terénních (stejně jako pro děti). Důraz je kladen na zesílení v oblasti interdisciplinární a multidisciplinární spolupráce. Obsahem jsou i správné postupy pro vyhodnocení rizik a potřeb obětí (v současnosti je používán PČR, intervenčními centry a jinými subjekty dotazník SARA DN, ale některé organizace používají vlastní postupy pro vyhodnocení rizik a některé organizace, které zasahují u obětí, nepoužívají žádný speciální nástroj k vyhodnocení rizik-postupy tedy nejsou systematické). Na konec je věnovaná zesílená pozornost osobám, které mohou čelit diskriminaci (osoby se zdravotním postižením, LGBTQ osoby, senioři a další).

c) 3. Oblast = Zajištění přístupu ke spravedlnosti pro všechny osoby ohrožené domácím a genderově podmíněným násilím

Tato oblast je významná především proto, že dle akčního plánu by mělo docházet k dalšímu prohlubování znalostí soudců a soudkyň, státních zástupců a zástupkyň a justičních čekatelů a čekatelek, protože v praxi dochází k tomu, že domácí násilí jimi není bráno s patřičným důrazem a dost vážně. Dalším problémem zde může být i to, že není dostatečně využívána mediace v případech domácího násilí (soudci si nespojují tyto případy s civilním řízením, a proto může docházet k sekundární viktimizaci oběti, která je nucena s pachatelem se dohodnout). Dle zkušeností z tuzemska i zahraničí je dokázáno, že specializace na tyto specifické typy násilí se jeví jako patřičná a prohlubuje důvěru v justiční systém např. u státních zástupců a zástupkyň - v současnosti neexistuje specializace pro soudce a soudkyně. Dalším bodem k řešení je dostupnost kvalitních znaleckých posudků (standardizace posudků). Dále sem patří úprava legislativy v problematice postavení dítěte a zranitelných osob v přestupkovém řízení (postava dítěte jako svědka v přestupkovém řízení

není dostatečně ukotveno). Je třeba se zaměřit i na méně opakovaných výsledcích dětských i dospělých obětí (v průměru bývají vyslýchány 5-7 krát a i přesto, že u dětských obětí je toto číslo nižší, i tak dochází k časté retraumatizaci a viktimizaci obětí). Dalším bodem je rozšíření možností pomoci obětem výše zmíněného násilí a strategie pro prevenci a boj s kyberkriminalitou¹²³

Toto je de facto lehký souhrn Akčního plánu prevence domácího a genderově podmíněného násilí na léta 2019-2022. Vyplývá z něj, že mnoho opatření proti nedostatkům systému, které byly také opět nadneseny v nedávných výzkumech (např. Násilí na ženách v souvislosti v COVID-19) je již dlouhodobě řešeno. Otázkou tedy zůstává, zda dochází v této oblasti k výraznému progresu či nikoliv.

3.2 Trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí

TČ § 199 TZ týrání osoby žijící ve společném obydlí se řadí dle TZ mezi TČ proti rodině a dětem, které ve zvláštní části TZ tvoří samostatnou hlavu IV. Ochranu rodiny a dětí poskytuje mj. Všeobecná deklarace lidských práv v článku 16, Listina základních práv a svobod v článku 32 nebo Mezinárodní pakt o občanských a politických právech v článku 12. Vztahy mezi rodiči a dětmi pak právně upravuje OZ v části druhé.¹²⁴ TZ sám o sobě nezná samostatnou skutkovou podstatu domácího násilí. Nicméně upravuje řadu skutkových podstat, pod které lze domácí násilí dále podřadit (mimo týrání osoby žijící ve společném obydlí). Ne vždy dojde při násilném jednání, které lze označit jako domácí násilí, k naplnění znaků TČ týrání osoby žijící ve společném obydlí. Může např. jít o jednání nižší intenzity domácího násilí, které bude možné kvalifikovat např. jako příslušný přestupek.¹²⁵ Lze uvést definici předloženou Nejvyšším správním

¹²³ Úvodní stránka | Vláda ČR [online]. Copyright © [cit. 06.11.2022]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/dokumenty/AP-DN---grafikaFINAL.pdf>, s. 4-51.

¹²⁴ ŠÁMAL, Pavel, Tomáš GRIVNA, Lukáš BOHUSLAV, Oto NOVOTNÝ, Jiří HERCZEG a Marie VANDUCHOVÁ. Trestní právo hmotné. 9., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2022. s. 724-725.

¹²⁵ Co je a co není trestným činem týrání osoby žijící ve společném obydlí v souvislostech domácího násilí | Právní prostor. Právní prostor | Informační web nejen pro právníky [online]. Copyright © 1999 [cit. 14.08.2022]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/co-je-a-co-neni-trestnym-cinem-tyrani-osoby-zijici-ve-spolecnem-obydli-v-souvislostech-domaciho-nasili>

soudem v rozsudku ze dne 31. března 2009, Čj. 5 As 84/2008-81, kde mimo jiné uvádí: „*Domácí násilí však není jen pouhou hádkou. Skutková podstata domácího násilí se nevztahuje na ojedinělé roztržky či půtky, ani na argumentační konflikty mezi partnery, které sklouznou do násilné podoby. Domácím násilím se míní velmi tvrdá a nezdravá podoba partnerských vztahů označovaná jako zneužívání partnera.*“

Pokud dochází k domácímu násilí v rodinách, je nutné uvést, že OČTŘ často opomíjejí fakt, že dochází k dalším TČ. Může to být TČ dle § 201 TZ ohrožování výchovy dítěte nebo také § 198 TZ týrání svěřené osoby. O § 198 TZ se bude jednat, pokud je týrána osoba svěřená v péči nebo výchově. Na toto navazují rovněž TČ: § 337 odst. 2 a odst. 4 TZ maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání, § 353 TZ nebezpečné vyhrožování nebo § 354 TZ nebezpečné pronásledování.¹²⁶

3.2.1 Znaky skutkové podstaty trestného činu dle § 199 TZ

Základní skutková podstata zní: „*Kdo týrá osobu blízkou nebo jinou osobu žijící s ním ve společném obydlí, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až čtyři léta.*“¹²⁷Tak je v § 199 TZ odst. 1 charakterizována základní skutková podstata. Její jednotlivé znaky budou rozebrány v této podkapitole.

- **Objekt a objektivní stránka**

Objektem § 199 TZ odst. 1 je především zájem společnosti na ochraně osob před domácím násilím. Nejen osob blízkých, ale i osob žijících ve společném obydlí s pachatelem.¹²⁸ Dle § 125 TZ se rozumí osobou blízkou: příbuzný v přímém pokolení, osvojitel, osvojenec, sourozenec, manžel a partner. Za osobu blízkou lze tedy považovat buď osoby uvedené, nebo jiné osoby v rodinném nebo obdobném poměru v případě, že by újmu, kterou utrpěla jedna

¹²⁶ VOŇKOVÁ, Jiřina a Ivana SPOUSTOVÁ. *Domácí násilí z pohledu žen a dětí: právní stav k 1.1.2016*. 3. přepracované vydání. Praha: proFem, 2016. s. 202-203.

¹²⁷ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (§ 199 odst. 1)

¹²⁸ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. s. 1940.

z nich, druhá důvodně pocítovala jako vlastní.¹²⁹ Pro naplnění znaků skutkové podstaty § 199 TZ ovšem nestačí skutečnost, že se jedná o osobu blízkou. Je třeba, aby s pachatelem žila ve společném obydlí.¹³⁰

Z hlediska objektivní stránky jde o to, že pachatel osobu, která s ním žije ve společné domácnosti, týrá. Přitom nezáleží, zda se jedná o jemu blízkou osobu nebo o jinou osobu, která s ním sdílí obydlí.¹³¹ Týráním se u tohoto TČ rozumí zlé nakládání, charakteristické vyšším stupněm hrubosti. Může se jednat o fyzické i o psychické týrání.¹³² Týrání nemusí směřovat pouze vůči osobě, která žije společně s pachatelem, ale i např. vůči domácím zvířeti, jehož vlastníkem je oběť.¹³³ S ohledem na výklad pojmu týrání je třeba zmínit rozhodnutí usnesení Nejvyššího soudu (dále jen NS) ze dne 14. září 2005 (Rt 20/2006 Sb.), které se sice původně vztahuje ke skutkové podstatě uvedené v §215a tr. zák., nicméně lze s ním nadále pracovat, jelikož základ skutkové podstaty je stejný. NS uvádí: „Pod pojmem „týrání“ osob uvedených v ustanovení §215a odst. 1 tr. zák. je třeba rozumět takové jednání pachatele, které se vyznačuje zlým nakládáním buď s blízkou osobou (§89 odst. 8 tr. zák.), nebo i jinou osobou, s níž pachatel žije ve společném bytě či domě, a současně se vyznačuje i určitou mírou trvalosti a dosahuje takové intenzity, aby bylo způsobilé vyvolat stav, který pocítuje postižená osoba jako těžké příkoří, resp. psychické nebo i fyzické útrapy.“

Předmětem útoku u týrání osoby žijící ve společném obydlí je každá osoba žijící s pachatelem ve společném obydlí (s výjimkou osoby svěřené pachateli do péče či výchovy, jelikož v tom případě se bude jednat o týrání svěřené osoby dle § 198 TZ). Důležitým faktem je zde to, že na důvodu spolužití nezáleží.

¹²⁹ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník ve znění pozdějších předpisů

¹³⁰ ŠČERBA, F. a kol. Trestní zákoník: Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2020. s. 1616.

¹³¹ Tamtéž, s. 1616.

¹³² ŠÁMAL, Pavel, Tomáš GRÍVNA, Lukáš BOHUSLAV, Oto NOVOTNÝ, Jiří HERCZEG a Marie VANDUCHOVÁ. Trestní právo hmotné. 9., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2022. s. 734-735.

¹³³ JELÍNEK, Jiří. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2016. Student (Leges). s. 635.

Předmětem útoku tedy může být i např. podnájemník.¹³⁴ Jako další příklad zde může být uvedena i bývalá manželka nebo družka, která stále s pachatelem sdílí společný byt, dle společného nájemního práva, ale náklady na své potřeby každý hradí individuálně.¹³⁵

TZ definuje pojem obydlí v § 133, a to takto: „*Obydlím se rozumí dům, byt nebo jiná prostora sloužící k bydlení a příslušenství k nim náležející.*“¹³⁶ Může se tedy jednat i např. o chalupu, maringotku či jiný prostor, sloužící k bydlení. O společné soužití půjde i tehdy, kdy se pachatel u poškozené osoby často zdržuje, pravidelně zde dochází, přespává a sdílí tak její soukromí. Roli zde nehraje ani fakt, že má pachatel případně vlastní byt, ze kterého do obydlí poškozené osoby dochází. Pokud se ovšem týraná osoba od pachatele odstěhovala, a tak ukončila společné soužití, nebude se jednat o týrání osoby žijící ve společném obydlí. O společné obydlí se nebude jednat v případě, kdy pachatel žije v jednom z nájemních bytů téhož domu jako týraná osoba, která obývá jiný byt v rámci toho samého domu.¹³⁷ V rámci vysvětlení pojmu společného obydlí lze uvést usnesení NS ze dne 19. září 2012, ve kterém toto objasňuje jako reakci na dovolání obviněného, že se nedopustil TČ dle § 199 TZ, jelikož jeho dům nebyl společným obydlím a poškozená neměla právní titul (např. spoluvlastnictví, nájem) anebo jeho souhlas k tomu, aby v jeho domě bydlela. Dovolání bylo shledáno NS jako neopodstatněné, přičemž v odůvodnění uvádí, že poškozená v domě obviněného bydlela s jeho souhlasem, protože byla jednak jeho družkou, jednak matkou jejich společných dětí. Dohromady vedli společnou domácnost. Není třeba, aby souhlas se soužitím byl výslovně vyjádřen v nějakém právním úkonu, ve kterém by měla poškozená vymezena práva k domu. Je tedy rozhodující faktické společné soužití bez ohledu na to, kdo měl k domu právní vztah. Pro naplnění skutkové podstaty TČ § 199 TZ nemusí také docházet k týrání pouze uvnitř obydlí, ale jsou do něj zahrnuty i útoky mimo něj. Např. může pachatel obět' týrat v kině, na večeri a na jiných

¹³⁴ ŠÁMAL, Pavel, Tomáš GRIVNA, Lukáš BOHUSLAV, Oto NOVOTNÝ, Jiří HERCZEG a Marie VANDUCHOVÁ. Trestní právo hmotné. 9., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2022. s. 734.

¹³⁵ ŠČERBA. F. a kol. Trestní zákoník: Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2020. s. 1616.

¹³⁶ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (§ 133)

¹³⁷ ŠČERBA. F. a kol. Trestní zákoník: Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2020. s. 1616.

místech.¹³⁸ V rámci výkladu pojmu obydlí a společné soužití lze uvést, pro srovnání, také usnesení Ústavního soudu sp. zn. III ÚS 1285/08 ze dne 26. června 2008, které reaguje na výklad v rámci § 215a odst. 1 tr. zák., ve kterém je stanoveno, že: „K naplnění znaku soužití ve společně obývaném domě nebo bytě dle § 215a odst. 1. tr. zák. lze dospět i tehdy, pokud pachatel do obydlí poškozené pravidelně dochází, často se tam zdržuje, běžně tam přespává a sdílí tak trvalým způsobem s poškozenou její soukromí...Není však podstatné, zda se pachatel ze sdíleného obydlí i na poměrně dlouhá období vzdaluje, popř. zda má další vlastní byt, z něž do obydlí poškozené dochází. Jiný, restriktivnější výklad zákona by zcela popíral účel citovaného ustanovení, jímž zákonodárce reagoval na sociálně patologický fenomén tzv. domácího násilí. V případech domácího násilí mezi blízkými osobami je běžné, že buď agresor, nebo oběť v různých fázích dlouhodobého partnerského konfliktu společné obydlí dočasně opouští, aby se tam po určité době opět vracel a znovu je opouštěl.“

- **Subjektivní stránka**

S ohledem na subjektivní stránku se jedná o TČ, u něhož se vyžaduje úmysl.¹³⁹ Vzhledem k subjektivní stránce uvádí NS v rozhodnutí ze dne 10. září 2014, že k naplnění postačí i úmysl nepřímý, tj. dle § 15 odst. 1 písm. b) TZ pachatel věděl, že svým jednáním může dojít k porušení zájmu chráněného trestním zákonem a pro případ, že k porušení dojde, s tím byl srozuměn. Srozuměním se má na mysli i pachatelovo smíření s faktem, že může dojít k porušení zájmu chráněným tímto zákonem. U kvalifikované skutkové podstaty postačí zavinění z nedbalosti. Jakákoli forma zavinění vystihuje pachatelův vnitřní vztah k následku jeho jednání. Výsledná formulace zavinění musí být vždy podložena řádným dokazováním a jeho výsledky, díky kterým z nich logicky vyplýve.¹⁴⁰

¹³⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. září 2012, sp. zn. 7 Tdo 1072/2012

¹³⁹ ŠÁMAL, Pavel, Tomáš GRIVNA, Lukáš BOHUSLAV, Oto NOVOTNÝ, Jiří HERCZEG a Marie VANDUCHOVÁ. Trestní právo hmotné. 9., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2022. s. 725, 735-736.

¹⁴⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 10. září 2014, sp. zn. 8 Tdo 957/2014-28

- **Pachatel**

Byť u některých TČ proti rodině a dětem může být pachatelem i právnická osoba, u TČ týrání osoby žijící ve společném obydlí může být pachatelem pouze osoba fyzická. Je tedy vyloučena trestní odpovědnost osob právnických. Jedná se rovněž o osobu, která s týranou osobou žije ve společném obydlí.¹⁴¹

- **Kvalifikované skutkové podstaty**

Zaměříme-li se na kvalifikovanou skutkovou podstatu, v § 199 odst. 2 TZ je stanoveno, že bude pachatel potrestán odnětím svobody na dvě léta až osm let, pokud:

- a) spáchá čin uvedený v odst. 1 zvláště surovým nebo trýznivým způsobem,
- b) způsobí činem těžkou újmu na zdraví (viz § 198 odst. 2 písm. b)),
- c) spáchá-li čin nejméně na dvou osobách,
- d) páchá-li takový čin po delší dobu.¹⁴²

NS v usnesení ze dne 28. ledna 2015 poukazuje na to, že za způsob zvláště surový nebo trýznivý (odst. 2 písm. a)) lze považovat takové jednání, které se odlišuje svou délkou, intenzitou či brutalitou. Tento způsob zahrnuje fyzické útoky (úder, kopance, popálení cigaretou, škrcení...) i útoky verbální (vulgarity, nadávky, výhrůžky...) a neverbální (bránění v odchodu do práce). Všechny typy jednání mají za následek zhoršení psychického i fyzického stavu poškozeného.¹⁴³

Odst. 2 písm. c) uvádí spáchání činu nejméně na dvou osobách. To znamená situaci, kdy pachatel týrá dvě osoby, přičemž by jedna představovala svěřenou osobu (např. dítě) a druhá osobu žijící ve společném obydlí s pachatelem (manžel, manželka). V případě této situace by bylo zapotřebí vzhledem k závažnosti jednání tento čin kvalifikovat ve smyslu § 199 odst. 2 písm. c) TZ.¹⁴⁴ TČ podle § 199 TZ je v poměru subsidiarity k TČ podle § 198 TZ, tudíž je

¹⁴¹ ŠČERBA, F. a kol. Trestní zákoník: Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2020. s. 1617.

¹⁴² Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

¹⁴³ Usnesení NS ze dne 28. ledna 2015, sp. zn. 3 Tdo 1583/2014-50

¹⁴⁴ ŠČERBA, F. a kol. Trestní zákoník: Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2020. s. 1618.

nemožný jednočinný souběh u těchto dvou TČ. Nicméně pokud budou týrány dvě osoby, které žijí s pachatelem ve společném obydlí a opět, jedna osoba bude svěřena pachateli do jeho péče nebo výchovy, bude nezbytné toto jako jednočinný souběh posoudit. A sice jako jednočinný souběh TČ podle § 198 odst. 1 TZ s TČ podle § 199 odst. 1, 2 písm. c) TZ.¹⁴⁵

Podle § 199 odst. 2 písm. d) TZ je pachatel potrestán, páchá-li TČ po delší dobu. Dle usnesení NS ze dne 6. února 2008, sp. zn. 8 Tdo 105/2008 dochází k posouzení otázky, zda pachatel pokračoval v páchání po delší dobu (ve smyslu odst. 2 písm. d). Je třeba přihlídnout k celkovému provedení činu, intenzitě týrání, četnosti aj. V kontextu okolností není vyloučeno, že tento zákonný znak byl naplněn i dobou čítající několik měsíců.¹⁴⁶ Dle judikatury NS¹⁴⁷ je TČ týrání osoby žijící ve společném obydlí TČ trvajícím. Týrání je vyvoláno a souvisle udržováno. To je nakonec samou podstatou trvajících TČ, udržování protiprávního stavu, který mohl být vyvolán pachatelem, nebo vznikl nezávisle na něm. Tudiž se tyto TČ posuzují jako jedno jednání.¹⁴⁸ Podstatným faktem je v této záležitosti právě udržování protiprávního stavu. Mezi příklady dalších trvajících TČ lze zahrnout např. § 171 TZ omezování osobní svobody.¹⁴⁹

Odst. 3 § 199 TZ poté stanoví, že odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán v případě, že svým činem, uvedeným v odst. 1., způsobí

- a) těžkou újmu na zdraví nejméně dvou osob,
- b) smrt.¹⁵⁰

¹⁴⁵ ŠÁMAL, Pavel, Tomáš GRIVNA, Lukáš BOHUSLAV, Oto NOVOTNÝ, Jiří HERCZEG a Marie VANDUCHOVÁ. *Trestní právo hmotné*. 9., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2022. s. 736.

¹⁴⁶ Usnesení NS soudu ze dne 6. února 2008, sp. zn. 8 Tdo 105/2008; ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. s. 1945.

¹⁴⁷ Např. č. 17/2015 Sb. rozh. tr.

¹⁴⁸ ŠÁMAL, Pavel, Tomáš GRIVNA, Lukáš BOHUSLAV, Oto NOVOTNÝ, Jiří HERCZEG a Marie VANDUCHOVÁ. *Trestní právo hmotné*. 9., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2022. s. 120, 735.

¹⁴⁹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2016. Student (Leges). s. 158.

¹⁵⁰ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

- **Trestnost přípravy**

Příprava TČ u § 199 TZ není trestná. I přes to, že se z TČ, v případě naplnění znaků uvedených v § 199 odst. 3, stává zvláště závažný zločin (viz § 14 odst. 3 TZ). TZ v § 199 výslovně nestanovil trestnost přípravy.¹⁵¹

- **Souběh s jinými trestnými činy**

Pakliže došlo k ublížení na zdraví ve smyslu § 122 odst. 1 TZ, které bylo způsobeno pachatelovým týráním, nebude tato věc posouzena podle § 146 TZ (ublížení na zdraví), nýbrž také dle § 199 TZ týrání osoby žijící ve společném obydlí. Pokud dojde k těžké újmě na zdraví (§ 145 TZ) nebo dokonce smrti (§ 199 odst. 2 písm. b)/ odst. 3 písm. b) TZ), je na místě rozlišit, zda se jedná o souběh § 199 odst. 1 TZ a § 145 TZ, nebo zda půjde o kvalifikovanou skutkovou podstatu TČ § 199 odst. 2 písm. b) TZ. Přičemž rozhodující je v tomto ohledu subjektivní stránka TČ. Čin, který má za následek těžkou újmu na zdraví, může být dle § 199 odst. 2 písm. b) TZ posuzován tehdy, byla-li těžká újma na zdraví způsobena ve smyslu § 17 písm. a) TZ jen z nedbalosti. Pokud ovšem byla způsobena úmyslně, bude se jednat o souběh § 199 odst. 1 TZ a § 145 TZ.¹⁵² Pokud se pachatel také dopustí týrání nejméně dvou osob, bude k tomu přihlíženo jako k okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby.¹⁵³

Je vyloučen jednočinný souběh s TČ podle § 198 TZ týrání svěřené osoby a to kvůli specialitě § 198 TZ. Může také dojít k faktické konzumpci např. s TČ ublížení na zdraví (§ 146 TZ). Při posouzení skutku jako závažnějšího (§ 199 TZ) dochází ke konzumpci méně závažného TČ.¹⁵⁴

3.2.2 Ukládání sankcí

Na úvod lze zmínit slova advokátky a lektorky JUDr. Lucie Hrdé, která se specializuje na domácí násilí již 19 let. Jako spoluzakladatelka platformy

¹⁵¹ ŠČERBA, F. a kol. *Trestní zákoník: Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2020. s. 1618.

¹⁵² JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2016. Student (Leges). s. 635.

¹⁵³ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. s. 1943.

¹⁵⁴ Tamtéž, s. 1944.

www.beztrestu.cz uvedla, že jejím cílem je primárně dosažení toho, aby policisté, soudci, státní zástupci či sociální pracovníci (a další), měli maximální znalosti a vzhled do problematiky domácího násilí. Je to nesmírně podstatné hlavně v tom ohledu, že nahlížení na tento typ trestné činnosti je značně deformovaný. Důkazem toho jsou některé rozsudky, uvedené na výše zmíněném webu. Není tajemstvím, že v České republice se domácí násilí (spolu se sexuálními TČ) trestá zásadně podmíněně odloženými tresty pro pachatele. Nebo spíše netrestá vůbec.¹⁵⁵ Pro zajímavost v roce 2020 bylo za TČ podle § 199 TZ týrání osoby žijící ve společném obydlí odsouzeno 94 osob. Z toho 46 s podmíněně odloženým TOS (49 %), 24 s podmíněně odloženým TOS s dohledem (26 %), 2 s trestem obecně prospěšných prací (2 %) a 22 s nepodmíněným TOS (23 %). U nepodmíněného TOS byla nejvyšší sazba u 6 odsouzených, a to 36-37 měsíců, tj. kolem 3 let. Z 94 odsouzených bylo 93 mužů a 1 žena. Zahrneme-li k roku 2020 ještě léta 2016, 2017, 2018 a 2019, zjistíme, že počet odsouzených byl 653, kdy 53 % odsouzených skončilo s podmíněně odloženým TOS, 23 % s podmíněně odloženým TOS s dohledem, 21 % s nepodmíněným TOS. Zbývající tresty a jiná řešení věcí se rovnají 2 % z celkového počtu (obecně prospěšné práce, peněžitý trest, upuštění od potrestání).¹⁵⁶

V [tabulce](#) č. 5 v Přílohách práce je přehled ukládaných trestů za § 199 TZ v letech 2016-2020 (aplikace obsahuje data z těchto let, do roku 2020). Data jsou vyhodnocena aplikací na webu [jaktrestame.cz](#), která byla zhotovena z dat Ministerstva spravedlnosti. Konceptně se na vzniku podílelo Nejvyšší státní zastupitelství. Vyhodnocená data v sobě nesou všechny tři odstavce § 199 TZ, muže i ženy, bez souběhu s jiným odsouzením, s předpokladem předchozího odsouzení.¹⁵⁷

¹⁵⁵ Konference o domácím násilí odhalila zálužnost jeho dokazování a ne/trestání - Svět práva - Advokátní deník. Advokátní deník - Novinky ze světa advokacie [online]. [cit. 05. 09. 2022]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2022/01/14/konference-o-domacim-nasili-odhalila-zaludnosti-jeho-dokazovani-a-netrestani/>

¹⁵⁶ Aplikace [jaktrestame.cz](#) | [jaktrestame.cz](#). [JakTrestame.cz](#) | [jaktrestame.cz](#) [online]. [cit. 05. 09. 2022]. Dostupné z: https://jaktrestame.cz/aplikace/#appka_here

¹⁵⁷ Aplikace [jaktrestame.cz](#) | [jaktrestame.cz](#). [JakTrestame.cz](#) | [jaktrestame.cz](#) [online]. [cit. 05. 09. 2022]. Dostupné z: <https://jaktrestame.cz/aplikace/>

Z pohledu trestního práva lze za TČ týrání osoby žijící ve společném obydlí uložit za naplnění základní skutkové podstaty TOS na šest měsíců až čtyři léta. Za naplnění základní skutkové podstaty, která je přečinem, bývá nejčastěji ukládán TOS podmíněně odložený. TOS je svým způsobem trestem univerzálním, jelikož jej lze uložit za jakýkoli TČ, uvedený ve zvláštní části TZ. Neznamena to ovšem, že musí být uložen vždy. Díky své subsidiární povaze přichází na řadu nepodmíněný TOS až tehdy, když je jasné, že ke splnění účelu za daný TČ nepostačuje žádný z alternativních trestů.¹⁵⁸ Dle § 55 odst. 2 TZ lze uložit nepodmíněný TOS za TČ, jehož horní hranice trestní sazby nepřevyšuje pět let v případě, že vzhledem k osobě pachatele by uložení alternativního trestu nevedlo k tomu, aby vedl pachatel řádný život.¹⁵⁹ Za předpokladu, že nebudou splněny podmínky, za nichž byl trest uložen, se rozhodne, že podmíněně odložený TOS bude vykonán. Odsouzenému je dána zkušební doba, během níž se musí řádně chovat (jeden rok až pět let). V případě nesplnění lze přikročit k TOS. Vychází se z faktu, že samotné trestní stíhání, soudní řízení či hrozba trestu mají mít preventivní účinek na člověka.¹⁶⁰

Jednou z dalších alternativ k nepodmíněnému TOS, která bývá často uplatňována jako sankce za § 199 TZ, je trest podmíněného odsouzení k TOS s dohledem.¹⁶¹ Jde o přísnější ustanovení, už jen díky stanovení dohledu, ke kterému se soud ve svém rozhodnutí uchyluje především z důvodu zvýšené kontroly odsouzeného a pomoci ve zkušební době. Díky zavedení tohoto typu alternativní sankce, pro kterou platí stejné podmínky jako pro uložení podmíněně odloženého TOS, byly implementovány prvky probace do tuzemského trestního práva.¹⁶² Odsouzený je povinen být pravidelně v kontaktu s úředníkem Probační a mediační služby a splnit tak povinnosti uložené TZ.¹⁶³

¹⁵⁸ JELÍNEK, Jiří. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2016. Student (Leges). s. 401-402.

¹⁵⁹ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

¹⁶⁰ JELÍNEK, Jiří. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2016. Student (Leges). s. 407.

¹⁶¹ § 84 zák. č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů

¹⁶² JELÍNEK, Jiří. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2016. Student (Leges). s. 411-414.

¹⁶³ § 50 zák. č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů

Dalším uplatňovaným trestem, který soud ukládá za přečin, bývá trest obecně prospěšných prací. Jedná se nucené práce, které je odsouzený povinen vykonat ve svém volném čase, bezplatně a osobně v rozsahu od 50 do 300 hodin. V případě, že trest nebude vykonán, může být přeměněn na TOS. Tento trest je možné uložit i přes to, že ve zvláštní části TZ nebude uveden, nelze jej však uložit vedle podmíněného nebo nepodmíněného TOS. Po vykonání uloženého trestu se na odsouzeného hledí, jako kdyby nebyl odsouzen. Vedle trestu obecně prospěšných prací se také často ukládá peněžitý trest pro pachatele. Stejně jako předchozí trest, i tento může být uložen buď samostatně, nebo vedle jiného trestu jako vedlejší. Ukládá se mj. za přečin a výměra peněžitého trestu se stanovuje dle TZ za pomoci denních sazeb. Denní sazba může být nejméně 20 a nejvíce 730 celých denních sazeb, přičemž denní sazba je minimálně 100 Kč a maximálně 50 000 Kč.¹⁶⁴ V neposlední řadě se také objevuje institut upuštění od potrestání v rámci způsobů řešení TČ § 199 TZ. Tento institut vychází z předpokladu, že není nutné ukládat pachateli trest, pokud k naplnění účelu zákoníku postačí samotné projednání před soudem a vyslovení viny.¹⁶⁵

Z praxe vyplývá, že soudci se často neřívají na situaci komplexně, nýbrž hodnotí samostatná jednání, ve chvíli, kdy posuzují, z čeho je obviněný obžalovaný. Soudí se tedy konkrétní skutkové podstaty. Může dojít např. k tomu, že žena je vystavena dlouhodobému domácímu násilí, které sestává i ze sexuálního. Na tento druh, tedy sexuální násilí, podá trestní oznámení a věc je řešena v kontextu této skutkové podstaty a ne jako součást problematičtější záležitosti.¹⁶⁶

V praxi plní také nezastupitelnou roli Probační a mediační služba, která působí při výkonu dohledu nad uloženými alternativními tresty nebo trestními opatřeními, včetně přiměřených omezení a povinností. Po uložení alternativního trestu nebo podmíněného propuštění odsouzeného nebo při podmíněném

¹⁶⁴ JELÍNEK, Jiří. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2016. Student (Leges). s. 418-425.

¹⁶⁵ Tamtéž, str.461-463

¹⁶⁶ Sociologický ústav AV ČR, v. v. i. [online]. Copyright © [cit. 22.09.2022]. Dostupné z: https://www.soc.cas.cz/sites/default/files/publikace/blanka_nyklova_dana_moree_-_nasili_na_zenach_v_souvislosti_s_covid-19.pdf, s. 123.

upuštění od potrestání s dohledem je možné také uložit dle § 48 odst. 4 TZ přiměřené omezení či přiměřenou povinnost. Dle písm. f) to může být např. zdržení se neoprávněných zásahů do práv nebo právem chráněných zájmů osob.¹⁶⁷ Dalším příkladem povinnosti může být např. dle písm. c) nutnost podrobení se léčení závislosti na návykových látkách, které není ochranným léčením nebo dle písm. d) nutnost podrobení se programům psychologického poradenství.¹⁶⁸ Probační a mediační služba se při vykonávání dohledu nad pachatelem řídí metodickým standardem, což znamená, že jejich hlavní činnost spočívá ve vytvoření probačního programu, přípravě podkladů s informacemi pro soudce případně spolupráce s pracovníky resocializačních programů, které jsou někteří pachatelé povinni absolvovat.¹⁶⁹

¹⁶⁷ *Asociace pracovníků intervenčních center* [online]. Copyright ©6Q [cit. 21.11.2022]. Dostupné z: http://www.domaci-nasili.cz/wp-content/uploads/nasili_seniori.pdf

¹⁶⁸ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

¹⁶⁹ MARTINKOVÁ, Milada, Vladan SLAVĚTÍNSKÝ a Jiří VLACH. Vybrané problémy z oblasti domácího násilí v ČR. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2014. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). s. 75.

4 PRÁVA OBĚTI TRESTNÉHO ČINU TÝRÁNÍ OSOBY ŽIJÍCÍ VE SPOLEČNÉM OBYDLÍ

Pojem oběti se v české právní úpravě vyskytuje v zákoně č. 45/2013 Sb., o obětech TČ. Termín oběti byl zaveden již v zákoně č. 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti, ve znění pozdějších předpisů.¹⁷⁰ V roce 2001 bylo přijato rámcové rozhodnutí o postavení oběti v trestním řízení, které členskými státy ukládalo, aby obětem v trestním řízení zajistily jednotlivá práva. Posledním krokem k harmonizaci přístupu k obětem a jejich práv je současně Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU ze dne 25. října 2012.¹⁷¹ Pojem oběti dle ZOTČ a jeho definice se liší od pojmu poškozeného, jelikož ten zahrnuje i právnické osoby, tedy umělé subjekty, které nemohou újmu pociťovat tak subjektivně jako osoby fyzické. V některých případech budou oběti rovněž pozůstalí po oběti, která zemřela v důsledku TČ.¹⁷² Zákon ošetřuje status oběti v zásadě uvedené § 3 odst. 1, tj. každou osobu, která se cítí být obětí spáchaného TČ, je třeba za oběť považovat, pokud zcela zjevně nejde o zneužití postavení oběti dle tohoto zákona.¹⁷³

Oběti výše zmíněného TČ mají samozřejmě práva. Je zde ovšem důležitá diferenciací typu oběti. Může to ovlivnit práva dané osoby, ale také např. rozsah pomoci, jí poskytovaný. Pro příklad je zde uveden model pomoci v Rakousku, zaměřený na zvláště zranitelné oběti, který se ukázal jako efektivní. Rovněž je zde demonstrováno, jak se posuzuje a zjišťuje míra zranitelnosti oběti. Sousední Rakousko zavedlo tzv. procesní asistenci, na náklady státu. V roce 2008 tuto službu čerpalo 2029 osob. Rakouské ministerstvo spravedlnosti samozřejmě muselo zvýšit náklady na tuto poskytovanou službu, proto je důležité si uvědomit, kdo reálně toto vyžaduje. Procesní asistence je určena hlavně pro oběti, na kterých byl uplatněn nějaký druh násilí, pohrůžky násilí nebo byla

¹⁷⁰ GŘIVNA, Tomáš. Oběti trestných činů: komentář. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. Beckova edice komentované zákony. s. 11.

¹⁷¹ KALIBOVÁ, Klára., HOUŽVOVÁ, Martina. První praktické zkušenosti s aplikací zákona o obětech trestných činů. Právní rozhledy 1/2015. [cit. 18.02.2023]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembrgvpxa4s7gfpngxzz&groupIndex=0&rowIndex=0#>

¹⁷² JELÍNEK, Jiří a Tomáš GŘIVNA. Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu. Praha: Leges, 2012. Teoretik. s. 25-26.

¹⁷³ Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, ve znění pozdějších předpisů

narušena jejich sexuální integrita. Pomoc se váže především na osobní zasaženost osoby. Otázkou je, jak v praxi můžeme zjistit, jak moc je oběť určitého TČ osobně zasažena, aby mohla případně čerpat státem hrazenou pomoc. Posouzení osobní zasaženosti je v Rakousku v gesci organizací, které obětem poskytují pomoc. Tito pracovníci mají potřebné znalosti, získané i empiricky díky svým zákazníkům. Pro stanovení zvláště zranitelné oběti je důležité určit hlavně její psychickou traumatizaci. Byly vystaveny určité indikátory pro určování míry traumatizace, které jsou zjišťovány také v rámci individuálního rozhovoru oběti a školeného pracovníka. Pro ilustraci, jsou uvedeny indikátory spojené např. s typem deliktu (sexuální násilí, hate crimes...), osobou oběti (věknízký/vysoký, špatná životní situace...), sekundární viktimizací (hrubý přístup policie, necitlivý přístup okolí...) aj.¹⁷⁴

Oběti TČ mají dle ZOTČ následující práva:

- **právo na poskytnutí odborné pomoci** – (§ 4 až 6)

Obětem TČ je poskytována pomoc subjekty zapsanými v registru poskytovatelů pomoci obětem TČ. Odbornou pomocí se rozumí především psychologické nebo sociální poradenství, právní pomoc a poskytování právních informací nebo restorativní programy. Této pomoci se oběti dostane během zahájení trestního řízení, v průběhu, i po skončení.¹⁷⁵ § 5 ZOTČ poté pojednává o bezplatné odborné pomoci, která je poskytnuta zvláště zranitelné oběti na základě její žádosti a bezodkladně. § 6 nakonec upravuje právní pomoc (také bezplatné poskytnutí). Bezplatné poskytnutí právní pomoci je upraveno jednotlivými procesními předpisy (např. v TŘ § 51a).¹⁷⁶

- **právo na informace** – (§ 7 až 13)

V zákoně stanoveném rozsahu má oběť právo na přístup k informacím, a to konkrétně ve věci, ve které se stala obětí TČ. V § 8 až 11 jsou dále uvedeny body, podle kterých se dělí právo na informace, a to podle toho: kdo je povinen

¹⁷⁴ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Viktimologie pro forenzní praxi*. Praha: Portál, 2014. s. 127-132.

¹⁷⁵ GRIVNA, Tomáš. *Oběti trestných činů: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. Beckova edice komentované zákony. s. 39.

¹⁷⁶ Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, ve znění pozdějších předpisů

informaci poskytnout, zda se poskytuje informace na žádost nebo bez žádosti a zda se poskytuje ústně či písemně.¹⁷⁷ Informace obětem poskytují OČTŘ spolu s dalšími subjekty. Poskytovatelé pomoci obětem TČ informace obětem poskytují především o službách, které poskytují. V případě rozhodování o tom, jakým jazykem budou informace oběti předány, rozhoduje oběť sama podle toho, kterému jazyku rozumí, resp. může se jednat i o jiný jazyk než ten, jaký je v dané zemi jazykem úředním. Při předávání informací oběti je podstatné také zohlednit rozumovou a volní vyspělost a její věk.¹⁷⁸

- **právo na ochranu před hrozícím nebezpečím – (§ 14)**

V § 14 odst. 1 je řečeno, že policista v případech stanovených jiným právním předpisem (PolČR) provede úkon nebo přijme jiné opatření k zajištění bezpečí oběti, pokud dochází k jejímu ohrožení. Stejnou povinnost mají např. celníci, vojenští policisté aj. V kontextu probíraného tématu je důležitý rovněž odst. 3, a sice že PČR také provede vykázaní osoby ze společného obydlí za podmínek stanovených jiným právním předpisem (opět PolČR). Odst. 2 také upravuje možnost poskytnutí krátkodobé ochrany oběti policií (např. fyzická ochrana).¹⁷⁹ Při vykázaní osoby policie poučí ohroženou osobu o možnosti podání návrhu na vydání předběžného opatření dle ZŘS nebo možnosti využití psychologických či sociálních služeb, soustředících se na pomoc obětem násilí.¹⁸⁰

- **právo na ochranu soukromí – (§ 15 až 16)**

Zakazuje se zveřejnit informace, které by umožnily zjištění totožnosti oběti, přičemž úpravu poskytuje TŘ. Také lze na žádost oběti či osob uvedených v § 16 vést dané informace o oběti tak, aby se s nimi mohli seznamovat výhradně OČTŘ (platí zde ovšem výjimky).¹⁸¹

¹⁷⁷ Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, ve znění pozdějších předpisů

¹⁷⁸ Oběti trestných činů a jejich práva | epravo.cz. EPRAVO.CZ – Váš průvodce právem - Sbírka zákonů, judikatura, právo [online]. Copyright © EPRAVO.CZ, a.s. 1999 [cit. 18.02.2023]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/obeti-trestnych-cinu-a-jejich-prava-92945.html>

¹⁷⁹ Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, ve znění pozdějších předpisů

¹⁸⁰ GRIVNA, Tomáš. *Oběti trestných činů: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. Beckova edice komentované zákony. s. 97.

¹⁸¹ Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, ve znění pozdějších předpisů

- **právo na ochranu před druhotnou újmou** - (§ 17 až 22)

Tyto paragrafy představují významnou pomoc pro oběť. Zahrnují: zabránění kontaktu oběti s osobou (pachatelem), podezřelou osobou nebo s osobou, proti které se vede trestní řízení (§ 17), a to ve všech stádiích trestního řízení (nebo i před zahájením); podání vysvětlení a výslech oběti (§ 18), znamenajíc šetrné kladení otázek, zasahujících do intimní sféry oběti a tak, aby výslech nebylo nutné opakovat; podání vysvětlení a výslech osobou stejného nebo opačného pohlaví (§ 19); podání vysvětlení a výslech zvláště zranitelné oběti (§ 20), kdy je třeba zvláště zranitelnou oběť vyslýchat obzvláště citlivě; právo na doprovod důvěrníkem (§ 21); prohlášení oběti o dopadu TČ na její život (§ 22, tzv. *Victim Impact Statement*), které oběť může učinit v jakémkoliv stadiu trestního řízení.¹⁸²

- **právo na peněžitou pomoc.**¹⁸³ – (§ 23 až 37)

V § 23 je dáno, že právo na peněžitou pomoc má oběť za podmínek stanovených ZOTČ a poskytne ji stát. § 24 dále upravuje okruh oprávněných žadatelů.¹⁸⁴ Poslední právo (na peněžitou pomoc) bylo oproti předchozí úpravě rozšířeno a to tak, že byla např. zavedena možnost peněžité pomoci také v případech nemajetkové újmy, způsobené oběti.¹⁸⁵ Nicméně v tomto bodě je na místě uvést realitu, a sice, v letech 2019 a 2020 obdrželo Ministerstvo spravedlnosti celkem 590 žádostí od obětí k uplatnění této pomoci. Ministerstvo přiznalo nárok 114 obětem a jen 21 obětem TČ znásilnění a týrání osoby žijící ve společném obydlí.¹⁸⁶ Na konci roku 2022 také nabyla účinnosti novela ZOTČ, která způsobila komplikace v získání peněžité pomoci pro zvláště zranitelné oběti.¹⁸⁷

¹⁸² GŘIVNA, Tomáš. Oběti trestných činů: komentář. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. Beckova edice komentované zákony. s. 115-130.

¹⁸³ Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, ve znění pozdějších předpisů

¹⁸⁴ Tamtéž

¹⁸⁵ JELÍNEK, Jiří a Tomáš GŘIVNA. Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu. Praha: Leges, 2012. Teoretik. s. 29.

¹⁸⁶ PRESSEROVÁ, Petra, Martina HOUŽVOVÁ, Veronika JEŽKOVÁ, Nella ŠIMKOVSKÁ a kolektiv. Odškodňování obětí trestných činů v kontextu násilí na ženách. 1. vydání. Praha: proFem, 2022. s. 32.

¹⁸⁷ Co obětem přinesla nedávná novela? Jen oči pro pláč - Česká justice. Homepage - Česká justice [online]. [cit. 13.02.2023]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/blog/co-obetem-prinesla-nedavna-novela-jen-oci-pro-plac/>

4.1 Zvlášť zranitelná oběť

Pojem zvlášť zranitelné oběti lze nalézt v legislativě států napříč Evropskou unií. Ani česká legislativa toho není výjimkou. Tento pojem zavedl ZOTČ. Ten v § 2 odst. 4 písm. a-d vymezuje, kdo se mezi zvlášť zranitelnou obětí řadí:

- a) dítě (tj. osoba mladší 18 let dle TZ)
- b) osoba s fyzickým, mentálním nebo psychickým hendikepem nebo smyslovým poškozením, které ve spojení s dalšími překážkami může osobě (v porovnání s jinými členy společnosti) bránit v uplatnění,
- c) oběť TČ dle § 168 TZ (obchodování s lidmi),
- d) oběť TČ proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti nebo TČ, zahrnujícího násilí nebo pohnutku násilím, pokud je v daném případě zvýšené nebezpečí způsobení druhotné újmy především s ohledem na její věk, pohlaví, rasu, národnost, sexuální orientaci, náboženské vyznání, zdravotní stav, vztah k osobě podezřelé ze spáchání TČ nebo závislost na ní aj.¹⁸⁸

Webové stránky policie ČR jmenují a řadí mezi zvlášť zranitelné oběti ty, které lze zařadit pod § 199 TZ týrání osoby žijící ve společném obydlí nebo pod § 198 TZ týrání svěřené osoby (mj.).¹⁸⁹ Definování zvlášť zranitelné oběti má zde ten význam, že tato oběť má zpravidla nárok na citlivější zacházení. O zvláštních postupech a opatřeních rovněž hovoří směrnice Evropského parlamentu a Rady EU 2012/29/EU ze dne 25. října 2012.¹⁹⁰ Dá se říct, že zvlášť zranitelným obětem jsou přiznána ještě práva navíc, mimo ta, která náleží oběti obecně. Mezi zvláštní postupy či práva patří dle ZOTČ např.:

- a) právo na bezplatnou odbornou pomoc-tato pomoc zahrnuje např. psychologické a právní poradenství poskytované subjekty, registrovanými v seznamu poskytovatelů pomoci obětem TČ

¹⁸⁸ Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, ve znění pozdějších předpisů

¹⁸⁹ Zvlášť zranitelné oběti - Policie České republiky. Úvodní strana - Policie České republiky [online]. Copyright © 2022 Policie ČR, všechna práva vyhrazena [cit. 04.10.2022]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/zvlast-zranitelne-obeti.aspx>

¹⁹⁰ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Viktimologie pro forenzní praxi*. Praha: Portál, 2014. s.127.

- b) zabránění styku s pachatelem-možnost požadavku, aby ve všech stádiích trestního řízení bylo zabráněno přímému styku s pachatelem,
- c) ochrana při výslechu a podání vysvětlení-v přípravném řízení lze policejní orgán požádat o výslech osobou stejného pohlaví; rovněž lze pořádat v jakémkoli stádiu o přibrání tlumočnicka stejného nebo opačného pohlaví, pokud je třeba (výslech také musí být prováděn co nejšetrněji, pokud se jedná o oběť zvláště zranitelnou a tak, aby se nejlépe později nemusel provádět znovu),
- d) bezplatné zastupování zmocněncem-jako poškozený se můžete v trestním řízení nechat zastupovat zmocněncem, kterým může být jak fyzická, tak právnická osoba, advokát nebo i důvěrník (zmocněnec má od začátku trestního stíhání právo účastnit se všech vyšetřovacích úkonů; pokud poškozený projeví zájem o bezplatnou pomoc zmocněnce, podá v přípravném řízení návrh státnímu zástupci a v řízení před soudem návrh podá příslušnému soudu).¹⁹¹

Advokát Čermák připomíná, aby se institutu zvláště zranitelné oběti patřičně využívalo. Dle jeho pohledu by se u obětí domácího a sexuálního násilí mělo více akcentovat na fakt, že děti jsou zvláště zranitelné oběti, jelikož tomu ne vždy tak je. Rovněž by se podle něj mělo více připomenout právo na zmocněnce, aby byl pro ně k dispozici.¹⁹²

4.2 Poškozený

Pojem poškozeného je v první řadě procesním pojmem, užívaným TŘ, který takto pojmenovává subjekt trestního řízení, který je zároveň TŘ označen za stranu (§ 12 odst. 6 TŘ).¹⁹³ TŘ v § 43 definuje poškozeného jako osobu, které byla TČ způsobena majetková škoda, nebo které bylo TČ ublíženo na zdraví

¹⁹¹Zvláště zranitelné oběti - Policie České republiky. Úvodní strana - Policie České republiky [online]. Copyright © 2022 Policie ČR, všechna práva vyhrazena [cit. 08.10.2022]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/zvlast-zranitelne-obeti.aspx>

¹⁹² Sociologický ústav AV ČR, v. v. i. [online]. Copyright © [cit. 22.09.2022]. Dostupné z: https://www.soc.cas.cz/sites/default/files/publikace/blanka_nyklova_dana_moree_-_nasili_na_zenach_v_souvislosti_s_covid-19.pdf, s. 155.

¹⁹³ GRIVNA, Tomáš. Oběti trestných činů: komentář. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. Beckova edice komentované zákony. s. 11.

anebo jí byla způsobena nemajetková újma či se pachatel na úkor poškozeného TČ obohatil. O poškozeného půjde i v případě, že majetková škoda již vznikla, ale pachatel škodu nahradil v plném rozsahu.¹⁹⁴ Nicméně nelze za poškozeného považovat osobu, která se cítí TČ osobně poškozena, ať morálně či jinak, TČ ovšem není v příčinné souvislosti se vzniklou újmu, která nemusí být způsobena ani zaviněním pachatelem. Kdo je stíhán ve společném řízení jako spoluobviněný, také nemůže být brán za poškozeného. Dle postavení v trestním řízení se rozlišují dvě skupiny poškozených-ti, kteří mají nárok na žádost o náhradu škody a ti, kteří ji nemají.¹⁹⁵

Poškozeným může být dle § 43 TR osoba fyzická i právnická. Liší se tak od pojmu oběti, kterou může být dle ZOTČ pouze osoba fyzická.¹⁹⁶ Poškozený je vlastně stranou trestního řízení s určitými procesními právy a povinnostmi, zatímco oběť je spíše subjektem péče, kterou poskytuje stát.¹⁹⁷ Poškozený může uplatňovat také práva, o kterých ho musí, dle zákona, informovat OČTŘ. Jde o tzv. poučovací povinnost z jejich strany.¹⁹⁸ V této souvislosti je třeba zmínit, že v současné době OČTŘ dostatečně neinformují poškozené o možnosti spolupráce se subjekty, které se zabývají pomoci obětem. Jedna z organizací uvedla, že jen 15 z 222 klientek se o této možnosti dozvěděla prostřednictvím policie.¹⁹⁹ Poškozený může uplatnit nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení nejpozději do zahájení dokazování v hlavním líčení. Je také nutné, aby škoda, která vznikla poškozené osobě, byla v příčinné souvislosti se skutkem, pro který je stíhán obviněný.²⁰⁰

¹⁹⁴ zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů

¹⁹⁵ Ochrana práv poškozeného | Ochrana poškozených a ohrožených osob | Vše podstatné o trestním řízení | Více o státním zastupitelství - Soustava státního zastupitelství ČR. Soustava státního zastupitelství [online]. Copyright © 2022 Nejvyšší státní zastupitelství [cit. 11.10.2022]. Dostupné z: <https://verejnazaloba.cz/vice-o-sz/vse-podstatne-o-trestnim-rizeni/ochrana-poskozenych-a-ohrozenych-osob/ochrana-prav-poskozeneho/>

¹⁹⁶ VOŇKOVÁ, Jiřina a Ivana SPOUSTOVÁ. *Domácí násilí z pohledu žen a dětí: právní stav k 1.1.2016*. 3. přepracované vydání. Praha: profFem, 2016. s. 176.

¹⁹⁷ JELÍNEK, Jiří a Tomáš GRIVNA. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. Praha: Leges, 2012. Teoretik. s. 25.

¹⁹⁸ Tamtéž, s. 51.

¹⁹⁹ PRESSEROVÁ, Petra, Martina HOUŽVOVÁ, Veronika JEŽKOVÁ, Nella ŠIMKOVSKÁ a kolektiv. *Odškodňování obětí trestných činů v kontextu násilí na ženách*. 1. vydání. Praha: profFem, 2022. s. 35.

²⁰⁰ VOŇKOVÁ, Jiřina a Ivana SPOUSTOVÁ. *Domácí násilí z pohledu žen a dětí: právní stav k 1.1.2016*. 3. přepracované vydání. Praha: profFem, 2016. s. 179.

Mezi široký okruh práv, který poškozený může uplatnit, patří např.: právo nahlížet do spisů, právo nechat se zastupovat zmocněncem, právo na doručení opisu obžaloby, právo na vyjádření souhlasu s trestním stíháním (také neudělení souhlasu nebo vzetí zpět) nebo také právo na učinění podnětu ke stížnosti pro porušení zákona.²⁰¹

4.3 Odškodňování obětí v kontextu domácího a sexualizovaného násilí

Odškodňování obětí (nejen) těchto TČ má veliký význam. Finanční odškodnění představuje naprosté minimum, které lze oběti za její útrapy poskytnout. Nicméně na úvod je třeba říct, že v současnosti se oběti kompenzace povětšinou nedočkají. Potrestání TČ obecně v sobě odškodnění oběti nepochybně nese a podtrhává důležitost právně závazných pravidel, které je třeba dodržovat pro správné fungování společnosti jako takové. Ačkoli ne všechna porušení norem představují stejný zásah do fungování systému a TČ se liší mírou závažnosti, násilí (nejen) na ženách, představuje citelný problém pro fungování společnosti a obsahuje velmi závažné TČ.²⁰² Náhradu za nemajetkovou újmu představuje tzv. zadostiučinění, kterým jsou chráněna přirozená práva dle OZ (§ 3 a § 81).²⁰³

V návaznosti na práva poškozeného a této kapitoly lze konstatovat, že existuje právo nárokovat náhradu újmy od pachatele, tzn. vyžadovat finanční kompenzaci od pachatele, který újmu trestným činem způsobil. Tomu tak lze učinit žalobou v občanskoprávním řízení, nicméně bez kontextu řízení trestního. To znamená, že je zcela na oběti, aby prokázala vznik újmy a nejsou ji přiznána práva na její ochranu. Vedle toho je možné uplatňovat nárok na náhradu i v trestním řízení, v rámci řízení adhezního. I v tomto případě se náhrada újmy řídí obecnými pravidly OZ. Návrh je potřeba učinit ovšem před zahájením dokazování u hlavního líčení (§ 43 odst. 3 TŘ spolu s § 206 odst. 2 TŘ nebo § 175a odst.

²⁰¹ Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů

²⁰² PRESSEROVÁ, Petra, Martina HOUŽVOVÁ, Veronika JEŽKOVÁ, Nella ŠIMKOVSKÁ a kolektiv. Odškodňování obětí trestných činů v kontextu násilí na ženách. 1. vydání. Praha: proFem, 2022. s. 11-12.

²⁰³ Ke čtyřem základním otázkám nemajetkové újmy | Právní prostor. Právní prostor | Informační web nejen pro právníky [online]. Copyright © 1999 [cit. 15.11.2022]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/ke-cyrem-zakladnim-otazkam-nemajetkove-ujmy>

2 TŘ). Návrh poškozené je důležitým krokem, jelikož bez něj nelze o nároku nijak rozhodnout. Ideální je doložit nárok listinnými nebo jinými důkazy, příp. znaleckým posudkem, který může poškozená nechat vypracovat na vlastní náklady nebo náklady státu (§ 151a odst. 1 TŘ). Také je podstatné, že tato náhrada újmy může být přiznána v případě, že je pachatel za TČ odsouzen. Poškozená osoba může žádat po pachateli buď náhradu ztráty na majetku (škoda) nebo náhradu jakékoli újmy, která nemá materiální charakter (nemajetková újma), např. je to bolestné, duševní útrapy nebo újma na přirozených právech. Existuje také peněžitá pomoc od státu, která nemá ani tak odškodňovací funkci, jako spíš plní roli sociální dávky. Peněžní pomoc od státu je oběti poskytována ve správním řízení.²⁰⁴ O tuto pomoc mohou žádat dle ZOTČ: oběti, kterým byla TČ způsobena těžká újma na zdraví, nebo jim bylo ublíženo na zdraví, dále oběti TČ proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, dítě, které je obětí TČ týrání svěřené osoby nebo určitý okruh blízkých osob pozůstalých po oběti. Nicméně oběti domácího násilí nebo např. stalkingu, které zažívají psychické násilí, a ne násilí fyzické či sexuální, nemají nárok na státem zaručenou peněžitou pomoc. I přes to, že např. v důsledku psychického násilí bude oběť trpět poruchou zdraví naplňující podmínky dle § 24 odst. 2 ZOTČ.²⁰⁵

Organizace proFem ve svém výzkumu z roku 2021 shromáždila 556 rozsudků od 72 soudů (okresní, krajské). Rozsudky se zabývaly 611 poškozenými, z čehož 313 bylo oběťmi TČ znásilnění, 216 týrání osoby žijící ve společném obydlí a 122 nebezpečného pronásledování. Skoro 80 % zmíněných poškozených nedosáhlo na žádnou náhradu nemajetkové újmy (tzn. 480 z celkového počtu). Důležité je také podotknout, že převážná většina náhradu újmy vůbec nepožadovala, což je významným bodem pro budoucí jednání v této oblasti. Důvodů, proč tomu tak je, je opravdu velké množství, nicméně velkou roli hrají převážně osobní a systémové bariéry. Z osobních bariér to je např.: vazba na pachatele a ze systémových např.: nedostatečná informovanost v této oblasti nebo absence právního zastoupení zmocněncem. 131 poškozených,

²⁰⁴ PRESSEROVÁ, Petra, Martina HOUŽVOVÁ, Veronika JEŽKOVÁ, Nella ŠIMKOVSKÁ a kolektiv. Odškodňování obětí trestných činů v kontextu násilí na ženách. 1. vydání. Praha: proFem, 2022. s. 40-44.

²⁰⁵ Zákon č. 45/2013. Sb., o obětech trestných činů, ve znění pozdějších předpisů

kterým byla přiznána náhrada nemajetkové újmy, dostalo méně než 70 000 Kč. Soudy také často odkazují oběť do občanskoprávního řízení pro řešení její újmy a nepovažují adhezní řízení jako relevantní pro trestní proces. Adhezním řízení se obecně rozumí takové řízení, v jehož rámci se projednává nárok poškozeného na náhradu škody, která mu byla způsobena TČ.²⁰⁶

Ve věci odškodňování oběti na nemajetkové újmě lze zmínit rozsudek Okresního soudu v Příbrami ze dne 13. ledna 2020 sp. zn. 2 T 71/2019. Oběť zde byla vystavena domácímu násilí v podobě fyzických útoků (úderů, rány pěstmi do hlavy a hrudníku a další), psychických a sociálních (zákaz chodit ven, kontrola telefonu, ničení věcí) a stalkingu. Soud uznal, že poškozené byla způsobena fyzická i psychická újma, která ovšem nevykazuje znaky závažnějšího poškození zdraví. Poškozená má sice nárok na náhradu újmy, ale ne v rozsahu, který uplatnila, tj. 50 000 Kč, jelikož tato částka je prý neúměrná, protože nebyly způsobeny žádné trvalé následky a jednání obžalovaného nedosáhlo až tak závratné intenzity násilí. Částka je tedy, dle uvážení soudu, neúměrně vysoká.

²⁰⁶ PRESSEROVÁ, Petra, Martina HOUŽVOVÁ, Veronika JEŽKOVÁ, Nella ŠIMKOVSKÁ a kolektiv. Odškodňování obětí trestných činů v kontextu násilí na ženách. 1. vydání. Praha: proFem, 2022. s. 16-24.

5 KOMPARACE SE ZAHRANIČNÍ PRÁVNÍ ÚPRAVOU

V této kapitole je nastíněno jisté srovnání české právní úpravy a praxe se zahraničními zeměmi. V první řadě, ještě před zevrubnějším srovnáním s legislativou jedné vybrané země, je pro zajímavost uvedeno srovnání České republiky s Maďarskem a Bulharskem ve smyslu platné legislativy a přístupu k domácímu násilí. Na úvod, ve všech státech je platná Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, stejně jako většina smluv OSN, zabývajících se základními lidskými právy. Zároveň všechny země přijaly Istanbulskou úmluvu, kterou ovšem dosud neratifikovaly.²⁰⁷ Tato úmluva vznikla v roce 2011 a zabývá se prevencí a potíráním domácího, sexuálního násilí a jiného násilí, páchaného zejména na ženách. Česká republika úmluvu podepsala v roce 2016, ale do této chvíle nebyla uvedena v platnost. Pro zajímavost, Ukrajina tuto úmluvu ratifikovala v probíhajícím válečném konfliktu.²⁰⁸ K tomuto se ovšem vyjádřila např. advokátka a prezidentka Unie rodinných advokátů JUDr. Daniela Kovářová, podle které je česká legislativní úprava dostatečná a tuto úmluvu by měly přijmout státy, ve kterých dochází k systémovému porušování práv žen.²⁰⁹ Proti Istanbulské úmluvě se dále ohradila např. církev, která zaslala dopis Parlamentu ČR ve chvíli, kdy se rozhodovalo o závaznosti úmluvy pro náš stát. Dle jejich názoru tato úmluva není potřebná, jelikož v této době všechny státy Evropské unie považují dodržování lidských práv a svobod za základ, na kterém je vybudován jejich stát. Diskutabilním tvrzením může být i to, že v právním řádu ČR jsou kriminalizovány všechny formy násilí a OČTŘ přistupují k této problematice s dostatečným

²⁰⁷ PRESSEROVÁ, Petra, Martina HOUŽVOVÁ, Veronika JEŽKOVÁ, Nella ŠIMKOVSKÁ a kolektiv. *Odškodňování obětí trestných činů v kontextu násilí na ženách*. 1. vydání. Praha: proFem, 2022. s. 61-62.

²⁰⁸ Ukrajina ratifikovala Istanbulskou úmluvu. Česká republika to v nejbližší době neplánuje – A2larm. A2larm – Squatujeme mediální prostor od roku 2013. [online]. Copyright © 2022 [cit. 14.11.2022]. Dostupné z: <https://a2larm.cz/2022/06/ukrajina-ratifikovala-istanbulskou-umluvku-ceska-republika-to-v-nejblizsi-dobe-neplanuje/>

²⁰⁹ Istanbulská úmluva vyvolává v České republice vlnu emocí - Svět práva - Advokátní deník. *Advokátní deník - Novinky ze světa advokacie* [online]. [cit. 14.11.2022]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2021/03/09/istanbulska-umluva-vyvolava-v-ceske-republice-vlnu-emoci/>

důrazem a vážností a při procesních postupech nedochází k celkovým nedostatkům.²¹⁰

Ve všech třech zemích se také zjistilo, že poučování oběti o jejích právech ze strany policie nefunguje tak, jak by mělo. Oběti často nevědí, na koho se obrátit a jak svou situaci řešit. Rovněž např. institut bezplatné právní pomoci je v zemích do určité míry zakotven, ale v praxi nefunguje tak, jak by mohl. Bulharsko třeba poskytuje tuto pomoc, ale jen během soudního řízení. To znamená, že ji nelze uplatnit např. v přípravné fázi vyšetřování nebo kdekoli jinde.²¹¹

5.1 Domestic Abuse Act 2021

Zaměříme-li svou pozornost na legislativu Velké Británie, Spojené království obecně obsahuje samostatné právní systémy: Anglie a Walesu, Skotska a Severního Irska. Tyto právní systémy zastřešuje právo Spojeného království nebo také britské právo. To vychází ze zákonů platných pro občany království jako celku.²¹² S ohledem na probírané téma stojí za to, zaměřit svou pozornost na uvedení tzv. *Domestic Abuse Act 2021* (Zákon o domácím násilí 2021) ve Spojeném království. V lednu 2019 vláda představila návrh zákona o domácím zneužívání 2017-19, po konzultaci o transformaci reakce na domácí násilí. Legislativa byla znovu zavedena v březnu 2020 jako zákon o domácím zneužívání 2019-21 a dne 29. dubna 2021 obdržela královský souhlas.²¹³ Domácí násilí a zneužívání může být chápáno jako genderový problém, mající kořeny v sociálních a kulturních podmínkách nerovnosti mezi muži a ženami. Zákon má potenciál změnit přístup k prevenci a ochraně obětí, nicméně tuto

²¹⁰ Církve ke schvalování tzv. Istanbulske úmluvy v ČR - Církev.cz . Církev.cz [online]. Copyright © 2022 Česká biskupská konference [cit. 16.11.2022]. Dostupné z:

<https://www.cirkev.cz/cs/aktuality/180625cirkve-ke-schvalovani-tzv-istanbulske-umluvy-v-cr>

²¹¹ PRESSEROVÁ, Petra, Martina HOUŽVOVÁ, Veronika JEŽKOVÁ, Nella ŠIMKOVSKÁ a kolektiv. Odškodňování obětí trestných činů v kontextu násilí na ženách. 1. vydání. Praha: proFem, 2022. s. 63.

²¹² Legal systems in the UK (England and Wales) overview. [online]. [cit. 19.11.2022]. Dostupné z: [https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/5-636-2498?transitionType=Default&contextData=\(sc.Default\)](https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/5-636-2498?transitionType=Default&contextData=(sc.Default))

²¹³ Domestic Abuse Act 2021 | The Law Society. Home | The Law Society [online]. Copyright © [cit. 14.01.2023]. Dostupné z: <https://www.lawsociety.org.uk/topics/family-and-children/domestic-abuse-act-2021>

záležitost je třeba chápat v širších souvislostech, aby se změnila reakce na domácí násilí (nejen) v Anglii a Walesu.²¹⁴

S ohledem na právní pomoc, je třeba vymezit TČ, které např. souvisejí s domácím násilím. Jde třeba o: znásilnění nebo sexuální napadení (upraveno v zákoně o sexuálních deliktech z roku 2003²¹⁵) nebo zranění a těžké ublížení na zdraví (upraveno v zákoně o trestných činech proti osobě z roku 1861²¹⁶), kontrolující nebo nátlakové chování v intimním nebo rodinném vztahu (upraveno v zákoně o závažné trestné činnosti z roku 2015²¹⁷) či porušení zákazu obtěžování (upraveno v zákoně o domácím násilí, kriminalitě a obětech z roku 2004²¹⁸). Domácí násilí je ve Velké Británii obecně řešeno v rámci trestního i občanského práva. Tyto systémy jsou oddělené a primárně spravovány samostatnými soudy. Trestní soudy mohou řešit pachatele, kteří spáchají výše uvedené TČ nebo i další, od běžného ublížení na zdraví až po závažnější TČ, jako je např. vražda. Trestní soudy přijmou opatření, aby zajistily, že oběti i svědci budou mít možnost podat nejlepší důkazy v řízení před soudem.

Samotný *Domestic Abuse Act 2021* obsahuje kromě úvodního textu 7 částí. První část se zabývá definicí domácího násilí, slovním spojením “osobně propojení” a dětem jako obětem domácího násilí. Hned první část je významná především proto, že na úvod definuje samotné domácí násilí. V porovnání s naší legislativou, kde tato definice chybí. Definice zní, že domácím násilím se míní chování jedné osoby vůči druhé, pokud jsou obě starší 16 let a mají mezi sebou osobní vztah. Chování musí být v nějakém ohledu zneužívající, tzn. fyzické nebo sexuální zneužívání, násilné nebo výhružné chování, kontrolující chování spolu s nátlakem, ekonomické zneužívání nebo psychické či emocionální zneužívání.

²¹⁴ Bishop, Charlotte. (2021). [cit. 02.02.2022] Prevention and protection: will the Domestic Abuse Act transform the response to domestic abuse in England and Wales?. Researchgate.

²¹⁵ Sexual Offences Act 2003. *Legislation.gov.uk* [online]. Copyright © [cit. 29.12.2022]. Dostupné z: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2003/42/contents>

²¹⁶ Offences against the Person Act 1861. *Legislation.gov.uk* [online]. Copyright © [cit. 29.12.2022]. Dostupné z: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/Vict/24-25/100/contents>

²¹⁷ Serious Crime Act 2015. *Legislation.gov.uk* [online]. Copyright © [cit. 29.12.2022]. Dostupné z: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2015/9/section/76/enacted>

²¹⁸ Domestic Violence, Crime and Victims Act 2004. *Legislation.gov.uk* [online]. Copyright © [cit. 29.12.2022]. Dostupné z: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2004/28/contents>

Nezáleží také na tom, jestli je chování obsaženo v jednom incidentu nebo v celém průběhu chování. Domácí násilí může také zahrnovat projevy jako: obtěžování, pronásledování, nucené sňatky nebo mrzačení ženských orgánů. V případě, že dítě mladší 18 let vidí nebo slyší provozované násilí a týrání na členovi rodiny, jedná se také o domácí násilí. V případě, že je dítě zneužito, jedná se již o zneužívání dětí. Osobním vztahem se také dle tohoto zákona myslí: manželství, partnerství, snoubenci, registrovaní partneři, příbuzní nebo situaci, kdy měli nebo někdy měli rodičovský vztah ve vztahu ke stejnému dítěti.²¹⁹

Druhá část zákona je rovněž významná, jelikož obsahuje zřízení postu komisaře pro domácí násilí (*Domestic Abuse Commissioner*) a záležitosti s tím související: jeho jmenování, financování, funkce, strategické plány a výroční zprávy, povinnosti orgánů veřejné moci ve vztahu ke komisaři a další. Primární činností komisaře je dohled nad poskytováním služeb v oblasti domácího násilí a monitoring. S odkazem na úpravu záležitostí souvisejících s komisařem, bude vydávat např. doporučení veřejným orgánům, provádět sám výzkum, spolupracovat s veřejnými orgány a organizacemi a zvyšovat povědomí veřejnosti o domácím násilí. Zabývat se bude v neposlední řadě i specializovanými službami, jako jsou např. azylové domy.²²⁰ Komisař tedy stojí za nucením státních orgánů k odpovědnosti při řešení domácího násilí. Zákon ukládá některým veřejným orgánům a ministrům vlád povinnost spolupracovat s komisařem a reagovat na každé doporučení do 56 dnů.²²¹

Třetí část zákona je spojena s pravomocemi pro řešení domácího násilí, a to např. tzn. *Domestic abuse protection orders* (příkazů k ochraně před domácím násilím na žádost nebo jinak než na žádost). Zákon zavádí dva nové příkazy k civilní ochraně: upozornění na ochranu před domácím násilím ("DAPN")

²¹⁹ Domestic Abuse Act 2021. Legislation.gov.uk [online]. Copyright © [cit. 16.11.2022]. Dostupné z: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2021/17/contents/enacted>

²²⁰ Welcome to GOV.UK [online]. Copyright © Crown copyright 2022 [cit. 21.11.2022]. Dostupné z: <https://www.gov.uk/government/publications/domestic-abuse-bill-2020-factsheets/domestic-abuse-commissioner-factsheet>

²²¹ Domestic Abuse Act 2021 | The Law Society. Home | The Law Society [online]. Copyright © [cit. 14.01.2023]. Dostupné z: <https://www.lawsociety.org.uk/topics/family-and-children/domestic-abuse-act-2021>

a příkaz na ochranu před domácím násilím (“DAPO“). DAPN slouží hlavně pro okamžitou ochranu po incidentu a DAPO poskytuje flexibilní a dlouhodobější ochranu obětí.²²² DAPN vydává policie a mohlo by se např. vyžadovat, aby pachatel opustil domov oběti na dobu 48 hodin nebo nevstoupil do konkrétního domu/prostor. Porušení DAPN je trestným činem. DAPO musí být projednáno soudem do 48 hodin od okamžiku podání výpovědi. Nová ochranná opatření mimo to, že zakazují pachateli jisté formy chování, umožňují soudu ukládat pozitivní povinnosti. Může třeba zakázat pachateli kontakt s obětí anebo může požadovat, aby se pachatel zúčastnil programu změny chování, zneužívání alkoholu nebo návykových látek nebo vyšetření duševního zdraví. Porušení DAPO je také trestným činem, za který hrozí maximální TOS na pět let nebo peněžitý trest, nebo obojí.²²³

Čtvrtá část je věnována úpravě podpory místních orgánů, pod čímž si lze představit třeba podporu poskytovanou místními úřady obětem domácího násilí. V páté části, která nese název: Ochrana obětí, svědků atd. v soudním řízení, lze dohledat např. zvláštní opatření v trestním řízení (nebo v řízení o rodině či občanskoprávním řízení) za TČ související s domácím násilím, spolu s úpravou zákazu křížového výslechu osobně (týká se rodinného a občanskoprávního řízení). Podle zvláštních opatření u trestních soudů by svědci mohli svědčit např.: soukromě, pomocí odkazu na živé video nebo zpoza obrazovky.²²⁴ Šestá část se zabývá trestnými činy, které zahrnují hrubé nebo násilné chování, ergo se jedná např. o kontrolující nebo nátlakové chování (v intimním nebo rodinném vztahu), zveřejňování soukromých sexuálních fotografií a filmů nebo TČ proti osobě (škrcení, dušení). V poslední, sedmé části, se vyskytují témata jako: stíhání a řízení pachatelů, sdělování informací policií, bezdomovectví (oběti

²²² Domestic Abuse Act 2021 | The Law Society. *Home | The Law Society* [online]. Copyright © [cit. 14.01.2023]. Dostupné z: <https://www.lawsociety.org.uk/topics/family-and-children/domestic-abuse-act-2021>

²²³ Bishop, Charlotte. (2021). [cit. 02.02.2022] Prevention and protection: will the Domestic Abuse Act transform the response to domestic abuse in England and Wales?. Researchgate.

²²⁴ Domestic Abuse Act 2021 | The Law Society. *Home | The Law Society* [online]. Copyright © [cit. 14.01.2023]. Dostupné z: <https://www.lawsociety.org.uk/topics/family-and-children/domestic-abuse-act-2021>

domácího násilí), bezpečné nájemní smlouvy (poskytnutí bezpečného nájmu v případech domácího násilí) nebo kontaktní centra.²²⁵

Shrňeme-li hlavní přínosy zákona o domácím násilí v oblasti řešení této problematiky, jedná se především o:

- zavedení zákonné definice domácího násilí,
- zahrnutí dětí do definice obětí,
- zřízení úřadu komisaře,
- zákaz pachatelům, aby osobně vyslychali své oběti u rodinných soudů,
- vytvoření oznámení o ochraně před domácím násilím ("DAPN") a příkazu k ochraně před domácím násilím ("DAPO"),
- vytvoření nového TČ v Severním Irsku (domácí zneužívání) s cílem kriminalizace nátlakového nebo kontrolujícího chování,
- vytvoření zákonného předpokladu, že oběti domácího násilí mají nárok na zvláštní opatření u trestních soudů,
- uložení povinnosti místním úřadům, aby poskytovali podporu obětem domácího násilí a jejich dětem v azylových domech a bezpečném ubytování,
- rozšíření extraterritoriální jurisdikce trestních soudů Anglie a Walesu, Skotska a Severního Irsku na další násilné a sexuální TČ.²²⁶

Zákon má obecně potenciál ochránit mnohem více obětí a zabránit eskalaci a pokračování násilí a zneužívání. Výše uvedené změny jsou opravdu klíčové a mají sílu pro změny v politice i praxi. Nicméně přetrvávají nedostatky typu nedostačujícího financování. Pro příklad, povinnost místních orgánů poskytovat azylové ubytování je velice přínosné pro záchranu obětí, ale tato povinnost nebude rezonovat, pokud nebude spojena s adekvátním financováním specializovaných ženských služeb a pokračující podporou obětí/přeživších.

²²⁵ Domestic Abuse Act 2021. *Legislation.gov.uk* [online]. Copyright © [cit. 29.12.2022]. Dostupné z: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2021/17/contents/enacted>

²²⁶ Domestic Abuse Act 2021 | The Law Society. *Home | The Law Society* [online]. Copyright © [cit. 14.01.2023]. Dostupné z: <https://www.lawsociety.org.uk/topics/family-and-children/domestic-abuse-act-2021>

Pozice komisaře, zavedená zákonem, může pomoci zlepšit porozumění a povědomí o domácím násilí, ale toto musí probíhat i na úrovni rodinného, občanského a trestního soudnictví a dalších orgánů, aby celá společnost pochopila a změnila svůj pohled na celou problematiku.²²⁷

V případech, kdy státní zástupci zvažují jakékoli TČ, které spadají do definice domácího násilí, řídí se Kodexem pro korunní žalobce (Kodex). Policie sama o sobě nemůže obvinít z TČ domácího násilí bez doporučení a konzultace s tzv. CPS (*The Crown Prosecution Service*). Státní zástupce musí být přesvědčen, že existuje dost důkazů, které poskytují možnost reálného odsouzení a také musí být přesvědčen, že trestní stíhání je nutné ve veřejném zájmu. Část 3 zákona o trestním soudnictví z roku 2003 stanoví, že pachatelé mohou být odkloněni od soudního procesu tím, že jim bude udělena podmíněná výstraha. Nicméně, jak je uvedeno v Pokynech DPP k podmíněným varováním pro dospělé, pro TČ zahrnující domácí násilí bude k využití jen ve výjimečných případech, např. pro TČ nižší úrovně, který nezahrnuje kontrolní nebo nátlakové chování nebo pronásledování. TČ, které v sobě zahrnují domácí násilí, budou stíhány na základě konkrétních spáchaných TČ, ale je třeba vzít v úvahu všechny okolnosti, při posuzování nejvhodnějšího TČ.²²⁸

5.2 Východiska pro oběti domácího násilí ve Spojeném království

TČ související s domácím násilím představují 18 % všech TČ zaznamenaných policií. Z přehledu domácích vražd a podezření na sebevraždu obětí během pandemie COVID-19 bylo zjištěno, že více jak polovina podezřelých (resp. 58 %) byla již dříve známa policii jako podezřelí z nějakého předchozího TČ. Rovněž, pro zajímavost, během zmíněné pandemie bylo zjištěno největší britskou charitativní organizací pro domácí násilí (Refuge), že došlo k 700 % nárůstu telefonátů na linku důvěry za jediný den. Linka, která má pomoci pachatelům

²²⁷ Bishop, Charlotte. (2021). [cit. 02.02.2022] Prevention and protection: will the Domestic Abuse Act transform the response to domestic abuse in England and Wales?. Researchgate.

²²⁸ Domestic Abuse | The Crown Prosecution Service. *The Crown Prosecution Service | The Crown Prosecution Service* [online]. Copyright © Crown copyright, 2022. [cit. 28.01.2023]. Dostupné z: <https://www.cps.gov.uk/legal-guidance/domestic-abuse>

domáciho násilí, kteří hledají pomoc, aby změnili své chování, zaznamenala o 25 % více telefonátů.²²⁹ Nejlepší dostupné údaje o domácím násilí nabízí *Crime Survey of England and Wales* (CSEW). Dle těchto údajů za rok končící březnem 2020 za poslední rok zažilo domácí násilí odhadem 1,6 milionu žen ve věku 16 až 74 let. V průměru obdrží policie v Anglii a Walesu každou hodinu přes 100 hovorů týkajících se domácího násilí.²³⁰ Nicméně je důležité říct, že výše uvedený výzkum poskytuje spíše zkreslené statistiky. Týkají se jakéhokoli incidentu, což znamená, že např. facka nebo postrčení má stejnou váhu jako škrcení a vyhrožování zabitím.²³¹ Zaměříme-li se na rok končící březnem 2022, CSEW odhaduje, že 2,4 milionu dospělých ve věku 16 a více let zažilo domácí násilí (1,7 milionu žen a 699 000 mužů). To odpovídá míře prevalence zhruba 5,0 % dospělých (6,9 % žen a 3,0 % mužů).²³²

Diskutovaný zákon o domácím násilí z roku 2021 zavádí, jak již bylo řečeno, příkazy k ochraně před domácím násilím ("DAPOs" = *Domestic Abuse Protection Orders*) a oznámení o ochraně před domácím násilím ("DAPNs" = *Domestic Abuse Protection Notices*). Jakmile DAPOs vstoupí v platnost naplno, spojí nejvýznamnější prvky stávajícího ochranného příkazu do jednoho komplexnějšího příkazu, který bude poskytovat jak flexibilnější tak dlouhodobější ochranu obětem domácího násilí. Kromě možnosti udělení zákazu pro pachatele, jako je např. vyloučení z určité oblasti, bude DAPO moci ukládat požadavky na elektronické monitorování nebo požadavky na účast pachatele na programech změny chování.²³³

²²⁹ Revealed: surge in domestic violence during Covid-19 crisis | Domestic violence | The Guardian. [online]. Copyright © [cit. 13.01.2023]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/society/2020/apr/12/domestic-violence-surges-seven-hundred-per-cent-uk-coronavirus>

²³⁰ How common is domestic abuse? - Women's Aid. *Home - Women's Aid* [online]. Copyright © 2022 Women [cit. 14.01.2023]. Dostupné z: <https://www.womensaid.org.uk/information-support/what-is-domestic-abuse/how-common-is-domestic-abuse/>

²³¹ Bishop, Charlotte. (2021). [cit. 02.02.2022] Prevention and protection: will the Domestic Abuse Act transform the response to domestic abuse in England and Wales?. Researchgate.

²³² Domestic abuse in England and Wales overview - Office for National Statistics. [online]. [cit. 14.01.2023]. Dostupné z:

<https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/crimeandjustice/bulletins/domesticabuseinenglandandwalesoverview/november2022#criminal-justice-system>

²³³ Welcome to GOV.UK [online]. Copyright © Crown copyright [cit. 29.12.2022]. Dostupné z: <https://www.gov.uk/government/consultations/domestic-abuse-act-statutory-guidance>, s. 116-117; 104; 110.

Pokud se osoba stane obětí domácího násilí, může pomoc hledat např. na stránce: <https://safelives.org.uk/staying-safe-during-covid-19-guidance>. Tato stránka poskytuje návod, jak se v této nelehké situaci zachovat a obsahuje takový návod i pro období pandemie COVID-19. Součástí jsou také důležité kontakty a postupy zahrnující pobyt buď v Anglii, Walesu, Skotsku nebo Severním Irsku. Další možností pomoci je také kontaktovat organizaci, která se zabývá domácím násilím, a která je schopna osobu dále navigovat. Existují také útočiště, která nabízejí obětem prostor a pomoc při rozhodování, jak postupovat dál. Mohou poskytnout rady ohledně právní pomoci, nároků na dávky či jak kontaktovat policii. Ženy se mohou obrátit na Národní linku pomoci při domácím zneužívání: <https://www.nationaldahelpline.org.uk/>. Muži, kteří se stali oběti, se mohou obrátit na mužskou poradnu: <https://mensadvice.org.uk/>. Jelikož spousta druhů domácího násilí je rovněž TČ, mohou se oběti obrátit na policii, která pachatele buď upozorní, zatkne nebo dále dojde k jeho obvinění. Většina policejních stanic má specializované jednotky pro řešení domácího násilí nebo jednotky pro komunitní bezpečnost se speciálně vyškolenými policisty, zabývající se také domácím násilím a zneužíváním. Policie se následně rozhodne, zda pachatele zatkne či nikoliv. V případě, že ho nezatkne, i tak se oběť může domáhat právní ochrany u soudu. Lze např. požádat o příkaz, aby se pachatel zdržoval mimo domov. Pokud policie usoudí, že nejlepší postup bude zatknout násilníka, může ho poté vsadit do vazby nebo jej propustit na kauci. I ve druhém případě je ovšem oběť chráněna před dalším zneužitím.²³⁴

Oběti mají právo požádat soud o následující: tzv. neobtěžování nebo příkaz k tomu, aby partner opustil domov a bylo mu zabráněno v návratu. Toto lze učinit prostřednictvím nástroje zvaného CourtNav, který zřizuje občanská poradna, specializující se na právní služby: <https://injunction.courtnav.org.uk/>. Tento nástroj má za úkol pomoci s nalezením právního zástupce nebo pomoci se samostatným požadavkem na soud. V Anglii a Walesu je také možné podívat se,

²³⁴ Domestic abuse - Citizens Advice. Citizens Advice [online]. Copyright ©2022 Citizens Advice. All rights reserved. [cit. 17.11.2022]. Dostupné z: <https://www.citizensadvice.org.uk/family/gender-violence/domestic-violence-and-abuse/>

za účelem nalezení vhodného právního zástupce se zkušenostmi s rodinným právem, na stránky: <https://www.lawsociety.org.uk/>.²³⁵

Závěrem, s přihlédnutím ke komparaci právní úpravy ČR a VB by bylo na místě uvést základní body, které vystupují rozdílně při porovnání úprav. Oproti české roztržité právní úpravě v oblasti domácího násilí Velká Británie zakotvila zákon, přímo se jím zabývající a obsahující podstatné informace, a sice *Domestic Abuse Act 2021*. Tento zákon je významný hlavně pro definici samotného domácího násilí, která v naší úpravě chybí. Zákon také popisuje různé typy domácího násilí (i kontrolující chování spolu s nátlakem, psychické, emocionální aj.). Významným bodem také může být zřízení postu komisaře pro domácí násilí. V ČR můžeme v této souvislosti zmínit vládní zmocněnkyni pro lidská práva, kterou v současnosti je Mgr. Klára Šimáčková Laurenčíková. Zmocněnkyně má mj. v gesci agendu rovnosti žen a mužů, konkrétně zde působí Výbor pro prevenci domácího násilí a násilí na ženách. *Domestic Abuse Act 2021* také přinesl změnu v uložení povinnosti místním úřadům, aby poskytovali podporu obětem domácího násilí a jejich dětem v azylových domech a bezpečném ubytování. Zákon přináší sílu ve změně politiky i praxe a akcentuje na domácího násilí. Oproti ČR také VB ratifikovala Istanburskou úmluvu. ČR ji podepsala v roce 2016, ale dosud neratifikovala. Úmluva mj. od států požaduje efektivní stíhání pachatelů, ochranu obětí, prevenci či monitorování.²³⁶

²³⁵ Domestic abuse - Citizens Advice. Citizens Advice [online]. Copyright ©2022 Citizens Advice. All rights reserved. [cit. 17.11.2022]. Dostupné z:

<https://www.citizensadvice.org.uk/family/gender-violence/domestic-violence-and-abuse/>

²³⁶ Proč potřebuje Česká republika Istanburskou úmluvu?. Amnesty International Česká republika [online]. Copyright © Pixabay [cit. 14.02.2023]. Dostupné z:

https://www.amnesty.cz/zprava/4354/proc-potrebuje-ceska-republika-istanburskou-umluvu?gclid=CjwKCAiA_6yfBhBNEiwAkmXy534xP2r18gwbQFvyVG5efA4QVz0o3simvf3cLHIMKqaegwhCUui36xoCwAQQAvD_BwE

6 AKTUÁLNÍ STAV DOMÁCÍHO NÁSILÍ V ČESKÉ REPUBLICCE

S ohledem na tuzemskou právní úpravu problematiky domácího násilí je důležité zmínit konferenci ze dne 13. 1. 2022. Tato konference se konala za přítomnosti advokátů, soudců, odborníků a dalších účastníků. Tématem bylo „Domácí násilí v justiční praxi“ a pořadatelem byla Česká advokátní komora a Justiční akademie. Jak uvedl předseda ČAK JUDr. Robert Němec, LL. M., aktuálně je vysoká poptávka po přísnějším trestání takto násilných činů. Dle statistik počty případů domácího násilí stoupají. Neméně důležité je uvést vyjádření ústavního soudce JUDr. Tomáše Lichovníka: „...speciálně k tomuto tématu je potřeba toho hodně znát a překonat mnoho předsudků a mýtů, které v něm panují. Pokud totiž soudci, ale i příslušníci policie nemají patřičnou specializaci a dobré znalosti, může to vést k nesprávnému hodnocení a následně i rozhodování.“²³⁷

Z pohledu *de lege lata*, tedy práva, které aktuálně platí a z pohledu *de lege ferenda*, práva do budoucna zamýšleného, je na místě uvést některé okolnosti, za kterých je obecně právo uplatňováno. Z celé práce plyne, že k domácímu násilí je třeba přistupovat jako ke komplexní záležitosti s mnoha sférami, které záležitost ovlivňují, a u kterých by mohlo dojít k progresu. Níže jsou uvedeny další faktory, které se např. vyskytují v současnosti, a se kterými je třeba počítat v diskuzi o právu budoucím a o budoucím řešení. Nastavený systém pomoci v České republice bohužel trpí značnými nedostatky, z různých důvodů, které zde budou uvedeny v kontextu výzkumů, které se speciálně tímto zabývaly. V práci je uvedena platná právní úprava, právní instituty, které lze používat jako obranu a detailní definice TČ týrání osoby žijící ve společném obydlí, nicméně systém pomoci, prevence a obrany bohužel nefunguje tak jak by měl. Nyní zde budou shrnuty záležitosti, které ovlivňují tento stav a příklady z praxe, stejně jako názory odborníků a expertů a názory přeživších či postižených tímto násilím.

²³⁷ Konference o domácím násilí odhalila záludnosti jeho dokazování a ne/trestání - Svět práva - Advokátní deník. Advokátní deník - Novinky ze světa advokacie [online]. [cit. 05. 09. 2022] Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2022/01/14/konference-o-domacim-nasili-odhalila-zaludnosti-jeho-dokazovani-a-netrestani/>

6.1 Roztříštěnost systému

Prvním velkým problémem je to, že systém pomoci je roztříštěný, panují zde nedostatečné informace, stejně jako např. nejasná odpovědnost. Příkladem to může být případ paní Páti, která pouze díky sociální pracovníci OSPODu mohla zůstat v její gesci a její případ se nepředával někomu jinému jen proto, že u ní došlo ke změně adresy. Nicméně taková iniciativa ze strany pracovníce je spíše výjimkou, jelikož není jisté, jak která instituce bude reagovat a zda zafunguje správně. Může docházet i k přenášení odpovědnosti na samotnou oběť, např. ze strany PČR, kdy v extrémním případě, jako v níže uvedeném, může dojít k tomu, že pracovník, který má oběti pomoci, ji de facto svým neprofesionálním přístupem odradí a odmítá ji poskytnout patřičnou pomoc. Případ, který popsala osoba, účastnící se výzkumu agentury proFem uvedla, že k prvnímu svému napadení ze strany partnera (i k dalším) zavolala policii. Policie se dotázala, zda je osoba ozbrojená. Načež žena odpověděla, že netuší, zda je muž ozbrojený, ale že je pod vlivem alkoholu, a že v minulosti se snad popral s nožem a vozil v autě mačety. Policie ženě sdělila, že se musí dostavit k nim na stanici. Nicméně muž stál zhruba 3 hodiny před vchodem jejich domu, opilý, a kvůli strachu z napadení, nebylo možné pro ženu z domu vyjít. Policie byla opakovaně volána, aby se dostavila, jelikož muž stojí venku a hrozí z jeho strany nebezpečí. V momentě, kdy policie přijela, muž odjel. Následovalo sepsání toho, co se stalo, přičemž policisté ženě oznámili, že musí jet s nimi a skončí zhruba ve 2 ráno. Na otázku, jak se žena dostane zpět domů, když pro ni nikdo nemůže přijet a ona sama nemůže řídit, jí bylo odpovězeno: „*No, to nás nezajímá.*“ Matka uvedené ženy se rozhodla na stanici jet sama, jelikož žena měla 2 děti, které také nemohla opustit. Na stanici byla policistkou ve službě ignorována a poté, co si dovolila otevřít dveře, jí policistka sdělila, co si to dovoluje, že ty dveře zůstanou zavřené. Dotyčná osoba podnikla další pokusy o navázání kontaktu s policií, nicméně neúspěšně, jelikož jí bylo dokonce sděleno: „*Ještě jednou otevřete a my vás vezmeme s sebou, my vás zadržíme.*“ Toto uvedla pracovníce orgánu, která má v hesle: pomáhat a chránit. Nakonec pracovník policie vyřešil situaci tak, že řekl: „*No tak teda ať dcera přijde jako třeba zítra, až bude mít čas.*“ Události s tímto případem spojené byly policií dlouhodobě vyhodnocovány jako

přestupky. Toto zvrátil až starosta, který věc prověřil u přestupkové komise, a věc byla vrácena policii.²³⁸

Dalším úkazem roztržitosti systému je přestupkové řízení, kde často končí valná většina případů. Problém vyhodnocení jednání pachatele jako přestupků tkví např. v tom, že pakliže se na incidenty budeme dívat jednotlivě a ne v rámci dlouhodobého násilného chování, nemusí se případ dostat vůbec k soudu. Dle § 30 zákona č. 250/2016 Sb. je promlčecí lhůta za přestupek roční. V této chvíli, pokud se nejedná zrovna o těžké zranění tak se to kvalifikuje jako přestupek. Správní orgán má tedy rok na to rozhodnout. Pokud se ovšem pachatel párkrát dobře brání, může dojít k tomu, že po roce je případ mrtvý. Promlčecí lhůta je dle něj de facto prekluze (zánik) práva.²³⁹ Nicméně je třeba uvést, že v případě, kdy se věc začne řešit v souhrnu trestněprávně a dospěje se k závěru, že uvedený incident, který byl řešen jako přestupek, ale došlo k promlčení, byl součástí domácího násilí v trestněprávním smyslu, nezáleží na promlčení toho jednání v rámci přestupkového práva a věc se bude řešit jako celek trestněprávní cestou.

V problematice domácího násilí je bohužel mj. složité dokazování. Oběti často nemají k dispozici patřičné důkazy, které by usvědčily pachatele. Pokud se jedná o fyzické útoky v případě domácího násilí, nejlepší je pro oběť vyžádat si zprávy od lékaře. U jiných druhů násilí, např. psychického nebo sociálního, bývá dokazování o něco složitější, nicméně velkou pomocí mohou být např. listinné důkazy (zprávy odborníků/specialistů, vzkazy, záznamy telefonické a sms komunikace). U případů domácího násilí jsou cenné také tyto důkazní prostředky: výpověď obviněného a obžalovaného, výpověď poškozené osoby, výpověď dalších svědků (např. sousedů, příbuzných), ohledání (osoby, místa činu).²⁴⁰ V důkazním řízení jsou podstatné také znalecké posudky, které vypracovávají např. znalci z oboru soudního lékařství, soudní psychologie či psychiatrie. V kauzách se znalecké posudky provádějí hlavně na tzv.

²³⁸ NYKLOVÁ, Blanka, Eva MICHÁLKOVÁ, Naďa GUBOVÁ, Iva PETERKOVÁ a Tereza PIKNOVÁ. *Bariéry v systému pomoci obětem partnerského násilí: výzkumná zpráva*. Praha: ProFem, 2021. s. 49-67.

²³⁹ Tamtéž, s. 49-67.

²⁴⁰ KRAHULOVÁ, Lucie. Specifika dokazování domácího násilí. *Trestněprávní revue*. 2012, roč. 11., č. 11-12, s. 263-269.

věrohodnost oběti a později mohou být uloženy na posttraumatickou stresovou poruchu osobnosti. Ta se ovšem objevuje často spíše blíže k prožité události. V současné době se soudy potýkají s přetížeností i nedostatkem znalců, tudíž, jak někteří soudci uvádějí, trvá minimálně půl roku, než se kauza začne projednávat u soudu. Dle advokátky Surdové je také stav znalců v České republice tristní a měl by se zlepšit, ať se to týká jejich kvalifikace, systému odměňování či jejich přezkušování. Považuje tento článek za slabý pro českou justici.²⁴¹ Pro osoby postižené násilím může být také problematické hrazení výloh za zpracování znaleckých posudků. Demonstrováno na případu paní Zuzany: „A teď už jsem ve fázi, kdy si říkám, že na to vlastně ani nemám sílu. Protože oni vždy udělají nějaký znalecký posudek...Například se znovu dělal znalecký posudek, jelikož manžel byl nějak obviněn kvůli útoku. Tak jsme říkali: „Dobře necháme kvůli tomu, jakým způsobem se chová, udělat další znalecký posudek.“ Soud rozhodl, že tedy ano. – A potom mi dal uhradit půlku nákladů. A já na tyhle věci už nemám. Mně už docházejí síly, docházejí mi peníze. Ten posudek se dělal vlastně právě kvůli tomu manželovu chování...“²⁴² Nutno ovšem podotknout, že samotné hrazení nákladů za zpracování posudku v rámci trestního řízení nemohou OČTŘ po poškozeném vymáhat. OČTŘ nebo v řízení před soudem předseda senátu opatřením přibírá znalce, od kterého si vyžádá vypracování posudku. Zpravidla je přibrání fakultativní, až na obligatorní případy, jako je např. prohlídka mrtvoly nebo vyšetření duševního stavu.²⁴³

Znalecké posudky zastávají klíčovou roli v případech domácího násilí zejména proto, že soudy v této oblasti často rozhodují v tzv. důkazní nouzi. Problém této nouze se objevuje jak u soudů první instance, tak i u odvolacího řízení. Zde soudci sami podotýkají, že si nemůžou vyžádat další doplňující důkazy a dostávají se tak do mrtvého bodu. I za předpokladu podezření na kauzu s prvky domácího násilí soudy musejí vycházet především z důkazů, které byly

²⁴¹ Sociologický ústav AV ČR, v. v. i. [online]. Copyright © [cit. 22.09.2022]. Dostupné z: https://www.soc.cas.cz/sites/default/files/publikace/blanka_nyklova_dana_moree_-_nasili_na_zenach_v_souvislosti_s_covid-19.pdf, s. 124-127, 156.

²⁴² NYKLOVÁ, Blanka, Eva MICHÁLKOVÁ, Nad'a GUBOVÁ, Iva PETERKOVÁ a Tereza PIKNOVÁ. *Bariéry v systému pomoci obětem partnerského násilí: výzkumná zpráva*. Praha: ProFem, 2021. s. 49-60.

²⁴³ KRAHULOVÁ, Lucie. Specifika dokazování domácího násilí. *Trestněprávní revue*. 2012, roč. 11., č. 11-12, s. 263-269.

předloženy primárně. Lze uvést příklad případu z pohledu příslušnice PČR, která jej připravovala k soudu a soudkyně Osadní, která o případu rozhodovala z pozice odvolacího soudu. Ve zmiňovaném případě šlo o situaci, kdy okresní soud nařídil předběžné opatření, které ovšem bylo zrušeno, jelikož bylo předvedeno jako nepotřebné. Policie soudu následně vytýkala to, že si soud nevyžádal doplňující zprávu od PČR nebo jiné instituce. Nicméně soud argumentoval tím, že to nelze. Dle něj platí u předběžných opatření § 75c odst. 4 občanského soudního řádu, kde je dáno, že pro předběžné rozhodnutí je podstatný stav v době vydání na okresním soudu (soudu prvního stupně). Tím pádem odvolací soud, kde působila soudkyně Osadní, pouze rozhodoval o tom, zda okresní soud v době vydání rozhodnutí měl dostatek podkladů. V tom případě v momentě, kdy žena, které bylo ublíženo a je např. sociálně slabá, popisuje násilí a své pocity, nemůže soud rozhodnout jinak, zejména pro nedostatek např. listin, které by dokazovaly přítomnost domácího násilí (např. úřední záznam o podání vysvětlení nebo trestního oznámení, zpráva od lékaře atd.).²⁴⁴

S tímto souvisí i výše trestů a samotné trestání těchto činů, o kterém byla již uvedena samostatná kapitola. Málokdy soudy uloží nepodmíněný trest, pokud se jedná o první TČ. Jeden ze soudců se vyjádřil následovně: „... Vězení se týká většinou nějakého recidivisty. U prvotrestaných osob by to muselo být skutečně něco vážného. Třeba nějaký závažný případ znásilnění – tam bude určitě nepodmíněný trest. Ale pokud jde o netrestané osoby, nepodmíněný trest je skutečně velmi výjimečný... To by se musel asi změnit trestní zákoník jako takový... A způsob ukládání trestů.“²⁴⁵ Pro zajímavost je v této spojitosti uveden výrok advokátky Surdové: „Za 6 kytek trávy a ukradený vibrátor v době nouzového stavu zkrátka nemůžete dostat do samé, jako za týrání manželky, které trvá pět let, a k tomu ji ještě padesátkrát znásilníte. To prostě nejde. Když to tady takhle funguje, už dopředu se ví, jak k tomu všichni přistupují... Říkám vám to s plným vědomím toho, jak dlouhou mám praxi.“ Dle jejího názoru by se

²⁴⁴ Sociologický ústav AV ČR, v. v. i. [online]. Copyright © [cit. 22.09.2022]. Dostupné z: https://www.soc.cas.cz/sites/default/files/publikace/blanka_nyklova_dana_moree_-_nasili_na_zenach_v_souvislosti_s_covid-19.pdf, s. 124-127, 156.

²⁴⁵ Tamtéž, s. 124-127, 156.

také měla zvýšit spodní sazba u znásilnění, a to tak, aby se za znásilnění souloží nedala uložit podmíněně odložený TOS.²⁴⁶

V návaznosti na roztržštěný systém je na místě uvést také experty diskutované téma nejasného vymezení kompetencí. Příkladem to může být třeba pracovník záchranné služby, který se ve výkonu své práce setká s partnerským násilím, ale bohužel nemá instrukce, jak dále postupovat. K tomuto se vyjádřil i pracovník záchranné služby, který potvrdil, že v praxi jsou často ve styku s obětí, kterou dovezou do nemocnice, a která jim sdělí, že nechce, aby se to někde nahlašovalo. Může říct, že se toto děje, ale že si to dotyčná sama vyřeší. Oběť může předat informaci, že spadla nebo si zranění způsobila jinak, a i přesto, že je lékaři bokem řečeno, že se může jednat o domácí násilí, ve většině případů to nemá další pokračování.²⁴⁷

6.2 Interdisciplinární spolupráce

Celá záležitost je posuzována různými složkami povětšinou izolovaně. Zatímco PČR se zabývá vykazáním pachatele, OSPOD tím, zda je dítě ohrožené do té míry, aby byl uplatněn § 6 písm. g) ZSPOD. Soud se naopak zabývá tím, zda lze událost vůbec považovat za TČ. Souhrnně by situaci mohli posoudit terapeuti a terapeutky, kteří bohužel nemají tak zásadní roli při rozhodování o tomto tématu.²⁴⁸ U policie také bývá institut vykazání poměrně problematický. A to z toho důvodu, že v praxi jsou kompetence plošně nevyrovnané. Policisté si zkušenosti a znalosti o tomto institutu předávají mezi sebou a v praxi se zkušenosti značně liší. Ať už individuálně nebo regionálně. Tyto kompetence policistů je nesnadné udržovat a rozvíjet, často je přítomna i nejistota z provádění úkonů pod hrozbou postihů. Velice záleží na tom, zda se konkrétní

²⁴⁶ Sociologický ústav AV ČR, v. v. i. [online]. Copyright © [cit. 22.09.2022]. Dostupné z: https://www.soc.cas.cz/sites/default/files/publikace/blanka_nyklova_dana_moree_-_nasili_na_zenach_v_souvislosti_s_covid-19.pdf, s. 157.

²⁴⁷ NYKLOVÁ, Blanka, Eva MICHÁLKOVÁ, Nad'a GUBOVÁ, Iva PETERKOVÁ a Tereza PIKNOVÁ. *Bariéry v systému pomoci obětem partnerského násilí: výzkumná zpráva*. Praha: ProFem, 2021. s. 49-60.

²⁴⁸ Sociologický ústav AV ČR, v. v. i. [online]. Copyright © [cit. 22.09.2022]. Dostupné z: https://www.soc.cas.cz/sites/default/files/publikace/blanka_nyklova_dana_moree_-_nasili_na_zenach_v_souvislosti_s_covid-19.pdf, s. 140-141.

policista s násilnými případy setkává či setkal (a jak často) nebo nikoliv. Specializace určitých policistů se jeví jako efektivnější, nicméně využití v celém systému je problematické.²⁴⁹

Pokud spolu ovšem jednotlivé instituce nekomunikují, dělá to z vyřešení případu značně komplikovanou záležitost. V České republice se to dle krizové interventky z intervenčního centra liší kraj od kraje. Každý kraj může mít systém spolupráce odlišně nastavený. Pokud bychom se bavili o setkávání pracovníků PČR, OSPODu a intervenčního centra a dalších, není ze stran úřadů velký zájem. Pokud také u PČR dochází k velké fluktuaci zaměstnanců, pro pracovníky intervenčního centra to znamená opakované zaškolování nových příslušníků.²⁵⁰

6.3 Doporučení ke změně praxe a legislativy

Na úvod je třeba říct, snažíme-li se nalézt efektivní řešení domácího násilí, ať se již jedná o ochranu obětí nebo o jiné okolnosti, je třeba vycházet nejen z myšlenky novely trestního zákoníku, jakož ze samotné snahy o pochopení vzniku domácího násilí, okolností s ním souvisejících, mezi jakými osobami probíhá aj. Až nakonec by měla přijít úvaha, jestli trestní právo aktuálně umožňuje účinné potrestání pachatele domácího násilí a jaké trestněprávní prostředky zabraňují vzniku recidivy tohoto jednání. Pokud bychom se chtěli zabývat úspěšným řešením domácího násilí, jeho předcházením aj., je třeba se např. první zabývat dostupností bydlení.²⁵¹ V celé práci je jev domácího násilí podrobně popsán. Tato podkapitola navrhuje komplexní doporučení pro budoucí vývoj domácího násilí.

²⁴⁹ TOPINKA, Daniel, ed. *Domácí násilí z perspektivy aplikovaného výzkumu: základní fakta a výsledky*. Ostrava: SocioFactor, 2016. s. 121.

²⁵⁰ NYKLOVÁ, Blanka, Eva MICHÁLKOVÁ, Nad'a GUBOVÁ, Iva PETERKOVÁ a Tereza PIKNOVÁ. *Bariéry v systému pomoci obětem partnerského násilí: výzkumná zpráva*. Praha: ProFem, 2021. s. 77.

²⁵¹ BAXA, Josef, KRÁL, Vladimír. Domácí násilí a právní možnosti jeho řešení. *Trestněprávní revue*, 2002, ročník 1, č. 10, s. 284-286.

K otázce legislativy se vyjádřila např. Bílková za PČR, která se domnívá, že by děti měly být označeny také jako ohrožené osoby. V případě, že se jedná o ohroženou osobu-matku, jsou takto ohroženy i její děti a musí se k nim tak přistupovat. Řada oslovených ve výzkumu, který probíhal jako reakce na stav domácího násilí v době pandemie COVID-19 se vyjadřovala kladně i pro určitý typ multidisciplinární spolupráce, zástupci PČR dlouhodobě stojí o specializované skupiny nebo pro vedení výslechů specialisty se zaměřením na domácí násilí. Výzkum, ze kterého jsou čerpána data a názory na domácí násilí, není pouze reakcí na stav během pandemie, nýbrž se jedná o, dá se říct, sondu do problematiky v obecném slova smyslu.²⁵²

Zaměříme-li se na trestání a trestní stíhání pachatelů domácího násilí, již mnohokrát v této práci zmiňované, je na místě uvést, že celým procesem, který zakončuje trestní stíhání pachatele, projde jen zlomek všech případů. Jedno z intervenčních center odhaduje poměr 1 odsouzený na 300 případů v řešení. Je patrné, že pokud se jedná o násilníka prvopachatele, šance, že dostane nepodmíněný TOS, je mizivá. Většina případů tedy končí podmíněně odloženým TOS, což dokazují data, která již byla také uvedena. Pro zajímavost a představu o trestání a ukládání sankcí za TČ dle § 199 TZ v České republice je uveden rozsudek okresního soudu v Karlových Varech ze dne 25. října 2021 sp. zn. 3 T 162/2020, ve kterém se pachatel odsuzuje za TČ týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 odst. 2 TZ (s opakovaným znásilněním oběti) k TOS v trvání 2,5 (dva a půl) roku. Podle § 81 odst. 1, § 82 odst. 1 TZ se výkon uloženého trestu podmíněně odkládá na zkušební dobu v trvání 3 let. Dalším příkladem může být rozsudek Okresního soudu v Nymburce ze dne 29. října 2015 sp. zn. 3 T 62/2015-469, ve kterém se pachatel odsuzuje za spáchání zvláště závažného zločinu znásilnění podle § 185 odst. 1, odst. 2 písm. a) TZ, na své manželce ve společném bydlíšti, k TOS v trvání 2 (dvou) let a výkon TOS podmíněně odkládá na zkušební dobu v trvání 2 (dvou) let.

²⁵² Sociologický ústav AV ČR, v. v. i. [online]. Copyright © [cit. 22.09.2022]. Dostupné z: https://www.soc.cas.cz/sites/default/files/publikace/blanka_nyklova_dana_moree_-_nasili_na_zenach_v_souvislosti_s_covid-19.pdf, s. 162-165.

Jsou také hlasy, které volají po změně v následné péči, ať už se jedná o oběti nebo pachatele. Obě dvě strany potřebují dlouhodobou péči. Oběti specializované psychology a psychiatry a pachatelé potřebují dlouhodobé programy zaměřené na jejich chování a následnou změnu. Posílení by tedy mělo přijít zejména u Probačně-mediační služby.²⁵³

Na závěr, nedávný výzkum²⁵⁴, na který je v této práci významně odkazováno formuloval dvě úrovně doporučení, jak naložit s budoucím vývojem domácího násilí. První úroveň předpokládá snížení latence násilí cestou změn v legislativě, metodice či ve vztahu násilí a socioekonomické situace ve společnosti (nezaměstnanost, bydlení a další). Pod druhou úrovní si lze představit změny v oblasti kultury prostředky typu vzdělávání, spolupráce aj. Do budoucna je na místě se zaměřit na aplikaci definice domácího násilí do stávající právní úpravy, jelikož jej jednotlivé instituce vyhodnocují nejednotně, a to je do určité míry jedním z důvodů vysoké latence této trestné činnosti. Pro srovnání, Velká Británie v roce 2015 zavedla definici, a to: „jakýkoli incident nebo opakující se vzorec chování, mající charakter kontroly, výhrůzek, nátlaku, zneužívání nebo násilí, a to mezi osobami ve věku 16 a více let, které jsou nebo dříve byly intimními partnery nebo členy rodiny, bez ohledu na pohlaví těchto osob nebo jejich sexuální orientaci.“²⁵⁵

Následně je třeba se zaměřit na vykázaní a samotný výskyt domácího násilí v rodinách. Obě situace vyžadují trochu jiný přístup a neměly by se překrývat. Instituce jako PČR, OSPOD, Intervenční centra, soudy a další by spolu měly aktivně spolupracovat a komunikovat o případech a neřešit záležitosti izolovaně. Je třeba se také zaměřit (především ze strany PČR) nejen na detekci viditelného fyzického násilí, jakož i na jiné druhy, související s domácím násilím, zejména

²⁵³ Sociologický ústav AV ČR, v. v. i. [online]. Copyright © [cit. 22.09.2022]. Dostupné z: https://www.soc.cas.cz/sites/default/files/publikace/blanka_nyklova_dana_moree_-_nasili_na_zenach_v_souvislosti_s_covid-19.pdf, s. 157.

²⁵⁴ Tamtéž, s. 155.

²⁵⁵ Domestic Abuse Act 2021. Legislation.gov.uk [online]. Copyright © [cit. 05.11.2022]. Dostupné z: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2021/17/section/1/enacted>

psychické.²⁵⁶ Systém služeb je v České republice obecně nastavený dobře, ovšem tristní je stav poté, co ohrožená osoba, která se vymaní z domácího násilí, se ocitne bez finančních prostředků, zázemí v podobě slušného bydlení, případně musejí zaopatřit i děti. Pro osobu, která právě vystoupila z hlubokého traumatu, může být situace, kdy řeší najednou nově vzniklé problémy s odchodem, velice komplikovaná. Jednak kvůli svému psychickému stavu, jednak kvůli financím a závazkům. Může docházet i k zadlužení v rámci pokrytí živobytí.²⁵⁷ Významné by bylo zvýšení finančních prostředků v rámci prevence partnerského násilí. Široká veřejnost, stejně jako pracovníci a pracovnice z oblastí školství, zdravotnictví, psychiatrie, právní či soudní by měla být proškolená především na téma domácího násilí s důrazem na násilí sexualizované.

V návaznosti na kapitolu týkající se tématu odškodňování obětí, lze i v této oblasti nalézt určitá doporučení pro budoucnost. Prvním bodem mohou být změny v případě adhezního řízení. Jedná se o fakt, že nárok na náhradu újmy musí oběť uplatnit nejpozději před zahájením dokazování. Nicméně mnohdy se např. žena jako oběť násilí nenachází v soudní síni, jelikož vykonává právo na zamezení kontaktu s pachatelem. Otázkou tedy zůstává, zda nezměnit legislativní rámec pro poslední chvíli výkonu tohoto nároku. Jelikož v případech domácího násilí je poměrně zvláštní vztah pachatele a poškozené osoby, dochází k častějšímu zastupování osoby zmocněncem a tím spíše se předchází kontaktu s pachatelem. V případech, kdy se oběti nechají zastupovat advokátem, mají nespornou výhodu, hlavně pokud chtějí uplatnit nárok na náhradu škody v adhezním řízení. Dalším z mnoha bodů může být snaha o změnu povinnosti, která leží hlavně na obětech, v případě vymáhání přiznané náhrady škody, při řešení výkonu rozhodnutí o odškodnění. Nejen, že to představuje zátěž pro oběti, také z výzkumu organizace proFem vyplynulo, že v případě neúspěchu oběti se může stát, že má povinnost zaplatit náklady

²⁵⁶ Sociologický ústav AV ČR, v. v. i. [online]. Copyright © [cit. 22.09.2022]. Dostupné z: https://www.soc.cas.cz/sites/default/files/publikace/blanka_nyklova_dana_moree_-_nasili_na_zenach_v_souvislosti_s_covid-19.pdf, s. 179.

²⁵⁷ TOPINKA, Daniel, ed. *Domácí násilí z perspektivy aplikovaného výzkumu: základní fakta a výsledky*. Ostrava: SocioFactor, 2016. s. 122.

vzniklé exekuce. Pro srovnání a zamyšlení o budoucím vývoji je možné nastínit příklad z Nizozemí, kde se pro tyto případy ustanovil odpovědný orgán, který asistuje při vymáhání náhrady újmy. Je tak odpovědný za tento proces.²⁵⁸

Je možné se také zamyslet nad otázkou ukládání předběžných opatření v rámci trestního řízení. V § 88m odst. 5 TŘ je řečeno, že pakliže je ukládán zákaz styku obviněného rodiče s dítětem, je nezbytné urychleně vyrozumět orgán sociálně-právní ochrany dětí. Je třeba ovšem počítat se situací, kdy jednání obviněné osoby směřuje proti třetí osobě v domácnosti (partner, druhý rodič). V přípravném řízení, dle TŘ, rozhoduje o uložení předběžného opatření, které zamezuje styk s určitými osobami, státní zástupce. Nicméně dle čl. 32 odst. 4 Listiny základních práv a svobod (LZPS), jen na základě rozhodnutí soudu a zákona lze omezit práva rodičů a odejmout jim nezletilé dítě. Ústavní soud se tímto zabýval v usnesení ze dne 15. září 2015, I. ÚS 2478/15 kdy uvedl, že předběžná opatření reagují na ohrožení a poskytují ochranu života, zdraví, svobody a lidské důstojnosti obětí a jejich blízkých. Jelikož jde o dočasné opatření, které je použito zpravidla na krátký časový úsek, nejedná se o tak závažný zásah do práv garantovaných LZPS. Do budoucna je na místě zhodnotit, zda by o uložení opatření, stejně jako např. vzetí do vazby, neměl rozhodovat ve všech fázích řízení soud.²⁵⁹

²⁵⁸ PRESSEROVÁ, Petra, Martina HOUŽVOVÁ, Veronika JEŽKOVÁ, Nella ŠIMKOVSKÁ a kolektiv. Odškodňování obětí trestných činů v kontextu násilí na ženách. 1. vydání. Praha: proFem, 2022. s. 55-56.

²⁵⁹ BORČEVSKÝ, Pavel, Lucie BUDAYOVÁ, Helena KREJČÍKOVÁ, Martina SLÁMOVÁ, Barbora SOVIČKOVÁ a Alena TIBITANZLOVÁ. Aktuální otázky trestního zákonodárství s akcentem na přípravné řízení. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2020. s. 55.

Závěr

Domácí násilí lze zastavit jen tehdy, pokud jej společnost, a to na všech úrovních, přestane tolerovat.²⁶⁰

V této diplomové práci na téma týrání osoby žijící ve společném obydlí byl kladen důraz nejen na pochopení a analýzu samotného uvedeného trestného činu, jakož i na uvedení komplexní problematiky domácího násilí. Tato práce nabídla nejen obecný výklad daného tématu, ale i náhled na řešení domácího násilí během nedávné pandemie COVID-19, komparaci českého přístupu a legislativy vzhledem k legislativě britské nebo také návrhy východisek a přístupů do budoucích let, (nejen) v oblasti trestněprávní.

Jak již plyne ze samotné práce, reakce na takto komplexní záležitost je taktéž reakcí komplexní. Zahrnuje přístup jak státních tak nestátních složek a orgánů. Efektivitu v řešení lze dosáhnout maximální multiinstitucionální reakcí, kdy všechny složky, primárně se zabývající domácím násilím nebo ty, které s ním nejčastěji přichází do styku, jsou proškoleny k pochopení takto složité dynamiky a příznaků tohoto násilí. Nezávislé organizace navíc nabízejí státu pomoc v trasování domácího násilí a lepšímu pochopení.

V úvodu práce byla položena otázka, zda je v současné době domácí násilí vnímáno jako citelný problém pro českou společnost a zda mechanismy, které jsou zde nastaveny pro řešení domácího násilí, fungují s dostatečným důrazem a tak, jak by měly, např. v otázce úspěšného řešení TČ, které souvisejí s domácím násilím. Také je závěrem vhodné zodpovědět otázku, zda Česká republika patří v současnosti k zemím, které domácí násilí řeší spíše úspěšně, nebo je prostor pro zlepšení a inspiraci od zemí jiných, i ve světle pandemie COVID-19. V oblasti domácího násilí dochází stále na našem území, i ve světě, k jisté bagatelizaci. Domácí násilí se spolu s např. sexuálními trestnými činy trestá v ČR zásadně podmíněně odloženými TOS. V letech 2016-2020 došlo

²⁶⁰ VOŇKOVÁ, Jiřina a Ivana SPOUSTOVÁ. *Domácí násilí z pohledu žen a dětí: právní stav k 1.1.2016*. 3. přepracované vydání. Praha: proFem, 2016. s. 106.

k odsouzení u 653 případů. Z toho 53 % bylo řešeno podmíněně odloženým TOS a 23 % podmíněně odloženým TOS s dohledem. Stále se netrestná dostatečně, jak by mělo. Oběti nemají důvěru v systém a bojí se činy oznamovat. Dochází i ke špatné komunikaci mezi jednotlivými orgány, s nimiž přicházejí oběti do styku a špatné interdisciplinární spolupráci. Orgány činy posuzují izolovaně. Na základě soudních rozsudků je zřejmé, že soudy často ještě nemají dostatečnou důvěru v oběť. Rovněž především v případech domácího násilí dochází ke složitému dokazování u soudu. Během pandemie COVID-19 byla zaznamenaná zvýšená intenzita násilí, vzhledem k nově nastaveným opatřením a neisté budoucnosti. Ve statistikách přesto ubylo policejních vykázaní. To naprosto nekoresponduje ovšem se statistikami pomáhajících organizací, které naopak zaznamenaly nárůst. Tato nejistá doba vynesla na povrch jisté systémové nedostatky v řešení domácího násilí, které nesmí být přehlédnuty. S ohledem na komparaci se zahraniční legislativou se lze inspirovat britským zákonem o domácím násilí z roku 2021 (*Domestic Abuse Act 2021*), který je rozebrán na části a analyzován v samostatné stejnojmenné podkapitole. Na některé body, které přináší, se naše země může do budoucna zaměřit také. Příkladem to může být definice domácího násilí.

Seznam použité literatury

Komentáře a monografie

1. BORČEVSKÝ, Pavel, Lucie BUDAYOVÁ, Helena KREJČÍKOVÁ, Martina SLÁMOVÁ, Barbora SOVIČKOVÁ a Alena TIBITANZLOVÁ. *Aktuální otázky trestního zákonodárství s akcentem na přípravné řízení*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2020. ISBN 978-80-7251-512-7.
2. ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Viktimologie pro forenzní praxi*. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0582-1.
3. ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Praha: Grada, 2008. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2207-8.
4. ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Policejní psychologie*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-931-3.
5. ČUHELOVÁ, Kateřina. *Předběžná opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Právo prakticky. ISBN 978-80-7598-575-0.
6. GŘIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. *Kriminologie*. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-554-5.
7. GŘIVNA, Tomáš. *Oběti trestných činů: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-793-4.
8. HRONOVÁ, Martina. Teoretická část. In Kolektiv. *Dětská svědectví násilí*. Praha: ROSA, 2008
9. JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2016. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-120-5.
10. JELÍNEK, Jiří a Tomáš GŘIVNA. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. Praha: Leges, 2012. Teoretik. ISBN 978-80-87576-39-7.

11. MATOUŠKOVÁ, Ingrid. *Aplikovaná forenzní psychologie*. Praha: Grada, 2013. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4580-0.
12. POLÁK, Peter. *Trestnoprávne možnosti riešenia domáceho násillia*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-770-9.
13. PRESSEROVÁ, Petra, Martina HOUŽVOVÁ, Veronika JEŽKOVÁ, Nella ŠIMKOVSKÁ a kolektiv. *Odškodňování obětí trestných činů v kontextu násillí na ženách*. 1. vydání. Praha: proFem, 2022. ISBN 978-80-907512-9-3.
14. SCHELLE, Karel a Jaromír TAUCHEN. *Sexuální trestné činy včera a dnes*. Ostrava: Key Publishing, 2014. Monografie (Key Publishing: European Society for History of Law). ISBN 978-80-7418-213-6.
15. ŠÁMAL, Pavel, Tomáš GRIVNA, Lukáš BOHUSLAV, Oto NOVOTNÝ, Jiří HERCZEG a Marie VANDUCHOVÁ. *Trestní právo hmotné*. 9., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2022. ISBN 978-80-7598-764-8
16. ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5.
17. ŠČERBA, F. a kol. *Trestní zákoník: Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-807-8
18. ŠEVČÍK, Drahomír a Naděžda ŠPATENKOVÁ. *Domáci násillí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-690-2.
19. TOPINKA, Daniel, ed. *Domáci násillí z perspektivy aplikovaného výzkumu: základní fakta a výsledky*. Ostrava: SocioFactor, 2016. ISBN 978-80-906615-0-9.
20. VOŇKOVÁ, Jiřina a Ivana SPOUSTOVÁ. *Domáci násillí z pohledu žen a dětí: právní stav k 1.1.2016*. 3. přepracované vydání. Praha: proFem, 2016. ISBN 978-80-904564-5-7.
21. ZOUBKOVÁ, Ivana. *Kriminologický slovník*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. ISBN 978-80-7380-312-4.

Studie a výzkumné zprávy

1. MARTINKOVÁ, Milada, Vladan SLAVĚTÍNSKÝ a Jiří VLACH. *Vybrané problémy z oblasti domácího násilí v ČR*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2014. Studie. ISBN 978-80-7338-139-4.
2. NYKLOVÁ, Blanka, Eva MICHÁLKOVÁ, Naďa GUBOVÁ, Iva PETERKOVÁ a Tereza PIKNOVÁ. *Bariéry v systému pomoci obětem partnerského násilí: výzkumná zpráva*. Praha: ProFem, 2021. ISBN 978-80-907512-6-2.
3. Sociologický ústav AV ČR, v. v. i. [online]. Copyright © [cit. 22.09.2022]. Dostupné z:
https://www.soc.cas.cz/sites/default/files/publikace/blanka_nyklova_dana_moree_-_nasili_na_zenach_v_souvislosti_s_covid-19.pdf

Články

- 1) Co je a co není trestným činem týraní osoby žijící ve společném obydlí v souvislostech domácího násilí | Právní prostor. *Právní prostor | Informační web nejen pro právníky* [online]. Copyright © 1999 [cit. 14.08.2022]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/co-je-a-co-neni-trestnym-cinem-tyrani-osoby-zijici-ve-spolecnem-obydli-v-souvislostech-domaciho-nasili>
- 2) Bulletin advokacie, odborný právní portál | Zákon o obětech trestných činů – jeho nedostatky a možnosti řešení. Bulletin advokacie, odborný právní portál | Domů [online]. Copyright © [cit. 15.11.2022]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/zakon-o-obetech-trestnych-cinu-jeho-nedostatky-a-moznosti-reseni#ftn3>
- 3) Ke čtyřem základním otázkám nemajetkové újmy | Právní prostor. *Právní prostor | Informační web nejen pro právníky* [online]. Copyright © 1999 [cit. 15.11.2022]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/ke-ctyrem-zakladnim-otazkam-nemajetkove-ujmy>
- 4) Heidler, Petra & Chilaka, Ramya & Bhattacharya, Sudip & Abd El-Tawab Moawad, Wesam & Hamza, Nouran & Chahal, Priyanka & Saleem, Sheikh & King, Isabel & Dam, Lisa. (2022). [cit. 21.11.2022]. Tackling domestic violence during COVID times. Researchgate.

- 5) Domestic Abuse Act 2021 | The Law Society. *Home | The Law Society* [online]. Copyright © [cit. 14.01.2023]. Dostupné z: <https://www.lawsociety.org.uk/topics/family-and-children/domestic-abuse-act-2021>
- 6) Bishop, Charlotte. (2021). [cit. 02.02.2022] Prevention and protection: will the Domestic Abuse Act transform the response to domestic abuse in England and Wales?. Researchgate.
- 7) Oběti trestných činů a jejich práva | epravo.cz. EPRAVO.CZ – Váš průvodce právem - Sběrka zákonů, judikatura, právo [online]. Copyright © EPRAVO.CZ, a.s. 1999 [cit. 18.02.2023]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/obeti-trestnych-cinu-a-jejich-prava-92945.html>
- 8) BAXA, Josef, KRÁL, Vladimír. Domácí násilí a právní možnosti jeho řešení. *Trestněprávní revue*, 2002, ročník 1, č. 10, s. 284-286.
- 9) KALIBOVÁ, Klára., HOUŽVOVÁ, Martina. První praktické zkušenosti s aplikací zákona o obětech trestných činů. *Právní rozhledy* 1/2015. [cit. 18.02.2023]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembrgvpxa4s7gfpngxzz&groupIndex=0&rowIndex=0#>
- 10) KRAHULOVÁ, Lucie. Specifika dokazování domácího násilí. *Trestněprávní revue*. 2012, roč. 11., č. 11-12, s. 263-269. ISSN 1213-5313.
- 11) KOČOVÁ, Klára. Domácí násilí a tzv. vykázání – nový institut právního řádu ČR. *Bulletin advokacie*. 2007, č. 10, s. 34-38.
- 12) MATES, Pavel. Příspěvek k právnímu řešení problému domácího násilí. *Právní zpravodaj*. 2007, č. 5, s. 8.

Internetové zdroje

- 1) Domácí násilí-institut vykázání a další informace-Ministerstvo vnitra České republiky. *Úvodní strana-Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. Copyright © 2022 Ministerstvo vnitra České republiky, všechna práva vyhrazena [cit. 31.07.2022]. Dostupné

- z: <https://www.mvcr.cz/clanek/domaci-nasili-institut-vykazani-a-dalsi-informace.aspx>
- 2) VLČKOVÁ, Tereza. V Česku vzniknou centra pro oběti domácího násilí. I tak jich bude nedostatek. In: *iDnes.cz*. [online]. Praha: Mafra 2021, 22. listopadu 2021 15:56 [cit. 31.07.2022]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/profem-rosa-domaci-nasili-sexualni-nasili-krizova-centra.A211122_133704_domaci_vlc
 - 3) Bez trestu | Tvrdá data. Bez trestu [online]. [cit. 05. 09. 2022]. Dostupné z: <https://www.beztrestu.cz/tvrda-data>
 - 4) Aplikace jaktrestame.cz | jaktrestame.cz. JakTrestame.cz | jaktrestame.cz [online]. [cit. 05. 09. 2022]. Dostupné z: https://jaktrestame.cz/aplikace/#appka_here
 - 5) Domácí násilí | AK Hrdá. *Automatický výběr jazyka* | AK Hrdá [online]. Copyright © Copyright 2018 [cit. 20.09.2022]. Dostupné z: <https://www.akhrda.cz/cs/pravni-sluzby/domaci-nasili>
 - 6) Zvlášť zranitelné oběti-Policie České republiky. Úvodní strana-Policie České republiky [online]. Copyright © 2022 Policie ČR, všechna práva vyhrazena [cit. 04.10.2022]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/zvlast-zranitelne-obeti.aspx>
 - 7) GROSSMANOVÁ, Michaela. Domácího násilí v roce 2020 přibylo. Organizace pomáhající obětem evidují nárůst poptávky po svých službách. In: *ct24.cz*. [online]. Praha: Česká televize, 2021, 30. ledna 2021 [cit. 08.10.2022]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3262430-domaciho-nasili-v-roce-2020-pribylo-organizace-pomahajici-obetem-eviduji-narust>
 - 8) DK. Nárůst domácího násilí během karantény způsobil strach z neznámého a ztráta komfortní zóny, tvrdí psycholožka. In: *ct24.cz* [online]. Praha: Česká televize, 2020, 9. července 2020 [cit. 08.10.2022]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3262430-domaciho-nasili-v-roce-2020-pribylo-organizace-pomahajici-obetem-eviduji-narust>
 - 9) Ochrana práv poškozeného | Ochrana poškozených a ohrožených osob | Vše podstatné o trestním řízení | Více o státním zastupitelství-Soustava státního zastupitelství ČR. Soustava státního zastupitelství [online].

Copyright © 2022 Nejvyšší státní zastupitelství [cit. 11.10.2022]. Dostupné z: <https://verejnazaloba.cz/vice-o-sz/vse-podstatne-o-trestnim-rizeni/ochrana-poskozenych-a-ohrozenych-osob/ochrana-prav-poskozeneho/>

- 10) Soustava státního zastupitelství [online]. Copyright © [cit. 18.10.2022]. Dostupné z: https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2022/07/Zo%C4%86_2021_tabulkov%C3%A1_%C4%8D%C3%A1st_I.pdf – Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2021 Tabulková část I.
- 11) Předběžné opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí | vzory.cz. vzory.cz | *Mám na to právo! Vzory smluv, žalob, dohod a dalších dokumentů pro každý den* [online]. Copyright © 2022 Vzory.cz z.s. a dodavatelé obsahu. [cit. 20.10.2022]. Dostupné z: <https://www.vzory.cz/vzory/spory-soudy/predbezne-opatreni-ve-vecech-ochrany-proti-domacimu-nasili/#.Y1Ek63ZBw2w>
- 12) Soustava státního zastupitelství [online]. Copyright © [cit. 01.11.2022]. Dostupné z: https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2022/07/Zo%C4%8C_2021-textov%C3%A1_%C4%8D%C3%A1st.pdf
- 13) Domestic Abuse Act 2021. Legislation.gov.uk [online]. Copyright © [cit. 05.11.2022]. Dostupné z: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2021/17/section/1/enacted>
- 14) Úvodní stránka | Vláda ČR [online]. Copyright © [cit. 06.11.2022]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/dokumenty/AP-DN---grafikaFINAL.pdf>
- 15) Právo na peněžitou pomoc - Policie České republiky. Úvodní strana - Policie České republiky [online]. Copyright © 2022 Policie ČR, všechna práva vyhrazena [cit. 13.11.2022]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/pravo-na-penezitou-pomoc.aspx>
- 16) Domestic Abuse Act 2021. *Legislation.gov.uk* [online]. Copyright © [cit. 16.11.2022]. Dostupné z: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2021/17/contents/enacted>

- 17) Domestic abuse - Citizens Advice. Citizens Advice [online]. Copyright ©2022 Citizens Advice. All rights reserved. [cit. 17.11.2022]. Dostupné z: <https://www.citizensadvice.org.uk/family/gender-violence/domestic-violence-and-abuse/>
- 18) Legislativa v ČR - ROSA Centrum. DOMŮ - ROSA Centrum [online]. Copyright © Copyright [cit. 19.11.2022]. Dostupné z: <https://www.rosacentrum.cz/informace-pro-zeny/legislativa-v-cr/>
- 19) Asociace pracovníků intervenčních center [online]. Copyright ©6Q [cit. 21.11.2022]. Dostupné z: http://www.domaci-nasili.cz/wp-content/uploads/nasili_seniori.pdf
- 20) Legal systems in the UK (England and Wales) overview. [online]. [cit. 19.11.2022]. Dostupné z: [https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/5-636-2498?transitionType=Default&contextData=\(sc.Default\)](https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/5-636-2498?transitionType=Default&contextData=(sc.Default))
- 21) Welcome to GOV.UK [online]. Copyright © Crown copyright 2022 [cit. 21.11.2022]. Dostupné z: <https://www.gov.uk/government/publications/domestic-abuse-bill-2020-factsheets/domestic-abuse-commissioner-factsheet>
- 22) Zpráva Muži a násilí v České republice | Vláda ČR. Úvodní stránka | Vláda ČR [online]. [cit. 16.12.2022]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/cz/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/dokumenty/zprava-muzi-a-nasili-v-ceske-republice-150013#_ftn6
- 23) Sexual Offences Act 2003. Legislation.gov.uk [online]. Copyright © [cit. 29.12.2022]. Dostupné z: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2003/42/contents>
- 24) Offences against the Person Act 1861. Legislation.gov.uk [online]. Copyright © [cit. 29.12.2022]. Dostupné z: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/Vict/24-25/100/contents>
- 25) Serious Crime Act 2015. Legislation.gov.uk [online]. Copyright © [cit. 29.12.2022]. Dostupné z: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2015/9/section/76/enacted>
- 26) Domestic Violence, Crime and Victims Act 2004. Legislation.gov.uk [online]. Copyright © [cit. 29.12.2022]. Dostupné z: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2004/28/contents>

- 27) *Welcome to GOV.UK* [online]. Copyright © Crown copyright [cit. 29.12.2022]. Dostupné z: <https://www.gov.uk/government/consultations/domestic-abuse-act-statutory-guidance>
- 28) How common is domestic abuse? - Women's Aid. *Home - Women's Aid* [online]. Copyright © 2022 Women [cit. 14.01.2023]. Dostupné z: <https://www.womensaid.org.uk/information-support/what-is-domestic-abuse/how-common-is-domestic-abuse/>
- 29) Domestic abuse in England and Wales overview - Office for National Statistics. [online]. [cit. 14.01.2023]. Dostupné z: <https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/crimeandjustice/bulletins/domesticabuseinenglandandwalesoverview/november2022#criminal-justice-system>
- 30) *Asociace pracovníků intervenčních center* [online]. Copyright © [cit. 27.01.2023]. Dostupné z: <http://www.domaci-nasili.cz/wp-content/uploads/Rok-2022-statistiky.pdf>
- 31) *Asociace pracovníků intervenčních center* [online]. Copyright ©C [cit. 27.01.2023]. Dostupné z: <http://www.domaci-nasili.cz/wp-content/uploads/Koment%C3%A1%C5%99-APIC-2020-2021.pdf>
- 32) *Asociace pracovníků intervenčních center* [online]. Copyright © [cit. 27.01.2023]. Dostupné z: <http://www.domaci-nasili.cz/wp-content/uploads/Koment%C3%A1%C5%99-APIC-2019-2020.pdf>
- 33) Domestic Abuse | The Crown Prosecution Service. *The Crown Prosecution Service | The Crown Prosecution Service* [online]. Copyright © Crown copyright, 2022. [cit. 28.01.2023]. Dostupné z: <https://www.cps.gov.uk/legal-guidance/domestic-abuse>
- 34) Ukrajina ratifikovala Istanbulskou úmluvu. Česká republika to v nejbližší době neplánuje – A2larm. *A2larm – Squatujeme mediální prostor od roku 2013*. [online]. Copyright © 2022 [cit. 14.11.2022]. Dostupné z: <https://a2larm.cz/2022/06/ukrajina-ratifikovala-istanbulskou-umluvku-ceska-republika-to-v-nejblizsi-dobe-neplanuje/>
- 35) Církev ke schvalování tzv. Istanbulské úmluvy v ČR - Církev.cz . *Církev.cz* [online]. Copyright © 2022 Česká biskupská konference [cit.

- 16.11.2022]. Dostupné z: <https://www.cirkev.cz/cs/aktuality/180625cirkve-ke-schvalovani-tzv-istanbulske-umluvy-v-cr>
- 36) Šéfka Bílého kruhu bezpečí: Máme toho teď opravdu hodně naloženo, což nahrává i domácímú násilí | iROZHLAS - spolehlivé zprávy. *iROZHLAS - spolehlivé a rychlé zprávy* [online]. Copyright © 1997 [cit. 16.12.2022]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zivotni-styl/spolecnost/domaci-nasili-koronavirus-bily-kruh_2105061847_zuj
- 37) Revealed: surge in domestic violence during Covid-19 crisis | Domestic violence | The Guardian. [online]. Copyright © [cit. 13.01.2023]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/society/2020/apr/12/domestic-violence-surges-seven-hundred-per-cent-uk-coronavirus>
- 38) Women are using code words at pharmacies to escape domestic violence | CNN. CNN International - Breaking News, US News, World News and Video [online]. Copyright © 2023 Cable News Network. A Warner Bros. Discovery Company. All Rights Reserved. [cit. 13.01.2023]. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2020/04/02/europe/domestic-violence-coronavirus-lockdown-intl/index.html>
- 39) Úmluva Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí – Wikipedie. [online]. [cit. 08.02.2022]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/%C3%9Amluva_Rady_Evropy_o_prevenci_a_pot%C3%ADr%C3%A1n%C3%AD_n%C3%A1sil%C3%AD_v%C5%AF%C4%8
- 40) Konference o domácím násilí odhalila záludnosti jeho dokazování a ne/trestání-Svět práva-Advokátní deník. Advokátní deník-Novinky ze světa advokacie [online]. [cit. 05. 09 .2022]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2022/01/14/konference-o-domacim-nasili-odhalila-zaludnosti-jeho-dokazovani-a-netrestani/>
- 41) *In-ius.cz | Poradna Justýna* [online]. Copyright © [cit. 13.02.2023]. Dostupné z: <https://in-ius.cz/wp-content/uploads/2021/04/zotc-web-final.pdf>
- 42) Co obětem přinesla nedávná novela? Jen oči pro pláč - Česká justice. Homepage - Česká justice [online]. [cit. 13.02.2023]. Dostupné z:

<https://www.ceska-justice.cz/blog/co-obetem-prinesla-nedavna-novela-jen-oci-pro-plac/>

- 43) Proč potřebuje Česká republika Istanburskou úmluvu?. Amnesty International Česká republika [online]. Copyright © Pixabay [cit. 14.02.2023]. Dostupné z: https://www.amnesty.cz/zprava/4354/proc-potrebuje-ceska-republika-istanburskou-umluvu?gclid=CjwKCAiA_6yfBhBNEiwAkmXy534xP2r18gwbQFvyVG5efA4QVz0o3simvf3cLHIMKqaegwhCUui36xoCwAQQAvD_BwE

Právní předpisy

- 1) Ústava České republiky 1/1993 Sb.
- 2) Listina základních práv a svobod 2/1993 Sb.
- 3) Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- 4) Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů
- 5) Zákon č. 45/2013 Sb., zákon o obětech trestných činů, ve znění pozdějších předpisů
- 6) Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů
- 7) Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů
- 8) Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- 9) Zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím (zákon na ochranu před domácím násilím)
- 10) Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky
- 11) Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
- 12) Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů
- 13) Zákon č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích, ve znění pozdějších předpisů
- 14) Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů
- 15) Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství, ve znění pozdějších předpisů
- 16) *Domestic Abuse Act 2021*

Judikatura

1. Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. března 2009 sp. zn. 5 As 84/2008
2. Rt 20/2006 - usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. září 2005
3. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. září 2014, sp. zn. 8 Tdo 957/2014-28
4. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. září 2012, sp. zn. 7 Tdo 1072/2012
5. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. ledna 2015, sp. zn. 3 Tdo 1583/2014-50
6. R 58/2008 - Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. února 2008, sp. zn. 8 Tdo 105/2008
7. Rozsudek Okresního soudu v Karlových Varech ze dne 25. října 2021 sp. zn. 3 T 162/2020
8. Rozsudek Okresního soudu v Nymburce ze dne 29. října 2015 sp. zn. 3 T 62/2015-469
9. Rozsudek Okresního soudu v Příbrami ze dne 13. ledna 2020 sp. zn. 2 T 71/2019
10. Rozsudek Městského soudu v Brně ze dne 1. června 2020 sp. zn. 3 T 60/2020
11. Usnesení Ústavního soudu sp. zn. III ÚS 1285/08 ze dne 26. června 2008

Seznam příloh

- 1) **Tabulka č. 1** – přehled nejčastějších druhů násilí za rok 2019 a 2020 organizace ROSA
- 2) **Tabulka č. 2** – Stanoviska k výrokům o domácím násilí
- 3) **Tabulka č. 3** – Statistika případů domácího násilí v letech 2012-2021
- 4) **Tabulka č. 4** – Statistika případů domácího násilí v letech 2012-2021- vztah mezi pachatelem a obětí
- 5) **Tabulka č. 5** - přehled ukládaných trestů za § 199 TZ týrání osoby žijící ve společném obydlí v letech 2016-2020

Přílohy práce

Tabulka č. 1 – Přehled nejčastějších druhů násilí za rok 2019 a 2020 organizace ROSA (Zdrojem dat jsou interní data organizace)

	2019	2020
Celkový počet konzultujících klientek:	347	266
Psychické násilí	333	258
Ponižování	324	253
Vydírání, zastrašování	301	238
Výhrůžky zabitím	110	83
Nadávky, vulgarismy	286	234
Kontrola, zákazy, příkazy	293	231
Křik	299	233
Omezování a izolace	204	169
Partner žárlí	226	180
Muž vyžaduje poslušnost	277	233
Výhrůžky sebevraždou	128	91
Výhrůžky zbraní	48	34
Pronásledování	119	97
Ekonomické násilí	237	182
Partner nedává žádné peníze	98	79
Partner dává málo peněz	182	136
Žena si musí říkat o peníze	175	134
Žena má zakázáno pracovat	43	37
Žena musí odevzdávat peníze	23	15
Fyzické násilí	243	180
Opakované facky	138	107
Bití, rány pěstí	126	85
Bití do hlavy	116	91
Bití v těhotenství	69	55
Škrčení	99	87
Kopání	62	47
Srážení, pád, prohození	141	107
Ohrožování střelnou zbraní	8	7
Ohrožování nožem	44	18
Trhání vlasů	29	30
Kroucení rukou	52	49
Sexuální násilí	140	112
Vynucený sex	120	95
Znásilněna	34	23
Nepříjemné praktiky	68	59

Tabulka č. 2 – Stanoviska k výročkům o domácím násilí

Tabulka č. 3 - Statistika případů domácího násilí v letech 2012-2021

Rok		2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Celkem případů		619	597	664	510	568	545	520	518	494	510
Obětí je	Dítě	89	91	125	65	91	108	121	119	88	96
	Žena	494	496	531	439	465	414	388	344	398	382
	Muž	37	37	38	26	25	27	21	34	24	28
	Senior	46	29	33	17	29	31	31	38	36	41

Tabulka č. 4 - Statistika případů domácího násilí v letech 2012-2021-vztah mezi pachatelem a obětí

Rok		2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Vztah mezi pachatelem a obětí je	Manželé	214	210	208	157	161	136	138	128	110	119
	Bývalí manželé	30	28	37	23	19	18	16	30	17	10
	Druh/družka	204	195	235	201	226	225	219	216	233	222
	Dítě žijící ve společné domácnosti	97	97	134	71	90	118	128	120	113	119
	Mezigenerační vztah	87	78	82	62	88	65	51	66	74	64
	Jiná osoba žijící ve společné domácnosti	34	45	31	33	26	31	17	21	17	28

Tabulka č. 5 - Přehled ukládaných trestů za § 199 TZ týrání osoby žijící ve společném obydlí v letech 2016-2020

Rok	Celkový počet odsouzených	Podmíněný TOS	Podmíněný TOS s dohledem	Nepodmíněný TOS	Obecně prospěšné práce	Upuštění od potrestání	Peněžitý trest
2016	140	73 (52 %)	25 (19 %)	35 (25 %)	3 (2 %)	1 (1 %)	1 (1 %)
2017	156	75 (48 %)	45 (29 %)	31 (20 %)	2 (1 %)	2 (1 %)	1 (1 %)
2018	138	85 (62 %)	30 (22 %)	23 (17 %)	-	-	-
2019	125	68 (54 %)	26 (21 %)	25 (20 %)	2 (2 %)	3 (2 %)	1 (1 %)
2020	94	46 (49 %)	24 (26 %)	22 (23 %)	2 (2 %)	-	-